

Френсіс Скотт

Тіцджеральд

Тиха
міщина

Зарубіжні авторські зібрання

Френсіс Скотт

Тіцджеральд

Тиха
місцеина

Харків
«ФОЛІО»
2020

УДК 821.111(73)
Ф66

Серія «Зарубіжні авторські зібрання»
заснована у 2015 році

Переклад з англійської
Вікторії Дудик

Художник-оформлювач
Олена Гугалова-Мешкова

Фіцджеральд Ф. С.

Ф66 Тиха місцина / Френсіс Скотт Фіцджеральд; пер. з англ.
В. Р. Дудик; худож.-оформлювач О. А. Гугалова-Мешкова. —
Харків: Фоліо, 2020. — 188 с. — (Зарубіжні авт. зібрання).

ISBN 978-966-03-9458-2

Видання містить твори Френсіса Скотта Фіцджеральда (1896—1940) із серій про Жозефіну та Гвен, а також прикінцеве оповідання із циклу про Безіла. Це — то кумедні, то сумні, але неодмінно блискучі історії від майстра тонкого психологізму про юних осіб, які готуються до успішного підкорення світу. Прототипом образу Жозефіни стала дебютантка з Чикаго, «перше кохання» Фіцджеральда. Героїня діє, не побоюючись наслідків, тому що її родина відіграє вагомую роль у суспільстві. Пошук справжнього кохання стає сенсом її життя. Проте всі задуми юної красуні закінчуються невдало, адже, на відміну від Безіла, вона так нічого і не вчиться. Образ Гвен змальований автором зі своєї дочки, якій на той момент було чотирнадцять років. Вона справді кілька разів дивилася кінострічку «Циліндр», програвала без зупинки платівку з піснею із цього фільму та ухитрилася у своєму віці потрапити на бал. Оповідання «У будинку» теж засноване на реальному випадку, коли в гості до письменника завітав відомий голлівудський актор.

УДК 821.111(73)

© В. Р. Дудик, переклад українською, 2020

© О. А. Гугалова-Мешкова, художнє
оформлення, 2020

© Видавництво «Фоліо», марка серії, 2015

ISBN 978-966-03-9458-2

I

БЕЗІЛ ТА КЛЕОПАТРА

I

Будь-яке місце, де вона з'являлася, ставало для Безіла чарівним і дивовижним, хоча сам він про це не здогадувався. Він вважав, що привабливість була особливістю цих місць, і згодом звичайнісінька вуличка чи навіть назва якогось міста ще довгий час могли раптом огорнути його знайомим світлом, відлунювали у вухах, наповнюючи душу захопленням. Її присутність його поглинала, а все, що відбувалося навколо — тьмяніло; ось чому її відсутність ніколи не залишала навколо нього порожнечу, а радше, змушувало шукати її в примарних кімнатах і садах, на які він ніколи не зважав.

Цього разу він, як завжди, бачив лише її обличчя, її прекрасні губи, які виражали будь-яке щире чи вдаване почуття... — ох, ці безцінні губи!.. — і її саму: свіжу, мов персик, і шістнадцятирічну, анітрохи не старшу! Він майже не помічав, що діється на пероні та зовсім не підозрював, що вона кинула погляд на юнака, який стояв нього за спиною, і відразу закохалася! Прямуючи до автомобільної стоянки, вона вже зачаровувала незнайомця, дарма що голосок її звучав для Безіла і вона до нього навіть прилинула, схопивши за руку.

Коли б Безіл помітив того юнака, який зійшов із потяга, він би лише поспівчував йому, так само як жителям убогих сіл, повз які пробігав поїзд, або попутникам; адже всі вони, на жаль, не виїжджали через два тижні вчитися до Єля, і не у них попереду було аж три дні в місті, де перебувала сама міс Ерміні Гілберт Лабус Бібл! Усі ці бідолахи здавалися йому безнадійно-обмеженими й викликали легке презирство.

Безіл приїхав сюди погостювати через те, що тут перебувала Ерміні Бібл.

Місяць тому, сумного вечора напередодні свого від'їзду з рідного міста Безіла на заході країни, вона сказала йому, вклавши у свій впевнений голос всі можливі обіцянки:

— Якщо є в тебе у Мобілі є знайомий, то напросися до нього в гості, на той час там перебуватиму я.

Він скористався цією ідеєю. І ось тепер, коли зусібч його обволікало м'яке, незнайоме повітря Півдня, від хвилювання йому здалося, що автомобіль Товстуну Гаспара чкурнув зі стоянки, тільки-но вони всілися на сидіння. З узбіччя донісся несподівано голос:

— Вітаю, Бессі Белл. Вітаю, Вільяме. Як поживаєте?

Незнайомиць, рослий і худорлявий, був приблизно на рік старшим за Безіла. На ньому був білий полотняний костюм та панاما, з-під якої сяяв палкий непохитний погляд жителя Півдня.

— О, Малюк Ле-Мойн! — вигукнула міс Чівер. — Коли ти встиг повернутися додому?

— Тільки-но, Бессі Белл. І відразу ж побачив тебе, прекрасну і чудову, і не зміг утриматися, щоб не підійти ближче і не розглянути уважніше!

Його представили Мінні та Безілу.

— Підкинути тебе, Малюку? — запитав Товстун, якого насправді звали Вільям.

— Ну, не знаю, — вагався Ле-Мойн. — Дякую, звісно, але мене мають зустріти на машині.

— Та годі, заскакуй!

Ле-Мойн кинув сумку поверх валізи Безіла і з ввічливими формальностями втиснувся на задньому сидінні. Безіл спіймав погляд Мінні, та швиденько усміхнулася, немов кажучи: «Нічого доброго, та невдовзі все минеться».

— Ви, міс Бібл, часом, не з Нового Орлеану? — запитав Ле-Мойн.

— Саме так.

— Бо я тільки-но звідти, й мені розповідали, що їхня найвідоміша серцеїдка зараз гостює тут, а її шанувальники один

за одним стріляються прямо на вулицях. Саме так! Там ні пройти ні проїхати, тому мені інколи доводилося допомагати їх збирати...

«Ліворуч, напевно, Мобільська затока, — подумав Безіл. — Там місячна доріжка, як завжди на Півдні, а на березі чорні вантажники з порту співають «До Мобілу, до Мобілу»... Обабіч дороги в м'якій тіні густого яскравого плюща ховалися будинки; балкони покривалися сітчастими кринолінами, а із зарослих садків вечорами долинали звуки гітар.

Було доволі тепло; голоси звучали розмірено, адже знайшовся б час поговорити про все на світі — і навіть голос Мінні, що відповідав на базікання юного незнайомця, лунав повільно і ліниво; Безіл раніше ніколи не вбачав у ній уродженку Півдня. Автомобіль пригальмував біля великої брами, за якою крізь рясні дерева виднівся пофарбований у жовтий колір будинок. Ле-Мойн вийшов.

— Щиро сподіваюся, що вам обом тут сподобається! Я, з вашого дозволу, зроблю кілька візитів і намагатимусь, щоб ви отримали якомога більше задоволення від перебування у нас. Бажаю вам добре провести день!

Коли вони від'їхали від далі, Бессі Белл з усмішкою поглянула на Мінні:

— Ну, що я тобі говорила? — мовила вона.

— Я ще на пероні здогадалася! Ще до того, як він підійшов до машини! — сказала Мінні. — Як відчувала, що це він.

— Він доволі гарний, еге ж?

— Так, неймовірно гарний, — відповіла Мінні.

— Зазвичай він товаришує зі старшими...

Безіл зауважив, що ця зайва балаканина затягнулася. Зрештою, цей юнак-південець із глибинки був просто мешканцем цього містечка; якщо до цього додати ще й те, що він товаришував із компанією, що старша, то про його існування не варто було настільки наполегливо згадувати.

Але раптом до нього повернулася Мінні та мовила:

— Безіле! — вона заклично вигнулася і скромно склала руки на колінах, ніби в очікуванні; ці жести щоразу викликали в його серці хвилювання. — Я обожнюю твої листи.

— Могла б хоч раз мені відповісти.

— У мене ні хвильки вільної не було, Безіле! Я їздила в гості Була в Чикаго, а потім до Нешвілу. Я навіть вдома не була. — Вона почала говорити дещо тихіше. — Тато з мамою розлучаються, Безіле. Уявляєш, який жах?

Його це вразило, проте через якийсь час він звикнувся із цією думкою, однак йому стало вельми шкода Мінні; думка про розлучення з'єдналася в його свідомості з її романтичним образом і відтоді втратила для нього свій трагізм.

— Тому я тобі не писала. Але весь час думала про тебе. Ти мій найкращий друг, Безіле! Ти завжди мене розумієш...

У Сент-Полі вони попрощалися зовсім на іншій ноті. Тут у Безіла злетів з язика жакливий поголос, який він зовсім не мав наміру розголошувати.

— А хто такий цей Бейлі, з яким ти познайомилася в Лейк-Форест? — байдужим тоном поцікавився він.

— Базз Бейлі! — в її великих очах з'явився подив. — Він дивовижний танцюрист, доволі привабливий, однак ми просто друзі. — Вона насупилася. — Не інакше як Конні Дейвіс ширить чутки в Сент-Полі! Чесне слово: мені так набридли ці дівиці, які з ревнощів або просто знічев'я сидять, б'ють байдики і перемивають кісточки всім, хто вміє добре проводити час!

Тепер він уже не сумнівався, що в Лейк-Форест щось відбулося; але йому вдалося приховати від Мінні гострий біль, що пронизав його.

— Ну годі, хто б казав! — Вона несподівано всміхнулася. — Адже всім відомо, що містерові Безілу Дюку Лі постійністю ще ніхто не дорікав!

Зазвичай такі натяки вважаються втішними, але цього разу тон був таким недбалим, майже байдужим, що занепокоєння Безіла посилилося, і раптово сталося те, що можна було порівняти лише з вибухом бомби.

— Не турбуйся щодо Базза Бейлі. Зараз моє серце цілком вільне і я ні в кого не закохана!

Не встиг він збагнути грандіозність цієї заяви, як машина зупинилася біля будинку Бессі Белл Чівер, і дівчата ринули на ганок, вигукнувши:

— Сьогодні ще побачимося!

Безіл машинально перебрався на передне сидіння, ближче до свого приятеля.

— А ти там гратимеш у футбол, Безіле? У команді першокурсників? — запитав Вільям.

— Що? Ах, так, звісно — якщо складу два іспити. — Але в душі у нього не було жодних «якщо»; в житті для нього не було нічого важливішого.

— До команди першокурсників потрапити легко. До речі, цей Малюк Ле-Мойн, з яким ти зараз познайомився, восени вступає в Принстон. А до цього грав у команді Військового інституту Вірджинії, був там «ендом»¹.

— А звідки у нього це дурне прізвисько?

— Та його в родині так називали, ось і підхопили. — Після павзи він додав: — Він їх запросив сьогодні ввечері на танці в замський клуб.

— Коли ж він встиг? — з подивом запитав Безіл.

— Ось так, встиг... Вони про це і говорили. Я хотів сам їх запросити, став поступово переводити розмову на цю тему, а він мене випередив, не встиг я і оком моргнути! — Він зітхнув, звинувачуючи себе в невдачі. — Ну добре. Принаймні побачимося з ними там.

— Безумовно, яка різниця, хто їх запросив. — промовив Безіл.

Проте хіба це Товстун був винен? Хіба не могла Мінні сказати у відповідь: «Але ж Безіл заради мене приїхав сюди здалеку, і першого вечора я, звичайно, мушу бути з ним!».

Що ж трапилося? Місяць тому, в тьмяно освітленому і гучному приміщенні Центрального вокзалу Сент-Пола, вони зайшли за багажний візок — і її очі говорили: «Ще!». До самого кінця, поки вона не зникла в клубах пари за ва-

¹ Енд — в американському футболі один із гравців-лайнменів, який може приймати м'яч. — Тут і далі прим. ред.

гонним вікном, вона належала йому — такі речі не підвладні свідомості, вони підвладні лише почуттям.

Безіл був спантеличений. Усе це було зовсім не схоже на Мінні, яка, попри властивий їй блиск популярності, завжди відрізнялася добротою. Він став думати, чи не образило чи її що-небудь в його листах, і почав шукати у себе нові недоліки. Можливо, сьогодні вранці він поводився не так, як їй подобається? Веселий настрої, з яким він приїхав, раптом кудись випарувався.

Та під час гри в теніс у другій половині дня Мінні знову була такою, як завжди: вона захоплювалася його ударами, а одного разу, коли вони обоє опинилися біля сітки, вона раптово поплескала його по руці. Однак після гри, коли компанія насолоджувалася лимонадом на широкій, затіненій веранді будинку Чіверів, їм не вдалося ні на хвилю побути наодинці. А коли разом поверталися з корту, невже Мінні навмисно сіла попереду, поруч з Товстуном? Того літа вона так і норовила залишитися з ним наодинці — під будь-яким приводом. Переодягаючись, щоб їхати на танці в замський клуб, він картався невиразним передчуттям катастрофи.

Клуб містився в невеличкому видолінку; гілля верб майже цілком його приховало, а на їхні чорні силуети донизу химерними плямами скрапувало сяйво круглолицього місяця. Тільки-но вони припаркувалися, як із вікон долинула улюблена мелодія Безіла «Китайський квартал»¹, і її ноти, мов ельфи, розсипалися галявиною. Його серце почало битися в шаленому ритмі, перехопило подих; пульсивна тропічна темрява обіцяла романтичні, бажані пригоди. Проте, опинившись тут, Безіл відчув себе маленьким і безсилим, щоб насолодитися омріяним блаженством. Танцюючи з Мінні, він ніяковів від того, що нав'язує їй своє тлінне ество в цій казковій країні, де незнайомі фігури щохвилини досягли в його очах дедалі виразнішої величності та шарму. Він став би тут королем, якби вона пригорнулася до нього й прошепотіла ніжні слова, та вона лишень мовила:

¹ «Китайський квартал» — хіт 1906 року в стилі регтайм; музика Жана Шварца, слова Вільяма Джерома.

— Тут чудово, Безіле, еге ж? Чи є щось на світі дивовижніше?

Стоячи серед чоловіків, які не танцювали, і розмовляючи з Ле-Мойном, Безіл відчув щось на кшталт ревностів і якусь незнайому боязкість. Довгов'яза фігура, що наполегливо нависала над Мінні під час танцю, викликала у нього роздратування, але жодної неприязні до нього він не відчував, а розважливі зауваження, якими Ле-Мойн обмінювався дівчатами, які проходили повз, його навіть потішали.

Безіл і Вільям Гаспар, а з ними Бессі Белл і Мінні виявилися тут наймолодшими, і вперше в житті Безілу відчайдушно захотілося подорослішати, позбутися надмірної вразливості та надмірних вражень. Тремтячи від кожного аромату, погляду чи мелодії, він пристрасно жадав стати досвідченим й спокійним. Невдоволеною собою, він відчував, як на нього місячним сяйвом виливається світ краси, як тисне на нього, змушуючи його то зітхати, то затамовувати подих, — а сам він беспорядно борсається в щедротах юності, за які сотні дорослих, не замислюючись, віддали б кілька років свого життя.

Наступного дня Безіл побачився з нею у світі, який знову стиснувся до звичної реальності, надавши речам буденного вигляду, але чогось усе-таки в ньому бракувало, й він ніяк не міг змусити себе жартувати й веселитися. Це видавалося б, ніби хоробрість після битви. Адже саме таким йому належало бути вчора ввечері! Вони вчотирьох, але не парами, вирушили в центр міста, у фотоательє, щоб забрати фотографії Мінні. Безілу сподобалася одна фотографія, на яку не зважали інші — йому здалося, що на ній Мінні виглядала як тоді, в Сент-Полі, тому він замовив надрукувати дві штуки — одну для неї, а другу для себе; картку повинні були надіслати йому до Єля.

Увесь цей день Мінні була якоюсь розсіяною, щось тишенько наспівувала, але, коли вони після прогулянки повернулися до будинку Чіверів, вона буквально злетіла східцями, почувши телефонний дзвінок. Через десять хвилин дівчина вийшла насупленою і похмурою, і Безіл випадково почув, як вона коротко мовила подрузі:

— Він не зможе.

— ...Шкода!..

— ...повернеться лише в п'ятницю.

Це могло означати лише одне: Ле-Мойн поїхав і вона втратила спокій! Тієї ж миті, не в змозі терпіти розчарування, він із жалюгідним виглядом підвівся та запропонував Вільяму їхати додому. На його подив, у нього на руці миттєво опинилася рука Мінні, яка намагалася його затримати:

— Почекай, Безіле! Адже я з тобою відтоді, як ти приїхав, жодної хвилини не побула!

Він сумно всміхнувся:

— Невже ти помітила?

— Безіле, не кажи дурниць! — Вона закусилла губу, ніби образилася. — Ходімо посидимо на гойдалках.

У його душі раптом засіяв промінь надії та щастя. Її ніжна посмішка, яка, здавалося, йшла з глибини юного серця, заспокоювала, і він із вдячністю впивався її побрехеньками, мов джерельною водою. Призахідне сонце торкалося її щік неземним сяйвом — яке він не бачив на них раніше, — тим часом дівчина мовила, як вона не хотіла приймати запрошення Ле-Мойна й що вона засмутилася й образилася, коли Безіл до неї навіть не підійшов на танцях.

— Тоді, прошу тебе, Мінні, — благальним тоном промовив він, — дозволь мені хоч раз тебе поцілувати!

— Але ж не тут, дурнику! — вигукнула вона.

— Тоді ходімо на хвилину в альтанку...

— Безіле, це неможливо! Нас побачать Бессі Белл та Вільям. Либонь, іншим разом.

Безіл розгублено втупився в неї, не розуміючи, вірити чи не вірити, і вона негайно змінила тему:

— Безіле, я навчатимуся в школі міс Бічер. Всього кілька годин їзди від Нью-Гейвену. Ти зможеш до мене приїхати вже цієї осені. Один недолік: я чула, що зустрічатися там можна з гостями лише в зашкленних кімнатах, на кшталт оранжерей. Жах якийсь, чи не так?

— Так, жах, — щиро погодився він.

Бессі Белл та Вільям пішли з веранди й зав'язали розмову з якимись людьми, які під'їхали на машині.

— Мінні, ходімо в альтанку, лише на хвильку! Зараз вони далеченько!

На її обличчі з'явився впертий та застиглий вираз.

— Я не можу, Безіле. Хіба ти не бачиш — я не можу?

— Чому? Адже завтра я від'їжджаю?

— О, ні!

— Але я не можу не їхати! На підготовку до іспитів у мене лишилося всього-на-всього чотири дні. Мінні...

Він взяв її за руку. Її рука спокійно лежала в його руці, але коли він намагався потягнути її, щоб змусити Мінні підвестися, вона різко висмикнула руку. Гойдалки, на яких вони сиділи, почали від цієї боротьби розгойдуватися, і Безіл виставив ногу, щоб їх зупинити. Який жах — гойдатися, перебуваючи в настільки безнадійній ситуації!

Мінні поклати руку йому на коліно:

— Я більше не цілуюся, Безіле. Справді! Я виросла; в травні мені виповниться сімнадцять.

— Можу посперечатися, що ти з Ле-Мойном цілувалася! — гірко сказав він.

— Ти нестерпний.

Безіл встав із гойдалок:

— Напевно, мені час іти.

Поглянувши на нього, вона піддала його холоднокровній оцінці — раніше вона ніколи цього не робила; у нього було міцне та витончене тіло; під засмаглою шкірою просвічував густий і теплий рум'янець; волосся було чорне й блискуче — колись це видавалося їй настільки романтичним... І ще вона відчувала — втім, це відчували всі, навіть ті, кому він не подобався — що в його особі було щось особливе: якийсь знак долі, якась відмітка, щось таке, наполегливе, що було дужче звичайної волі — якась притаманна йому потреба залишити свій слід в цьому світі та змусити його обертатися по-своєму. Але для неї нічого не значило, що він, найімовірніше, стане популярною фігурою в Єлі, і що було б чудово потрапити туди як його дівчина цього року. Їй ніколи не було потрібно

вдаватися до користі. Все ще вагаючись, вона подумки уявила себе поруч із ним, проте відразу його від себе відштовхнула. На світі було так багато чоловіків, і всі вони бажали її! Якби саме зараз поруч опинився Ле-Мойн, вона б не відчувала взагалі жодних сумнівів — ніщо було не в змозі перешкодити таємничого блаженства цього зародження роману; але Ле-Мойн поїхав на три дні, і вона не могла саме зараз відпустити від себе Безіла.

— Затримайся до середини, і я... я зроблю те, про що ти попрохав! — сказала вона.

— Не можу. Мені потрібно готуватися до іспитів. Мені взагалі ліпше було б виїхати сьогодні вдень.

— Підготуєшся в потягу.

Вона вигнулася, склала руки на колінах і усміхнулася йому. Безіл раптом схопив її за руку і потягнув у прохолодний морок, до оповитої плющем альтанки.

II

До Нью-Гейвену Безіл повернувся тільки в п'ятницю, залишивши собі на підготовку до іспитів лише два дні, замість запланованих п'яти. Готуватися в потягу не вдалося: Безіл не міг зосередитися і думав лише про Мінні, переймаючись питанням, що ж відбувається тепер, коли повернувся зі своєї подорожі Ле-Мойн? Мінні обіцянку свою виконала, в буквальному сенсі: на третій вечір поцілувала його в альтанці — лише раз, та й то, неохоче. У день його від'їзду їй принесли телеграму від Ле-Мойна, і Мінні навіть відмовилася поцілувати Безіла на прощання, виправдовуючись присутністю Бессі Белл. Як утіху йому було дано дозвіл відвідати її першого ж дня, коли в школі міс Бічер будуть дозволені побачення.

Розпочалися заняття в університеті; разом з Бриком Вельсом і Джорджем Дорсі Безіл оселився в Райт-холі, у квартирі з двома спальнями і кабінетом. До оголошення результатів

іспиту з тригонометрії грати в футбол йому не дозволялося; він сходив на тренування команди першокурсників, що проходила на ельському стадіоні, і з'ясував, що роль квотербека¹ зараз може дістатися Каллуму, капітану тогорічного складу команди Андоверу, або Данцігеру, зі старшої школи в Нью-Бедфорді. Ширилися чутки, що Каллума все ж таки переведуть в півзахисники. Всі інші квотербеки видалися йому так собі, і Безіл пристрасно захотілося скоріше опинитися на пружинистому торфі цього поля разом зі своєю командою. Він не сумнівався, що йому цілком вдасться, принаймні, вписатися в команду і зіграти кілька ігор.

За всім цим, мов промінь сонця з-за хмар, сяяв образ Мінні; до зустрічі залишався тиждень, три дні, доба. Напередодні побачення в овальному дворі Хаутон-холу він випадково зустрівся з Товстунем Гаспаром, який навчався в Шеффілдському коледжі. У перші напружені тижні семестру вони майже не бачилися; а тут виявилось, що вони обидва могли прогулятися.

— А ми сюди їхали всі разом, — розповів Товстун Гаспар. — Шкода, що тебе з нами не було. Дорогою нас спіткали пригоди. Мінні з Малюком Ле-Мойном потрапили в історію...

Кров у жилах Безіла застигла.

— Згодом було смішно, але на якийсь час у неї душа добряче в п'яти втекла, — мовив далі Товстун. — Мінні та Бессі Белл їхали в одному купе, але Мінні захотілося з Малюком усамотнитися; тому після обіду Бессі Белл пішла до нас грати в карти. А через дві години ми з Бессі Белл пішли назад, і бачимо, що Мінні та Малюк стоять у коридорі вагона і сваряться з кондуктором; Мінні була біла, як полотно. Виявляється вони замкнулися в купе й опустили шторки на вікнах, — і, мабуть, почали там обійматися. Коли провідник прийшов перевіряти квитки та постукав до у двері, ті подумали, що це ми вирішили пожартувати, і спочатку його не впусkali, а як

¹ *Квотербек* — позиція в американському та канадському футболі. Квотербеки входять до атакувального складу команди і під час вводу м'яча в гру розташовуються за захисною лінією.

усе ж таки відчинили, провідник був надто розлючений. Він запитав Малюка, чи то його купе і чи одружені вони з Мінні, коли замкнулися наодинці; тоді Малюк роздратувався й почав пояснювати провідникові, що вони нічого поганого не вчинили. Ле-Мойн вирішив, що провідник образив Мінні, і ледве його не вдарив. Проте цей провідник міг би доставити купу неприємностей — запевняю тебе, мені жахливо дісталось, поки я залагоджував всю цю справу!

Наступного дня Безіл відправився до школи міс Бічер, жваво уявивши собі кожну деталь, з гострими ревнощами, що знову прокинулася, заздрячи навіть тому, що їм випало пережити спільну пригоду в вагонному коридорі. Сяюча й палка, ще більш, ніж завжди, таємно бажана, прикрашена своїми гріхами, немов зірками, вона спустилася до нього в простенькій білій форменій шкільній сукні, і його серце перевернулося під її ласкавим поглядом.

— Чудово, що ти завітав, Безіле! Я схвильована — першого ж дня до мене приїхав шанувальник! Мені всі заздрять!

Зусібіч їх оточували засклені двері, що висіли на петлях, немов французькі вікна. Було спекотно. У приміщенні, яке містилося через три кімнати від них, перебувало ще двійко — дівчина з братом, як пояснила Мінні — і час від часу вони беззвучно рухалися і жестикулювали, і в цих тісних теплицях вони виглядали як щось чужорідне, немов ваза зі штучними квітами на столі. Безіл нервово крокував туди-сюди.

— Мінні, коли-небудь я стану знаменитим, і все, що я зроблю, я робитиму заради тебе! Я розумію, що я тобі вже набрид. Я не розумію, як це сталося — мабуть, на твоєму шляху виник хтось інший; це не важливо. Нам нікуди поспішати. Я лише хочу... Ну, щоб ти запам'ятала мене іншим... Думай про мене так, як раніше. Не вважай мене просто ще одним залицяльником, якого ти кинула! Можливо, нам з тобою краще не бачитися якийсь час — я маю на увазі, на балу цієї осені? Почекай, і я обов'язково зроблю якийсь подвиг або велику справу — ну, ти мене розумієш. Тоді я принесу до твоїх ніг трофеї і скажу, що все це я завоював для тебе!

Це прозвучало доволі по-юнацьки, вельми сумно і безглуздо. Якоїсь миті, охоплений трагедією, що розгорталася, він ледве не розплакався, але все ж зміг узяти себе в руки. На чолі його виступив піт. Безіл сидів на стільці, а Мінні — навпроти нього, на дивані; вона втупилася в підлогу і кілька разів повторила:

— Невже ми не можемо залишитися друзями, Безіле? Я завжди вважала тебе найкращим другом.

Зустріч добігала кінця; вона з поблажливим виглядом підвелася.

— Ходімо, я покажу тобі нашу каплицю!

Вони піднялися нагору, і він із сумом заглянув до маленької темної кімнатки — а в пів ярді від нього була вона — справжня, від якої відчувався солодкий аромат. Він відчував майже радість, коли похорон його надій добіг кінця і він зміг вийти з будівлі школи на свіже осіннє повітря.

Повернувшись до Нью-Гейвену, він виявив у себе на письмовому столі два листи. Один із них був із деканату — це було повідомлення про те, що іспит з тригонометрії він не склав і тому не матиме дозволу грати в університетській футбольній команді. У другому — була фотографія Мінні — та сама, яка йому сподобалася, яку він замовив у Мобілі. Спочатку його спантеличив напис на картці: «М. Л. від Е. Г. Л. Б. Потяги шкідливі для серця»; потім він раптом зрозумів, що сталося — і, впавши на ліжко, затрясся від істеричного сміху.

III

Через три тижні, записавшись на переекзаменування з тригонометрії, Безіл склав іспит; після цього у нього з'явився час сумно озирнутися навколо, щоб зрозуміти, чи залишилося для нього в житті хоч щось? Уперше відтоді, як закінчився перший, жахливий, рік у школі, йому доводилося переживати настільки тяжкий період; зате вперше йому спало на думку усвідомлення того, що він вчиться в Єлі.

У ньому знову прокинулася здатність до романтичного бачення, і спочатку з байдужістю, а потім — із дедалі більшою впевненістю — він став робити кроки до того, щоб ввібрати в себе університетську атмосферу, що настільки довго жила його мрії.

«Хочу стати головним редактором газети “Новини” або “Хроніка”, — зовсім як раніше, подумав він одного жовтневого ранку. — І ще хочу, щоб у мене на формі з’явилася літера, і щоб мене вибрали в “Череп і кістки”¹!»

Ледве перед ним виникали образи Мінні та Ле-Мойн в потягу, як він відразу ж починав повторювати про себе цю фразу, немов заклинання. Йому вже було соромно за те, що він затримався в Мобілі; стали минати одна за одною години, коли він про неї майже і не згадував... Половину футбольного сезону він вже пропустив, і до команди першокурсників приєднався, ні на що не сподіваючись.

У своєму чорно-білому спортивному светрі школи Св. Ріджиса², що загубився серед різнобарвного попурі сорочка інших шкіл, він із заздрістю дивився на кілька десятків щасливчиків у блакитних спортивних светрах Єля. Наприкінці четвертого дня тренувань він майже змирився з тим, що до кінця сезону так і залишиться животіти в безвісності, як раптом пролунав голос помічника тренера Карсона, звернений до юрби запасних.

— Це хто там тільки-но пасував?

— Я, сер!

— А чому я тебе раніше не бачив, га?

— Мене тільки-но допустили до гри.

— Сигнали знаєш?

— Так, сер!

— Гарзд, тоді береш команду на поле; енди — Кратч і Біспем, такли³ —...

¹ «Череп і кістки» (англ. Skull & Bones) — найстаріше таємне товариство студентів Єльського університету.

² Школа Св. Ріджиса — вигадана Фіцджеральдом назва навчального закладу; його прототипом стала підготовча школа Ньюмана в місті Гакенсак (штат Нью-Джерсі), де навчався Фіцджеральд.

³ Такл — в американському футболі півзахисник, який блокує.

Через мить Безіл почув власний голос, що вигукував у морозяне повітря: «Тридцять два! Шістдесят п'ять! Шістдесят сім! Двадцять два...»

Почувся загальний сміх.

— Хвилинку! Де ти навчився так давати сигнали? — запитав Карсон.

— Сер, у нас був тренер із Гарварда!

— Тобі доведеться відучитися від цієї «хаутонівської» манери¹! А то хлопці злякаються!

Через кілька хвилин їм веліли надягнути шоломи.

— Де ж Вейт? — занепокоївся Карсон. — Контрольна, чи не так? Гаразд, тоді підеш ти, як твоє прізвище, в чорно-білому светрі?

— Лі!

— Ти подаватимеш сигнали. Подивимося, чи вийде у тебе хоч трохи розворушити цю компанію? Дехто з твоїх гардів і таклів такі здорові, що хоч саме зараз до університетської збірної! Тримай їх напоготові, як там тебе?

— Лі!

Вони вишикувалися в лінію на двадцять третьому ярді, як першокурсники; м'яч був у них. Їм дозволили робити необмежену кількість даунів², але коли після кількох моментів виявилось, що вони все ще на тій самій лінії, де почали гру, м'яч перейшов до іншої команди.

«Ось так! — подумав Безіл. — Тепер мені більше не грати!»

Але за годину, коли вони виходили з автобуса, Карсон запитав:

— Ти сьогодні вдень зважувався?

— Так! Сто п'ятдесят вісім фунтів.

— Слухай моєї поради: кінчай грати, як школяр. Але тут завдання інше: вимотати їх якомога більше — а коли вони видихнуться, то перемога за нами. Ти м'яч вибивати вмієш?

¹ «Хаутонівська» манера — від прізвища тодішнього головного тренера гарвардської команди Персі Д. Хаутона.

² Даун — футбольний термін — калька від англійського слова down; у грі команда, що володіє м'ячем, здобуває чотири спроби просунути м'яч на 10 ярдів уперед у бік очкової зони суперника; кожна така спроба називається дауном.

— Ні, сер.

— Гм... Шкода, що ти не з'явився у нас раніше...

Тиждень потому ім'я Безіла з'явилося в списку тих, хто вирушав на гру з Андовером. Перед ним у списку було ще двоє квотербеків: Данцігер і ще один атлет, на ім'я Епплтон, який нагадував гумовий м'ячик — і всю гру Безіл просидів на лавці запасних. Але наступного вівторка, коли Данцігер потягнув на тренуванні руку, Безілові вказали пересісти в їдальні за дієтичний стіл, де харчувався основний склад команди.

Напередодні гри з командою першокурсників із Принстона студентське містечко практично вимерло — всі виїхали на матч, який мав відбутися на Принстонському стадіоні. Була вже глибока осінь, із заходу дув підбадьорливий вітер; повертаючись до себе після фінальних тренувань перед майбутнім матчем, Безіл відчув, як ним опанувала знайома жага слави. За Принстон в очковій зоні грав Ле-Мойн, і Мінні цілком могла з'явитися на трибунах, але зараз, але тепер, коли він біг пружною галявиною перед стадіоном «Осборн», ухилиючись від уявних тактів, цей факт уже не видавався йому важливим порівняно з майбутнім матчем. Як і більшості американців, йому рідко вдавалося цілком відчутти той самий момент, коли можна без жодних сумнівів сказати собі: «Ось вона, та сама точка, від якої відтепер вестиметься відлік усьому; настав мій зоряний час!» Інколи йому було досить того, що відбувалося зараз. Він зібрався провести дві години на тому полі, де життя триватиме в його власному темпі.

День видався ясним і холодним; трибунами розосередилася безпристрасна публіка — переважно містяни. Гравці Принстонської команди, одягнені в форму з косими смужками, виглядали міцними і впевненими в собі, і погляд Безіла знайшов серед них Ле-Мойна — і відразу холонокровно зазначив, що рухається він на рідкість швидко і має атлетичну фігуру, що було непомітно, коли він носив костюм. Підкоряючись раптовому пориву, Безіл обернувся і став шукати серед публіки Мінні — але її ніде не було видно. Через хвилину

пролунав свисток; сидючи поруч із тренером, він повністю сконцентрувався на грі.

Уся перша половина матчу тривала між тридцятиярдовими лініями. Основні принципи нападу Еля здавалися Безілу надто простими та менш ефективними, ніж ази системи Хаутон, які він почерпнув у шкільній команді; тактика Принстону, що розвивалася в тіні великого Сема Вайта, будувалася навколо пантера¹ і була спрямована на прорив. Після першого тайму команда Еля була попереду. На початку другого — Принстон втратив м'яч, і Еплтон закинув гол навісом із тридцятиярдової лінії.

Того дня більше нічого йому зробити не вдалося. Після наступного кікоффа² він одержав травму, і під вигуки вболівальників він покинув поле в супроводі лікаря.

Доволі хвилюючись, на поле вибіг Безіл. Його охоплювало всепоглинальне відчуття невідомості — здавалося, що хтось інший усередині нього вигукує перші сигнали і перекидає невдалий пас через лінію. Потроху змусивши себе зосередитися на полі, він зустрівся очима з Ле-Мойн — Ле-Мойн широко йому усміхнувся. Безіл дав сигнал, який означав різкий пас через лінію, і виконав його сам, пройшовши сім ярдів. Відправив Каллума обійти такла, пройшов ще три ярди — і це був перший даун! На лінії сорока ярдів, відчувши більший простір для маневру, його голова стала працювати плавно і впевнено. Швидкі паси стривожили принстонського фулбека — і, як наслідок, проходи пробіжками до наступної лінії стали щонайменше по чотири ярди замість двох.

На сороковій лінії Принстонської половини поля він відступив, щоб розірвати схему розташування суперників, і спробував атакувати зону Ле-Мойна — але Ле-Мойн сховався за хавбеком, який опинився поміж ними, і вхопив Безіла

¹ *Пантер* — гравець, що вибиває м'яч із рук у ситуації, коли м'яч необхідно віддати протилежній команді, але якнайдалі від своєї очкової зони (зазвичай під час 4-ї спроби).

² Кожна половина гри починається з вибивання м'яча ногою в бік очкової зони суперника з 35-ярдової позначки (це так званий кікофф); такий розіграш відбувається також і після того, як одна з команд здобула очки.

за ногу. Безіл люто вивільнився, але було вже пізно — хавбек збив його з ніг. І знову Ле-Мойн широко йому всміхнувся, і Безіл його зненавидів. Він дав сигнал грати на тій самій зоні — Каллум проніс м'яч, і вони відкинули Ле-Мойна на шість ярдів, на тридцять другу лінію принстонської половини поля. Здається, він став рухатися повільніше? Ну ж бо, вимотаємо його! За системою був потрібний пас, але він почув свій голос, знову зажадав грати на тій самій зоні. Він побіг уздовж лінії; побачив, що хавбек, який заважав йому, зник, а Ле-Мойн, зціпивши зуби, біжить на нього. Замість того, щоб спробувати прорватися, Безіл розвернувся і постарався повернутися на свою половину поля. Коли його перехопили, він втратив п'ятнадцять ярдів.

Через кілька хвилин м'яч був у суперників, і Безіл відбіг до очкової зони, подумавши про себе: «Була б у нас заміна, мене б напевно замінили».

Команда Принстону раптово немов прокинулася від сну. Потужний пас дав змогу подолати тридцять ярдів. Новий хавбек, який тільки-но вийшов на поле, прорвався через лінію і заробив ще один тачдаун¹. Єльська команда була в обороні, але катастрофа трапилася настільки стрімко, що вони навіть не встигли про неї здогадатися. Її накликав Безіл, ставши частиною добре відпрацьованого сценарію; запізно він зауважив, як м'яч вилітає з лінії розіграшу до вільного енду; Безіла спритно блокували, і він побачив, як принстонські запасні застрибали у себе на лавці, розмахуючи прапорами; Принстон забив гол.

Він встав на місце з важким серцем, але здатність тверезо мислити він при цьому не втратив. Будь-які помилки можна виправити — аби тільки його не вилучили з поля. Пролунав свисток, який означав кінець тайму; сівши прямо на газон разом зі своєю вимотаною командою, він змусив себе повірити, що вони йому, як і раніше, довіряють, і намагався видаватися рішучим та впевненим, не відводив погляду,

¹ *Тачдаун* (англ. *touchdown* — приземлення) — один зі способів набирання очок в американському та канадському футболі. Зараховується, коли гравець з м'ячем забігає в очкову зону суперника.

коли хто-небудь дивився йому в очі. Досить уже на сьогодні помилок!

Під час кікоффі він знову пробіг із м'ячем до тридцять п'ятої лінії, і вони почали поступово надолужувати згаяне. Різкі паси, слабке місце у вигляді одного з таклів із краю Ле-Мойна... А Ле-Мойн видихався! З перекошеним і впертим обличчям він, нічого не помічаючи, вривався прямо в захисника; гравцям з м'ячем — і Безілові, і іншому — вдалося від нього піти.

Залишилося ще тридцять ярдів... двадцять... Знову на шляху Ле-Мойн! Звільнившись від гравців, які намагалися його блокувати, Безіл спіймав втомлений погляд жителя півдня і нарочито гучно його образив:

— Ти видихнувся, Малюку! Тебе давно час замінити!

Від самого початку наступного ігрового моменту він пішов прямо на нього, і коли Ле-Мойн люто кинувся в атаку, Безіл кинув м'яч; той пролетів у Ле-Мойна над головою — гол! Єль — 10, Принстон — 7. І знову рух уперед і назад полем, і щохвилини у Безіла немов би додавалося сил, і ось-ось буде ще один гол; але раптом матч закінчився...

Залишаючи поле, Безіл оком окинув трибуни, але її ніде не було.

«Цікаво, чи помітила вона, що я спочатку погано грав? — подумав він, а потім з гіркотою зауважив: — А якщо ні, то він все одно їй розповість».

І у нього у вухах залунала ця розповідь, цей м'який південний акцент, настільки переконливий, перед яким вона не змогла встояти там, у потягу... Через годину, вийшовши з роздягальні, він натрапив на Ле-Мойна, який виходив тієї миті із сусідньої роздягальні. Він кинув на Безіла невпевнений і водночас сердитий погляд.

— Вітаю, Лі! — І після хвилинного збентеження додав: — Вітаю з перемогою!

— Вітаю, Ле-Мойне, — процідив крізь зуби Безіл.

Ле-Мойн було рушив собі, затим знову обернувся до Безіла.

— У чому річ? — запитав він. — Бажаєш продовжити?

Безіл не відповів. Обличчя в синцях та перев'язана рука трохи пом'якшили його гнів, однак він не міг змусити себе з ним говорити. Гра закінчилася, і зараз Ле-Мойн зустрінеться з Мінні, змінивши гіркоту поразки на втіху вечірньої перемоги.

— Якщо це через Мінні, то ти даремно на мене сердишся, — несподівано випалив Ле-Мойн. — Я запросив її на гру, та вона не приїхала.

— Справді? — здивувався Безіл.

— Таки через те! А то я сумнівався. Думав, що ти вирішив мене дістати. — Він примружився. — Ця юна леді ще місяць тому дала мені відставку.

— Невже?

— Покинула. Я їй трохи набрид. Швидко в неї змінюються інтереси.

Безіл помітив, що його обличчя стало сумним.

— І з ким вона тепер? — запитав він, уже доброзичливіше.

— Здається, з твоїм однокласником Джубелом — типова «сіра маса», коли хочеш знати моєї думки. Вона познайомилася з ним у Нью-Йорку, за день до початку навчального року, і, як я чув, у них усе досить серйозно. Сьогодні ввечері вона буде на танцях у клубі «Лаун».

IV

Безіл вечеряв у барі біля Тафта з Жобеною Дорсі та її братом Джорджем. Єльська команда здобула перемогу над Принстоном, і весь університет тепер захоплено радів; коли вони увійшли до зали, всі першокурсники, які сиділи за столиком біля входу, почали гучно вітати Безіла.

— Ти стаєш відомим! — мовила Жобена.

Рік тому Безіл на кілька тижнів уявив, що закоханий в Жобену, але під час наступної зустрічі зрозумів, що це не так.

— Чому так усе сталося, га? — запитав він її під час танцю. — Чому все так швидко минуло?

— Ти справді волієш знати?

— Так.

— Тому що я дала тобі спокій!

— Ти? Дала мені спокій? — перепросив він. — Мені це подобається!

— Я вирішила, що ти поки надто юний.

— А що, від мене нічого не залежало?

Вона похитала головою.

— От і Бернارد Шоу говорив те саме, — задумливо погодився Безіл. — Але я завжди вважав, що це стосується людей виключно дорослих. Тож усе-таки це ви полюєте за нами, чоловіками?

— Ще чого! — Її тіло від обурення стало неподатливим у нього в руках. — Чоловіки завжди десь поруч, а жінки блимають очима, от і все. Це діє інстинкт.

— Невже чоловік не може зробити так, щоб жінка в нього закохалася?

— Дехто може — ті, кому здебільшого байдуже.

Він на якийсь час замислився над цим жаским фактом, проте потім облишив це заняття — ще буде час. Дорогою до клубу «Лаун» у нього виникло ще кілька питань, які він їй поставив. Скажімо, коли дівчина, яка нещодавно «сохла» за одним юнаком, раптом захопилася іншим, що у такому разі має чинити перший хлопець?

— Дати їй спокій, — відповіла Жобена.

— Припустимо, йому цього не хочеться. Що тоді?

— Та нічого тут більше не вдієш!

— І все ж: як краще вчинити?

Заливаючись сміхом, Жобена притулилася до його плеча.

— Бідолаха Безіл! — проронила вона. — Нумо, вважай, що я Лора Джин Ліббі¹, й поділись зі мною всією історією.

Він коротко розповів їй про свій роман.

— Тепер ти знаєш, — сказав він насамкінець, — була б вона прозаїчною дівчиною, я б стерпів це, хоч би сильно ко-

¹ Лора Джин Ліббі (1862–1924) — американська письменниця, авторка безлічі сентиментальних романів; у 1910-х рр. вона вела в газетах колонку під назвою «Щоденна розмова з Лорою Джин Ліббі про справи сердечні» — саме про це і думає Жобена.

хав. Але ж ні, вона найпопулярніша, найвродливіша з усіх, кого я знаю. Зрозумій, вона для мене і Мессаліна, і Клеопатра, і Саломея — і все в такому дусі.

— Говоріть голосніше! — зауважив Джордж, який сидів на передньому сидінні.

— Вона для мене щось на кшталт вічної жіночності, — уже впівголоса мовив Безіл. — Розумієш, як мадам Дюбаррі. Вона не така, як...

— Не така, як я?

— Ні. Ти на неї чимось схожа... Усі дівчата, які мені подобалися, чимось схожі. Жобено, ну ти чудово розумієш, що я маю на увазі!

Коли вдалині засяяли вогні нью-гейвенського клубу «Лаун», вона раптом стала ввічливо-серйозною.

— Тут нічого не вдієш! Я в цьому впевнена. Вона більш досвідчена, ніж ти. Усе від самого початку йшло за її сценарієм — навіть тоді, коли ти вважав, що правила придумуєш ти. Я не знаю, чому вона раптом вигоріла, але очевидно, що річ тут саме в цьому — і вона, навіть якщо захоче, вже не зможе створити все це знову, і ти не зможеш, бо ти...

— Продовжуй! Що я?..

— Тому що ти надто закоханий. Єдине що тобі залишається — продемонструвати свою байдужість. Будь-яка дівчина не терпить, коли від неї відвертається давній шанувальник; тому вона може тобі навіть усміхнутися — але не здумай повертатися. Між вами все скінчено!

Безіл постояв у вбиральні, задумливо пригладжуючи волосся. «Все скінчено». Слова Жобени відняли в нього останній слабкий промінь надії, і від усвідомлення цього факту, укупі з напругою від денної гри, у нього на очах з'явилися сльози. Він квапливо увімкнув кран і вмився. Хтось увійшов і поплескав його по плечу.

— Непогана гра, Лі!

— Дякую, але мені багато чого й не вдалося...

— Ні, ти був молодчиною! Саме в останній чверті...

Він увійшов на танцювальний майданчик. І невдовзі побачив її, і відразу в нього запаморочилося в голові, йому

стало ніяково від хвилювання. Куди б вона не йшла, всюди її переслідувала свита кавалерів, і на всіх вона дивилася з яскравою і пристрасною усмішкою, яка була йому настільки знайома. Незабаром він став шукати, хто ж її тут супроводжує, і з обуренням виявив, що це нахабний і вульгарний хлопець зі школи Хілла, якого він вже раніше примітив, але відкинув як абсолютно неможливу кандидатуру. Що ж такого могло ховатися за цими водянистими очима, які так її полонили? Хіба міг цей примітивний мозок гідно оцінити безсмертну сирену підмісячного світу?

У розпачі вивчивши містера Джубела, марно намагаючись знайти відповіді на ці запитання, він запросив її, «перехопивши» прямо в танці, і навіть протанцював із нею цілих двадцять футів, поки її не покликав наступний кавалер; Безіл із цинічною меланхолією усміхнувся, коли вона сказала:

— Я так пишаюся, що ми знайомі! Усі кажуть, що сьогодні вдень ти був неперевершений!

Для нього ця фраза була на вагу золота і після танців, стоячи біля стінки, Безіл подумки раз у раз повторював її, виокремлюючи окремі частини і намагаючись знайти в цих словах бодай якийсь потаємний сенс. Коли його величатимуть більше, то, либонь, вона захопиться. «Я так пишаюся, що ми знайомі! Усі кажуть, що сьогодні вдень ти був неперевершений!»

Біля дверей почався переполох, і хтось вигукнув:

— Отакої! Вони таки явилися!

— Хто? — запитав хтось інший.

— Принстонські першокурсники! Футбольний сезон у них закінчився, і троє-четверо з них вирішили відзначити закінчення тренувань у «Гофбрау».

З метушні раптово, немов хавбек із лінії на футбольному полі, вирвався якийсь юнак, котрий нагадував якийсь кумедний привид; спритно обійшовши одного зі студентів, які стежили за порядком, та похитуючись, він вискочив саме до тих, хто танцював. Комірець під його смокінгом був відсутній, запонки давно вже полишили сорочку, волосся було скуйовджене, а погляд — абсолютно знавіснілий. Якийсь час

він озирався, немов його засліпило світло; потім його погляд впав на Мінні Бібл, і обличчя його засяяло світлом щирої любові. Ще до того, як він зміг до неї наблизитися, він почав гучно кликати її на ім'я, і крізь південний акцент чітко чулися напруга і гіркота.

Безіл вискочив уперед, Безіл рвонув до нього, але його випередили, і Малюк Ле-Мойн, який чинив опір щосили, зник за дверима гардеробної серед круговерті ніг і рук, більшість з яких належали зовсім не йому. Зупинившись біля дверей, Безіл відчував, що до його відразу змішалася зі щирим співчуттям; щоразу, коли Ле-Мойну вдавалося підняти голову з-під крана, він відчайдушно нарікав на своє нещасне кохання.

Проте коли Безілу знову вдалося запросити Мінні на танець, він помітив, що вона сердита і злякана — настільки, що вже ладна була шукати підтримки у Безіла; вона раптом попрохала його піти посидіти, поговорити.

— Хіба не дурень він? — проїнявшись, вигукнула вона. — Такі речі псують дівчатам репутацію. Його потрібно було в поліцію відвести!

— Він не знав, що творить. Була складна гра, він вельми втомився, ось і все.

Але в неї на очах забриніли сльози.

— Ох, Безіле! — мовила вона. — Скажи мені: невже я насправді жахлива? Я нікому не бажаю зла; але так само собою трапляється...

Йому хотілося обійняти її й сказати, що вона — найчарівніша дівчина у світі, але в її очах він прочитав, що вона зараз його навіть не помічає; для неї він був порожнім місцем — з однаковим успіхом цієї миті вона могла б вилити душу якій-небудь подружці. Він згадав слова Жобени — йому не залишалось нічого, окрім як піти з гордо піднятою головою.

— Ти набагато розумніший! — Її ніжний голос обволікав його, мов води чарівливої річки. — Ти розумієш... якщо двоє більше не шаленіють одне від одного... вони мають проявляти здоровий глузд!

— Авжеж, — підтвердив він і змусив себе з удаваною легкістю додати: — Коли все скінчилося, тут вже нічого не вдієш.

— Безіле, ти такий хороший! Ти завжди мене розумієш.

І раптом, уперше за тривалий час, вона про нього замислилася. З нього вийшов би безцінний друг для будь-якої дівчини, подумала вона — адже цей розум, який іноді настільки втомлює, можна було б використовувати як «жилетку»...

Він дивився, як танцює Жобена, і Мінні простежила за його поглядом:

— Ти прийшов із дівчиною, так? Вона доволі гарненька!

— Але не така красуня, як ти.

— Безіле!

Він свідомо уникав дивитися на неї, вгадавши, що зараз вона злегка вигнулася і склала руки на колінах. І тільки-но йому вдалося взяти над собою гору, сталося щось екстраординарне — в навколишньому світі, який перестав полягати лише в ній одній, раптом з'явилося якесь світло. І відразу підійшли якісь першокурсники, щоб привітати його з перемогою в грі, і йому це сподобалося — і похвали, і їх злегка підлесливі погляди. Здається, тепер у нього були всі шанси, щоб наступного тижня почати матч із Гарвардом.

— Безіле!

Серце шалено калатало у грудях. Краєм ока він помітив її погляд — вона чекала. Може, вона й справді пошкодувала? Може, йому варто вхопитися за цю можливість, повернутися до неї та сказати: «Мінні, скажи цьому безумцю, щоби біг до річки топитися, і повернися до мене!». Він завагався, але відразу згадав фразу, яка допомогла йому вдень під час гри: досить уже на сьогодні помилок! Поклик усередині нього повільно затих.

З'явився Джубел-неможливий, всім своїм виглядом показуючи, хто тут головний, і серце Безіла вирушило до зали танцювати далі, разом із його володаркою в рожевій шовковій сукні. Знову загубившись у тумані нерішучості,

він вийшов із зали на веранду. В повітрі метушливо кружляв легкий перший сніг, і зірки з неба холодно дивилися на землю. Поглянувши на них, він побачив, що це, як і раніше, його зірки — ореоли прагнень, боротьби і слави. Між ними співав вітер, який насвистував ту саму, високу і чисту ноту, яку він чув завжди — і гнав вперед, до нових битв, парадну шеренгу хмар. Ця картина вирізнялася неймовірною яскравістю та пишнотою, і лише досвідчене око полководця могло помітити, що в небі тепер стало на одну зірку менше.

II

РОЗПОВІДІ ПРО ЖОЗЕФІНУ

ПЕРША КРОВ

I

— Я пам'ятаю, як ви прийшли до мене в розпачі, коли Жозефіні було три роки, — говорила місіс Брей. — Джордж тоді шаленів, тому що ніяк не міг влаштуватися на роботу, і зганяв злість на маленькій Жозефіні.

— Так, я пам'ятаю, — сказала мати Жозефіні.

— Ось і вона, Жозефіна!

І це справді була Жозефіна. Вона з усмішкою дивилася на місіс Брей, а в погляді жінки непомітно промайнула якась тяжкість. Жозефіна продовжувала всміхнутися.

— Скільки ж тобі років, Жозефіно?

— Нещодавно виповнилося шістнадцять.

— Он як! Мені здавалося, що ти трохи старша.

Тільки-но випала нагода вставити слівце в розмову, Жозефіна запитала у місіс Перрі:

— Можна мені сьогодні піти з Ліліан в кіно, на денний сеанс?

— Ні, любя; ти маєш вивчити уроки.

Місіс Перрі відразу повернулася до місіс Брей, демонструючи, що питання закриті, але...

— Дурепа проклята! — впівголоса пробурмотіла Жозефіна.

Місіс Брей відразу заторохтіла, намагаючись змінити тему розмови, але місіс Перрі, звичайно, не змогла обійтися без догани Жозефіні.

— Як ти назвала матір, Жозефіно?

— Я не розумію, чому я не можу піти в кіно з Ліліан?

Здавалося, що матір вважала б за краще закінчити на цьому розмову.

— Тому що ти мусиш вчитися! Ти щодня кудись ходиш, і твоєму татові це набридло.

— Ви з глузду з'їхали! — кинула Жозефіна і завзято додала: — Маячня якась! Наш татко, певно, збожеволів. Невдовзі він почне рвати на собі волосся і вважати, що він Наполеон чи хтось на кшталт.

— Ні, — розсміялася місіс Брей, коли обличчя місіс Перрі зашаріло. — Хіба, може, вона має рацію. Що, коли Джордж і справді збожеволів — особисто я впевнена, що мій чоловік від люті втратив глузд. Це все війна!

Але матері було не до сміху; вона вважала, що Жозефіна варта добрячої прочуханки.

У розпалі розмови пролунало ім'я Ентоні Харкера, однолітка старшої сестри Жозефіни.

— Він дивовижний, — без будь-якого бажання нав'язати свою точку зору втрутилася в розмову Жозефіна.

Вона зовсім не була грубіянкою; вона насправді рідко переходила межі звичайної світської бесіди, хоча легко втрачала безтурботний настрій, стикаючись із будь-якої несправедливістю або дурістю з боку співрозмовника.

— Він цілком...

— Він має неабиякий успіх. Але я особисто не бачу в ньому нічого дивовижного. Мені він видається легковажним.

— О, ні, мамо, — заперечила Жозефіна. — Він зовсім не такий. Будь-хто тобі скаже, що він — справжня особистість, не рівня тим недотепам, яких хоч греблю гати. Будь-яка дівчина була б рада прибрати його до рук. Я б не роздумуючи вийшла за нього заміж!

Раніше їй таке і на думку не спадало. Остання фраза насправді була заготовлена для вираження симпатії до Тревіса де Коппета. І незабаром, коли подали чай, Жозефіна вибачилася і пішла до своєї кімнати.

Попри те, що будинок був зовсім новим, Перрі зовсім не були нуворишами. Належачи до вищого чиказького суспільства (що передбачало вельми солідні доходи), вони не ви-

давалися нечемами, як ті люди, які увірвалися у вищий світ після 1914 року. Жозефіна мимоволі стала одним із піонерів покоління, якому судилося «відбитися від рук».

Вона одягалася у своїй кімнаті, збираючись піти до Ліліан, та думала час від часу то про Тревіса де Коппета, то про те, як вона вчора їхала додому з балу в Девідсонів. Тревіс носив під смокінгом вільну накидку синього кольору, успадковану ним від якогось старого дядечка. Тревіс був високий, худорлявий, чудово танцював; його очі часто описували ровесниці протилежної статі як «глибокі й темні», хоча дорослі бачили звичайні карі очі, обведені темними, схожими на синці, колами. Область, навколо них, здавалася то пурпуровою, то коричневою, то малиною — кинувши швидкоплинний погляд на Тревіса, це було першим і останнім, що ви помічали — крім сліпуче-білих зубів. Як і Жозефіна, він теж був людиною нового типу. Хоча в Чикаго в ті часи новим було все, в дужках, щоб не втратити нитки оповіді, зауважимо: Жозефіна була «новітньою з нових».

Одягнувшись, вона спустилася вниз сходами й через прочинені двері вийшла на вулицю. Стояв жовтень, дерева вже скинули листя, і в спину їй дув суворий бриз. Вона йшла повз холодні кути будинків, повз закутки житлових кварталів, у яких чаївся вітер. Від цієї пори й до початку квітня Чикаго стає містом, в якому життя ховається за стінами будинків, де увійти у двері означає потрапити в інший світ — бо холод озера Мічиган завжди непривітний і не схожий на справжній північний холод; він слугує лише для того, щоб акцентувати увагу на тому, що відбувається всередині, а не ззовні. На вулицях цього часу не чути музики, там не натрапиш на закоханих — і навіть в сприятливий час року багатії, які проїжджають повз у лімузинах, радше дратують, ніж зачаровують тих, хто ходить бруківками. А всередині будинків панує глибока, повна тиша, — або шум, неначе ті, хто живе всередині, весь час зайняті винаходом нових танців. І все це — лише частина того, що люди мають на увазі, вимовляючи: «наш Чикаго».

Жозефіна мала намір зустрітися зі своєю подругою Ліліан Хаммел, але відвідування кінотеатру в їхні плани

не входило. Якби лише матері знали, куди насправді збираються їхні дочки, то негожий, найпохмуріший фільм видавався б їм кращим. Тому що дівчата зібралися на автопрогулянку з Тревісом де Коппетом і Говардом Пейджем, і збиралися виїхати якнайдалі, щоб встигнути вдосталь націлуватися. Усі четверо виношували цей план ще з минулої неділі, коли поїздку довелося відкласти через несприятливі обставини.

Тревіс і Говард уже чекали, уособлюючи собою готовність до дій і безмовно кваплячи дівчат назустріч прийдешньому. Тревіс був одягнений в пальто з хутряним коміром, у руках у нього була тростина із золотим держакком. Він напівжартома, напівсерйозно поцілував руку Жозефіни, і дівчина мовила йому: «Вітаю, Тревісе!» з теплотою політика, який вітає свій електорат. Через хвилину дівчата вже обмінювалися новинами.

— Я бачила його, — прошепотіла Ліліан, — тільки-но!

— Справді?

Їх очі обох засяяли.

— Він дивовижний, еге ж? — мовила Жозефіна.

Дівчата мали на увазі двадцятидворічного містера Ентоні Харкера, який навіть і не здогадувався про їхнє існування, хіба Жозефіну якось представили йому в будинку Перрі як молодшу сестричку Констанції Перрі.

— У нього найгарніший у світі носик! — вигукнула Ліліан, несподівано розсміявшись. — Вона намалювала в повітрі контур носа пальцем, і це розвеселило їх обох. Але Жозефіна відразу ж зробила серйозне обличчя, тому що в одвірок, що виходив у коридор, визирнули темно-карі очі Тревіса, такі ясні, немов їх створили лише вчора ввечері.

— Ну-бо! — нетерпляче проронив він.

Четверо молодих людей вийшли на вулицю, пройшли нелегких п'ятдесят кроків назустріч вітру і сіли в машину Пейджа. Усі вони були впевнені в собі і точно знали, чого хочуть. Дві дівчини свідомо не слухали своїх батьків і, подібно солдату, який втік із ворожого полону, не відчували жодних докорів сумління з цього приводу. На задньому сидінні Жо-

зефіна і Тревіс дивилися одне на одного; вона чекала, коли його обличчя стане червоним від хвилювання.

— Поглянь, — сказав він, діставши квитки; його рука тремтіла. — До п'ятої ранку! Вар'єте! Зігфелда!

— О, Тревісе! — за звичкою вигукнула Жозефіна, однак уперше не відчула задоволення від такого способу спілкування.

Вона взяла його руку, а сама намагалася збагнути, що ж з нею трапилося.

Уже стемніло; Тревіс нахилився до Жозефіни, але вона вперше відвернулася від нього. Розсерджений, він цинічно кивнув головою і стурбовано відсунувся від неї в дальній кут машини. Йому обов'язково потрібно було зберегти ту похмуру загадковість, яка змушувала її ним зачаровуватися. Вона зауважила, що таємниця з'явилася в його очах і почала переповзати на його обличчя, погрожуючи заповонити його цілком — але ніяк не могла змусити себе думати лише про нього. Романтична загадка світу раптом перемістилася в іншого чоловіка.

Добрих десять хвилин Тревіс чекав на її капітуляцію; потім спробував ще раз її поцілувати, і цієї миті вона вперше подумала, що він негарний. Цього було достатньо. Уява та бажання Жозефіни могли працювати лише до певної межі, після досягнення якої її починала захищати інша властива їй риса — імпульсивність. Зараз, цілком несподівано, вона відчула неприязнь до Тревіса, і в її голосі чувся глибокий смуток.

— Я чула про те, що ти сказав учора.

— Що ти маєш на увазі?

— Ти сказав Еду Бементу, що залишаєшся на танцях допізна лише тому, що хочеш відвезти мене додому у своєму автомобілі.

— І хто тобі про це розповів? — запитав він, не відчувачи за собою жодної провини.

¹ *Флоренц Зігфелд* (1869–1932) — американський бродвейський імпресаріо, найбільш відомий своєю серією театральних шоу «Шаленості Зігфелда» (1907–1931).

— Сам Ед Бемент, і ще він додав, що мало не дав тобі ляпаса, коли це почув. Лесть стримався.

Тревіс знову посунувся у дальній куток сидіння. Він припустив, що в цьому і полягає причина її відстороненості, і певною мірою мав рацію. За теорією доктора Юнга, в підсвідомості жінки сперечаються один з одним незліченні чоловічі голоси, які інколи навіть говорять її вустами; певно, цієї миті вустами Жозефіни висловлювався Ед Бемент.

— Я вирішила більше ні з ким не цілуватимуся — інакше у мене не залишиться нічого, що я зможу подарувати чоловікові, якого щиро поважаю.

— Нісенітниця! — відповів Тревіс.

— Ні, це правда. У Чикаго і так про мене ширяться чутки. Чоловік не стане поважати дівчину, яка дозволяє себе цілувати, коли йому заманеться! А я хочу, щоб чоловік, за якого я коли-небудь вийду заміж, мене поважав.

Ед Бемент був би вражений ступенем свого впливу на Жозефіну цього вечора — якби лише знав...

Юнаки завбачливо висадили її з машини за рогом, і, прямуючи до свого дому, Жозефіна відчувала приємне полегшення, яке з'являється після завершення якої-небудь тяжкої праці. Тепер і назавжди вона стала «хорошою дівчинкою», не ходитиме на побачення, слухатиметься своїх батьків, а в школі місіс Бенбовер спробує увійти до когорти «Зразкових Учениць Бенбовер». А наступного року, в школі місіс Брірлі, вона стане «Зразковою Ученицею Брірлі». Тим часом над шосе Лейк-Шор засяяли перші зірки, і все навколо нагадувало їй про те, що Чикаго, обертаючись разом з планетою, робить свій шлях орбітою зі швидкістю сотень миль на годину; тоді Жозефіна зрозуміла, що їй хотілося такого безбарвного життя лише подумки.

Насправді у неї не було ані найменшого бажання здійснювати подібні чудеса аскетизму. Її дід змінював цей світ, її батьки усвідомлювали, що його можна змінити, — а вона просто брала його таким, як він є. Це був Чикаго — зовсім не схоже на Нью-Йорк місто-держава, де старовинні родини формували особливу касту, а інтелект був представлений

університетськими професорами, — і не було жодних винятків із цього правила, через що навіть Перрі змушені були підлещуватися до десятків іще більш заможних та впливових родин. Жозефіні подобалося танцювати, а поле жіночої слави, бальна зала, було тим, що випадало з життя дівчини, тільки-но поруч з нею опинявся Чоловік.

Жозефіна підійшла до металевої брами свого будинку й помітила на ганку сестру, яка прощалася з юнаком; потім вхідні двері зачинилися й хлопець попрямував алеєю. Жозефіна знала, хто це був!

Він пройшов повз, кинув на неї розсіяний погляд — але все-таки її впізнав.

— Доброго вечора! — сказав він.

Жозефіна повернулася так, щоб він міг розгледіти її у світлі ліхтаря; підняла голову, щоб хутрянний комір не заважав йому її роздивлятися, а потім усміхнулася.

— Вітаю! — скромно відповіла вона.

Вони розійшлися. Жозефіна, мов черепаха, втягнула голову в комір.

«Ну ось, тепер він хоч знає, яка я зовні», — схвильовано подумала вона, переступаючи поріг будинку.

II

Через кілька днів Констанція Перрі вирішила серйозно поговорити з матір'ю:

— Жозефіна настільки переймається собою, що я вже сумніваюся в її розсудливості.

— Так, вона справді поводить себе дивно, — погодилася місіс Перрі. — Ми з татом вашим порадилися і вирішили, що на початку навчального року відправимо її в пансіон на сході країни. Але ти їй поки нічого не говори — спочатку слід владнати формальності.

— Святі небеса, мамо, ще не пізно! Вона з'являється скрізь із тим молокососом Тревісом де Коппетом, який не розлуча-

ється зі своїм жахливим плащем, і влаштовує справжнісінький цирк! Того тижня застала їх у кафе Блакстона — мурахи по спині аж затанцювали. Вони були схожі на маніяків: Тревіс, який крався, немов злодій, і Жозефіна, яка робила гримасу таку, ніби почався танок святого Віта¹. Справді...

— А що ти почала говорити про Ентоні Харкера? — перебила її місіс Перрі.

— Вона в нього закохалася по вуха, але ж він їй в дідуся годиться.

— Ну, не зовсім так...

— Мамо, йому двадцять два, а їй лише шістнадцять. Проходячи повз нього, Жозі та Ліліан щоразу починають хихикати й витріщатися на нього.

— Заходь-но, Жозефіно, — мовила місіс Перрі.

Жозефіна повільно увійшла, злегка похитуючись, до кімнати та оперлася об одвірок.

— Що, мамо?

— Люба, ти ж не хочеш, щоб з тебе сміялися?

Спохмурнівши, Жозефіна поглянула на сестру:

— А хто з мене сміється? Здогадуюся. Ти єдина, кому це могло спасти на думку!

— Ти настільки переймаєшся собою, що нічого не помічаєш довкола. Коли ти і Тревіс з'явилися в кафе Блакстона, у мене мурашки по спині побігли. За нашим столиком усі реготали, та й за сусідніми теж — усі, окрім тих, хто був шокований.

— Напевно, що шокований було більше, — самовдоволено припустила Жозефіна.

— Добра буде в тебе репутація, коли ти почнеш виходити у світ!

— Помовч, будь ласка! — вигукнула Жозефіна.

Закралася нетривала тиша. Потім місіс Перрі рішучим тоном прошепотіла:

¹ *Танець святого Віта* — давня назва хореї — захворювання центральної нервової системи, мимовільні рухи тулуба, кінцівок, голови, м'язів обличчя; ознака уражень мозку при ревматизмі або дегенеративних змін у корі головного мозку.

— Мені доведеться розповісти про це твоєму татові, тільки-но він повернеться додому.

— Нумо, розкажи йому. — Несподівано Жозефіна заплакала. — Чому ніхто, ніхто не може дати мені спокій? Я хочу померти!

Мати обняла її та примовила:

— Жозефіно... ну-ну, Жозефіно.

Але Жозефіна продовжувала схлипувати — здавалося, що плач виходить у неї саме із серця.

— Лише купка потворних і заздрісних дівчат, які, варто тільки-но кому-небудь на мене поглянути, божеволіють і вигадують цілком безпідставні плітки — і все лише тому, що я можу заволодіти ким завгодно! Напевно, Констанція лютує від того, що я просиділа цілих п'ять хвилин наодинці з Ентоні Харкером, поки він чекав її внизу вчора ввечері!

— Так, мені було жахливо неприємно! Я потім всю ніч плакала! Зокрема через те, що він прийшов поговорити зі мною про Мері Вейлі. Та що там говорити! Ти за ці п'ять хвилин настільки запаморочила йому голову, що він нестримно реготав усю дорогу, поки ми йшли до Ворренсів.

Жозефіна схлипнула востаннє і заспокоїлася:

— Якщо хочеш знати, я вирішила йому дати відставку.

— Ха-ха-ха! — Констанція вибухнула зі сміху. — Ти чула це, мамо?! Вона вирішила дати йому відставку! Начебто він хоч один раз у житті поглянув на неї, ніби він взагалі знає про те, що вона існує! З усіх самозакоханих...

Але місіс Перрі була не в змозі більше це витримувати. Вона обійняла Жозефіну і попросила її піти до себе в кімнату.

— Твою сестру турбує лише одне: щоб із тебе не сміялися, — пояснила їй вона.

* * *

— Ну, гаразд, це він дав мені відставку, — похмуро вимовила Жозефіна.

І вона відмовилася від нього, відмовилася від тисячі поцілунків, яких у неї ніколи не буде, від безлічі довгих неймовір-

них танців у його обіймах, від сотень вечорів, які неможливо буде нічим відшкодувати. Вона зовсім не надавала значення листу, який написала йому напередодні й не встигла ще надіслати, — а тепер уже не надішле ніколи.

— У твоєму віці рано думати про такі речі, — сказала місіс Перрі. — Ти ще дитина.

Жозефіна підвелася та підійшла до дзеркала:

— Я обіцяла завітати до Ліліан. І вже спізнююся.

* * *

Повернувшись до своєї кімнати, місіс Перрі подумала: «До січня ще два місяці». Вона була вродливою жінкою, яка хотіла, щоб її любило все оточення; їй ніколи не хотілося керувати іншими людьми. У душі вона вже акуратно спакувала і відправила на пошту згорток із Жозефіною всередині, адресуючи його в безпечну й тиху школу Брірлі.

* * *

Годину потому в кафе Блакстона Ентоні Харкер і ще один юнак спокійно сиділи за столиком. Ентоні був приємним хлопцем: трохи ледачим, досить заможним і задоволеним своїм нинішнім успіхом у суспільстві. Після того, як його виключили з одного університету на сході країни, він зарахувався до одного з найвідоміших університетів Вірджинії, де й здобув освіту в більш сприятливих обставинах. Там він зміг увібрати в себе певні звички та манери, які дівчата з Чикаго вважали чарівними.

— А ось і Тревіс де Коппет, — зауважив приятель. — Цікаво, чого він кирпу гне?

Ентоні поглянув здалеку на зграю юнацтва в дальньому кутку кафе й упізнав Перрі-молодшу та ще якихось дівчат, котрі часто траплялися йому на очі на вечірніх вулицях. Поводилися вони невимушено, надто гучно розмовляли і мали досить безглуздий вигляд. Він відвів від них погляд і став шукати собі партнерку на танець, але все ще сидів за столи-

ком, коли кімната — вона була напівтемна, попри запалені вогні й цілковиту темряву за вікнами — ніби прокинулася від гучної та зворушливої музики. Вільних дівчат ставало дедалі менше. Чоловіки в костюмах вільного крою, які виглядали так, немов вони щойно закінчили якісь нагальні справи, і жінки в капелюхах, які, здавалося, були готові негайно вирушити в політ, надавали всьому особливе, непередаване, відчуття часу як непостійної величини. Головним для Ентоні було те, що це суспільство — ніби й не випадкове, але й не ретельно обране — могло миттєво зникнути, як гості після званого обіду, а могло і провести разом усю ніч, як гості на вдалому весіллі. Ентоні занепокоївся, що не встигне схопити свою частку веселощів. Він дедалі більше пильно вдивлявся в юрму, намагаючись знайти хоч одне знайоме жіноче обличчя.

І таке обличчя несподівано з'явилося поблизу Ентоні; на мить з-за плеча якогось чоловіка він спіймав на собі сумний і трагічний погляд. Це була усмішка, — і не усмішка; великі сірі очі з яскравими трикутниками тіней під ними, уста, що усміхалися всьому світу, в який можна було вмістити їх обох — водночас виражали не смуток жертви, а, радше, смуток демона в стані ніжної меланхолії. Вперше Ентоні по-справжньому *побачив* Жозефіну.

Він негайно зреагував — подивився, з ким вона танцює. Виявилося, що то був знайомий юнак, а тому він негайно підвівся з-за столу, швиденько обсмикнув піджак і вийшов на танцювальний майданчик.

— Дозвольте запросити вашу даму?

Жозефіна майже притиснулася до нього, коли вони почали танцювати, зазирнула йому в очі, але миттєво відвела погляд. Вона мовчала. Розуміючи, що їй ніяк не більше ніж шістнадцять, Ентоні все ж таки сподівався, що дама, з якою він домовився танцювати увесь цей вечір, не прийде зовсім — або хоча б затримається, поки не скінчиться цей танець.

Коли танець закінчився, вона знову звела на нього очі; йому здалося, що він помилився — що вона старша. Провівши її до столика, він мимоволі запитав:

— Ви дозволите ще вас запросити?

— Так, звісно!

Вони бачили лише одне одного, і кожен погляд був стрим, мов цвях — із тих, якими кріплять рейки залізниць, на яких був заснований добробут їхніх родин. Ентоні відчув хвилювання, коли повертався до свого столика.

За годину вони вдвох їхали з кафе Блэкстона в його автомобілі.

Усе сталося спонтанно: слова Жозефіни про те, що їй час додому, пролунали після закінчення другого танцю, потім її прохання, і його власна надмірна самовпевненість, коли він йшов позаду неї через спорожнілий танцювальний майданчик. Проводити її до будинку було звичною люб'язністю щодо її сестри; і ще його не полишало безпомилкове відчуття надії...

Проте, вийшовши на вулицю і злегка охолонувши під різким вітром, він спробував іще раз осмислити власні вчинки та міру відповідальності. Але зробити це виявилось доволі складно, тому що на нього тиснула напориста наївна юність Жозефіни. Коли вони сіли в машину, він спробував стати господарем становища — завдяки погляду «справжнього чоловіка», який він направив на неї, але її очі, гарячково-блискучі, миттєво розплавляли всю його фальшиву суворість.

Він ненароком потиснув її руку... потім опинився в радіусі дії її парфумів — і, затамувавши подих, він її поцілував.

— Що сталося, те сталося, — прошепотіла вона за кілька секунд. Ошелешений, він замислився, чи не наобіцяв їй чогось зайвого.

— Яке жорстоке зауваження, — мовив він, — саме тоді, коли я в тебе почав закохуватися.

— Я мала на увазі, що будь-яка хвилина поряд із тобою може виявитися останньою, от і все, — гірко сказала вона. — Мої рідні хочуть відправити мене вчитися в інший штат... думають, я досі ні про що не здогадалася...

— Яка прикрийсть!

—...а сьогодні вони зібралися разом і намагалися мене переконати, що ти взагалі не підозрюєш про моє існування!

Після тривалої павзи Ентоні висловив слабокє співчуття:
— Сподіваюся, ти не дозволила їм себе переконати.

Вона усміхнулася:

— Ні, я тільки розсміялася і поїхала в кафе.

Її рука опинилася в його руці; коли він стиснув пальці, її очі, що стали сліпуче-яскравими, поглянули в його очі. Через хвилину йому спало на думку щодо себе: «Брудний спокусник».

Він не сумнівався, що від нього щось залежало!

— Ти така гарна! — сказав він.

— А ти — зовсім як хлопчик.

— Найбільше на світі я ненавиджу заздрість, — несподівано далі мовила Жозефіна, — мені повсякчас доводиться з нею стикатися. А моя рідна сестра — у цьому сенсі найгірша за інших!

— Ох, ні! — запротестував він.

— Адже я не винна, що в тебе закохалася. Я намагалася про тебе не думати. Навіть навмисне йшла з дому, коли ти до нас приходив.

Вплив її брехні породжувався від її щирості, і від простодушної та дивовижної впевненості в тому, що вона завжди матиме взаємність на своє почуття, — хоч би кого вона покохала. Жозефіна ніколи не була сором'язливою і ніколи ні на що не скаржилася. Її світ населяли лише двоє: вона та Чоловік — і покладатися вона могла лише на власні сили. У цьому світі вона впевнено орієнтувалася відтоді, як їй виповнилося вісім років. Вона ніколи нічого не планувала: вона просто з легким серцем попускала віжки, а всепереможна молодість вершила інше. Тільки коли юність минає і досвід наділяє нас уже нічого не вартою сміливістю, ми починаємо усвідомлювати, наскільки прості, по суті, всі ці речі.

«Але коли ти встигла в мене закохатися?» — хотів запитати Ентоні, але не наважився! Він боровся з бажанням поцілувати її знову, ще ніжніше, — і хотів сказати їй, що в її вчинку немає мудрості; але не встиг він почати здійснювати цей шляхетний задум, як вона знову опинилася в його обіймах, і прошепотіла щось, з чим йому довелося погодитися —

бо на додачу він отримав поцілунок. А потім, вже на самоті, він від'їжджав від дверей її будинку.

З чим же він погодився? Все, що вони говорили одне одному, лунало в його вухах, немов його раптово охопив жар: завтра о четвертій, на розі.

«Боже милосердний! — подумав він, відчуваючи себе якось незатишно. — Вся ця нісенітниця про мою «відставку»... Це божевільна дитина, і вона обов'язково влаштує якісь неприємності — якщо їй трапиться той, хто їх шукає. Так і побіг я до неї завтра на побачення!»

III

Два тижні потому, чекаючи Мері Вейлі в безликій, бідно обставленій вітальні, Ентоні дістав із кишені якісь напівзабуті листи. Три листи він засунув назад, а четвертий — прислухавшись на мить до того, що відбувається в будинку, швидко розгорнув і прочитав, ставши спиною до дверей. Цей лист був третім у серії листів, які він одержував від Жозефіни після кожного побачення — і він був таким само дитячим і кумедним, як і всі інші. Хоч би якими щирими були її почуття, коли вона висловлювала їх особисто, на папері вони перетворювалися на нісенітницю. У листі чимало говорилося про «твої почуття до мене», і про «мої до тебе»; речення починалися з «Так, я знаю, що видаюся сентиментальною», або ще більш незграбно: «Я завжди була об'єктом поклоніння для чоловіків, і я нічого не можу з цим вдіяти»; там неодмінно траплялися цитати з популярних пісеньок — ніби вони висловлювали стан адресантки виразніше, ніж її власні літературні потуги.

Цей лист викликав у Ентоні занепокоєння. Коли він дочитав до постскриптуму, в якому холоднокровно призначалося побачення сьогодні о п'ятій вечора, то почув, як спускається Мері, та швиденько сховав лист у кишеню.

Походжаючи кімнатою, Мері тихенько наспівувала якусь пісеньку. Ентоні запалив цигарку.

— Я бачила тебе у вівторок увечері, — раптово сказала Мері. — Ти, схоже, не нудьгував.

— У вівторок?.. — повторив Ентоні, ніби пригадуючи. — Так, справді. Зустрів знайому компанію дітей, пішли потанцювати. Весело було.

— Коли я тебе помітила, ти був майже на самоті.

— На що ти натякаєш?

Мері знову почала щось наспівувати.

— Ходімо, а то запізнимось на виставу.

Дорогою Ентоні пояснив, як опинився поруч із «молодшою сестрою Констанц». Необхідність виправдовуватися його дещо сердила. Вислухавши, Мері різко випалила:

— Якщо тебе потягнуло на німфеток, навіщо було вибирати саме цю відьму? У неї така репутація, що місіс Макрі навіть не хотіла цього року давати їй уроки танців та взяла лише тому, що не хотіла образити Констанцію.

— Невже і справді в неї настільки жаклива репутація? — занепокоївся Ентоні.

— Навіть говорити не хочеться.

Під час денного сеансу вистави всі його думки крутилися навколо призначеного йому побачення. Хоча зауваження Мері привели лише до того, що йому стало вельми шкода Жозефіну, проте він вирішив, що ця зустріч мусить стати останньою. Він постійно потрапляв у незручне становище через те, що його помічали в компанії Жозефіни — хоча він чесно намагався її уникати. Інтрижка легко могла перерости в щось зовсім хаотичне і небезпечне, що не дало б нічого доброго ні Жозефіні, ні йому самому. Обурення Мері його зовсім не турбувало; всю осінь вона лише й чекала, що він запропонує їй руку та серце, і ладна була для цього на все; але Ентоні не хотів одружуватися: він взагалі не хотів нічим себе пов'язувати.

Сонце вже сіло, коли він звільнився та поїхав на машині лабіринтами Гранд-Парку, що перебудовувався, до нового «Філантропологічного будинку»¹; на годиннику було о пів на

¹ «Філантропологічний будинок» — вигадана Фіцджеральдом назва.

шосту. Похмурість місця і часу гнітила його, надаючи всій справі відтінок нездоланих труднощів. Вийшовши з машини, він пішов слідом за хлопцем, який вийшов із зупиненого «родстера» — обличчя юнака на мить здалося йому знайомим — і зустрівся з Жозефіною в невеличкому напівтемному приміщенні, яке утворювали подвійні «штормові» двері вестибюля готелю.

Невизначено хмикнув замість привітання, Жозефіна рішуче кинулася в його обійми й закинула голову.

— Я страшенно поспішаю, — швидко заговорила вона, ніби це він благов її про зустріч. — Нас із сестрою запросили на весілля, але мені необхідно з тобою поговорити!

Було холодно, і коли Ентоні вимовляв слова, ті відразу перетворювалися на білі клаптики серпанку, чітко помітні в темряві. Він повторив усе те, що говорив їй і раніше, — але цього разу він говорив непохитно і рішуче. Тут, в цьому місці, це було значно простіше — бо він ледь розрізняв у напівтемряві риси її обличчя, і ще тому, що десь посеред його тиради вона розплакалася, що розлютило його.

— Я знала, що тебе вважають легковажним, — прошепотіла вона, — але такого я не очікувала. Хоч би як там було, у мене вистачить гордості більше тобі не докучати. — Вона завагалася. — Але я хочу з тобою ще раз зустрітися, щоб попрощатися інакше.

— Ні.

— Якись заздрісні дівчата наговорили дурниць про мене?

— Ні. — Потім, зневірившись, він завдав їй останній удар. — Я зовсім не легковажний і раніше таким не був. Я просто ніколи тебе не кохав і навіть ніколи не обмовився словом про це.

Здогадуючись про той безпорадний вираз, який з'явився на її обличчі, Ентоні відвернувся і зробив крок убік. Коли він знову подивився туди, де вона тільки-но стояла, то побачив лише, як зачиняються двері — вона пішла.

— Жозефіно! — вигукнув він з безпорадною жалібністю, однак жодної відповіді не пролунало. Він так і стояв, збентежений тим, що тільки-но накоїв — серце його похолонуло, коли він почув звук автомобіля, що від'їжджав.

Підїхавши до будинку, Жозефіна віддячила маленьким тістечком і слабкою надією Едові Бементу, який люб'язно погодився стати на сьогодні її шофером; увійшла в будинок із чорного ходу і піднялася до своєї кімнати. Одягаючи вечірню сукню, вона встала якнайближче до відчиненого вікна — щоб застудитися і померти.

Розглядаючи себе в дзеркалі ванної кімнати, вона не витримала і розплакалася, потім сіла на край ванни і видала такий звук, ніби хотіла придушити кашель, що раптово підступив до горла, після чого зайнялася своїми нігтями. Трохи пізніше, в ліжку, у неї ще буде час, щоби проплакала хоч цілу ніч, коли всі заснуть, — але треба було пережити цей вечір...

На весільній церемонії Мері Джексон і Джексона Ділана сестри і матір стояли поруч. Це була сумна і сентиментальна церемонія, що знаменувала завершення прекрасної юності чарівної дівчини, яку всі любили й обожнювали. Хоча жодний сторонній спостерігач не помітив би нічого, що символізує закінчення юності, з позиції цього десятиліття певні моменти церемонії видавалися припорошеними старомодністю і злегка віддавали лавандовим ароматом старовини. Наречена підняла фату з обличчя та усміхнулася тією чарівно-серйозною усмішкою, яка й робила її «чарівною». Коли вона подивилася на друзів і подруг, ніби обіймаючи їх востаннє, на її щоках забриніли сльози. Потім вона повернулася до чоловіка, такого ж невинного і серйозного, як і вона сама, немов говорячи: «Все скінчено. Тепер я, віднині і навіки, належу лише тобі».

Констанція, яка вчилася в одній школі з Мері Джексон, сиділа на церковній лаві і, не криючись, від щирого серця, яке калатало у неї в грудях, ридала. Обличчя Жозефіни, яка сиділа поруч, виражало складніші почуття — здавалося, вона пильно спостерігала за тим, що відбувається. Один або два рази — хоча обличчя її залишалося все таким само зосередженим — її щоками покотилися скупі сльозинки. Вона була неприємно ними здивована. Вуста зухвало-нерухомо стиснулися, немов у дитини, якій суворо веліли не пустувати в будинку. Лише один раз вона дозволила собі щось більше;

«Дивіться, а он молодша дочка Перрі, — чи не так, симпатична?» — почула вона за спиною і відразу почала пильно розглядати різнобарвний вітраж, щоб невідомий обожнювач помилувався її профілем.

Після вінчання родина Жозефіни вирушила на банкет, тому вечеряти дівчині довелося на самоті — радше, майже на самоті, адже молодшого брата і його гувернантку складно було вважати товариством.

Вона відчувала себе цілком спустошеною. Сьогодні ввечері Ентоні Харкер — «вельми коханий — ніжно коханий — вельми, ніжно коханий!» — йшов на побачення з іншою, щоб цілувати її огидне, потворне обличчя; і невдовзі він зникне назавжди — як і всі інші чоловіки його покоління — в обіймах якоїсь жінки, яка зовсім його не кохатиме, залишивши їй лише безліч Тревісів де Копетів і Едів Бементів — тих, хто до того не цікаві, що навряд чи варті навіть тіні усмішки

Коли вона побачила власне відображення в дзеркалі ванній, на неї знову нахлинули почуття. А що, коли вона помре сьогодні вночі, уві сні?

— Ох, яка ганьба, — прошепотіла Жозефіна.

Відчинивши вікно, вона стиснула в руці єдине нагадування про Ентоні — велику носову хустку з його ініціалами, і зі смутком залізла під ковдру. Проте не встигли простирадла ще нагрітися, як почувся стукіт у двері.

— Вам терміновий лист, — мовила покоївка, увійшовши до кімнати.

Увімкнувши світло, Жозефіна розкрила конверт і передусім глянула на підпис. Потім почала читати; її груди важко здіймалися та опускалися під нічною сорочкою.

Моя люба маленька Жозефіно: все марно. Я нічого не можу із собою вдіяти, не брехатиму тобі. Я страшенно, відчайдушно кохаю тебе. Коли ти пішла сьогодні, я збагнув, що ніколи не зміг би з тобою розлучитися. Я приїхав додому і не міг ані їсти, ані навіть спокійно сидіти — я міг лише ходити туди-сюди кімнатою та думати про тебе і твої сльозах у вестибюлі. І зараз я пишу цей лист...

Лист був на чотирьох сторінках. Десь наприкінці Ентоні заявляв, що різниця у віці не має жодного значення, а прикінцеві слова були такі:

Я знаю, що ти зараз, певно, відчуваєш себе абсолютно нещасною, і я б віддав десять років свого життя за те, щоб опинитися наразі поруч із тобою, поцілувати і побажати тобі солодких снів.

Дочитавши до кінця, Жозефіна застигла на кілька хвилин; смуток несподівано зник, вона була настільки пригнічена, що тепер їй здалося, що її охопила радість. Вона підморгнула самій собі — але відразу насупилася.

— Боже мій! — вимовила вона вголос. І перечитала лист ще раз.

Першим бажанням було поділитися новиною з Ліліан — але вона вирішила не поспішати. Подумки несподівано сплив образ нареченої на весіллі — нареченої бездоганної, незаплямованої, коханої та майже святої, з легким рум'янцем на щоках. Чистота юності, безліч друзів, потім з'являється Він — ідеальний і коханий. З деяким зусиллям вона покинула світ мрій. Мері Джексон безумовно не стала б зберігати у себе такі листи... Вставши з ліжка, Жозефіна порвала лист на дрібні шматочки, поклала клаптики на скляний столик і спалила, заповнивши кімнату димом. Жодна добре вихована дівчина не дасть відповіді на такий лист; правильне рішення — удати, ніби нічого не відбулося.

Вона протерла столик великою носовою хусткою, яку досі ще тримала в руці, потім розсіяно викинула хустку в кошик для сміття і знову лягла в ліжку. Їй раптом страшенно захотілося спати.

IV

У тому, що відбулося за цим, ніхто — навіть Констанція! — Жозефіну не звинувачував. Якщо двадцятидворічний чоловік міг так принизити себе шаленим впаданням за

шістнадцятирічною дівчиною, та ще й всупереч бажанню її батьків, це могло означати лише одне: з такою людиною родини, які поважають себе, не повинні навіть вітатися. Коли Тревіс де Коппет на танцях дозволив собі висловити думку, що цілком суперечила загальноновизнаній, Ед Бемент розквасив йому ніс, після чого репутація Жозефіни відновилася і вже не опускалася нижче досягнутого рівня. Ні для кого секретом не було те, що Ентоні безуспішно телефонував додому Жозефіні, відразу отримуючи відповідь «її немає вдома»; те, як він погрожував місіс Перрі; як він намагався підкупити покоївку, щоб та передала Жозефіні лист; про те, як він намагався підстергти Жозефіну дорогою зі школи додому, — все це вказувало на те, що Ентоні з'їхав з глузду. І його власна родина наполягла на тому, щоб він відправився подалі, куди-небудь на захід країни.

Для Жозефіни цей час став часом випробувань. Вона побачила, як близька вона була до катастрофи, і за допомогою мовчазної покори й підвищеної уваги спробувала знову налагодити стосунки з батьками і змусити їх забути всі прикросі, що були мимоволі заподіяні нею. Вона навіть вирішила не відвідувати жодних свят і балів із нагоди Різдва, але мати її переконала, що спілкування з ровесниками, які повернулися додому на різдвяні канікули, бодай трохи розважить Жозефіну. На початку січня місіс Перрі відправляла її на схід країни, в школу Брірлі; покупка вбрання та формених суконь згуртувала маму й доньку. Місіс Перрі буквально тішилася новими якостями Жозефіни, яка намагалася стати якомога більш відповідальною та зрілою.

І справді: Жозефіна цілком щиро намагалася змінитися. Лише раз вона зробила те, про що їй зовсім не хотілося б розповідати світові. Першого січня вона одягла нову сукню, новеньке манто й до болю знайомим чином — через чорний хід — вийшла надвір. Пройшовши пішки один квартал, вона сіла в машину Еда Бемента, що її чекала. Доїхавши до центру, вона залишила Еда в машині на розі та увійшла в аптеку навпроти старого вокзалу, неподалік вулиці Лассаль. Чоловік,

який мав доволі нещасний вигляд, з відчайдушними, майже божевільними очима, вже чекав її всередині.

— Дякую, що прийшла, — гірко сказав він.

Вона нічого не відповіла. Її обличчя виражало ввічливу серйозність.

— Я хочу знати лише одне, — швидко мовив він, — чому ти передумала? Що я зробив такого, що змусило тебе передумати настільки миттєво? Що на тебе так подіяло, який мій вчинок? Невже це через те, що я сказав тобі у вестибюлі?

Мовчки розглядаючи його, вона намагалася вгадати бодай що-небудь, але всі її думки оберталися навколо того, яким непривабливим — і навіть страшним — він став; і вона щосили намагалася не дати йому зрозуміти, що вона думає про нього насправді. Марно було говорити щирю правду — що вона вже ніяк не могла змінити того, що вчинила, що її вродо була майже зобов'язана випробувати власну силу, що її чаша почуттів сама собою переповнилася, і що через це цілком випадково був знищений він, а не вона... Від думки про від'їзд Ентоні Харкера на захід могло би бути, звичайно, їй прикро; але можна сказати, що сама доля оберігала Жозефіну, коли вона перетнула вулицю і села в припорошену снігом машину Еда Бемента.

Вони поїхали, вона сиділа мовчки, згадуючи миті зустрічі, все ще сповнена жаху і побожного страху. Ентоні Харкеру було двадцять два, він був красень, мав успіх, домагався від неї взаємності, був у неї закоханий — і йому доводилося тікати з міста лише тому, що вона не могла відповісти на його почуття. Вона була вражена — але так, ніби почула чийсь розповідь, а не вчинила все це сама.

Вважаючи, що вона мовчить через переживання, Ед Бемента сказав:

— Одне добре: ця історія поклала край пліткам, які поширювалися про тебе раніше.

Вона хутко повернулася до нього:

— Яким ще пліткам?

— Та то лише безглузді чутки.

— І що ж ти чув? — допитувалася вона.

— Та так, нічого особливого, — нерішуче сказав він, — подейкували, що торік у серпні ви з Тревісом де Коппетом таємно побралися.

— Яка нахабна брехня! — вигукнула Жозефіна. — У житті ніколи не чула такої підступної брехні. Адже ми...

Вона відразу замовкла, бо ледве не сказала правду: вони з Тревісом справді вирушили в авантюрну поїздку за двадцять миль, до Нью-Алму, але їм просто не вдалося відшукати там священника, який би погодився їх повінчати. Зараз здавалося, що ця історія сталася століття тому: все відбулося доволі по-дитячому і було давно забуте.

— Це підступна брехня! — повторила вона. — Це одна з тих пліток, які вигадують заздрісні дівчата, щоб зганьбити суперниць.

— Не сумніваюся, — підтакнув Ед. — Але якщо біля мене хтось заїкнеться про це, хай нарікає на себе. Гаразд, усе одно цьому ніхто не повірив!

Це була справа потворних, заздрісних дівчат! Ед Бемент, який відчував, що вона перебуває зовсім поруч з ним, і бачив у напівтемряві її вродливе, розпашіле обличчя, подумав: ну хіба настільки прекрасне створіння здатне зробити щось гідне осуду?

ТИХА МІСЦИНА

I

Протягом того тижня вона ніяк не могла вирішити, хто ж вона така: льодяник на паличці чи «римська свічка»? В її мріях, що обіцяли нічим не порушувати ранковий сон під час канікул, знову і знову лунав довгий безперервний шепіт зізнань: «Я тебе кохаю, я тебе кохаю!» під акомпанемент «паф-паф-паф» перегонного мотора без глушника. Увечері вона написала:

Любий Рідже! Коли думаю, що в червні не змогла до тебе приїхати на бал першокурсників, то хочеться просто лягти й померти! Але моя мама живе застарілими поняттями: вона вважає, що шістнадцятирічним дівчатам рано їздити на бали; мама Лілі Хаммел так само вважає. Коли я думаю про те, як ти танцюєш з якою-небудь іншою дівчиною, і уявляю собі, що ти говориш їй те саме, що і всім, мені хочеться лягти й завити! Так, я все знаю — бо одна дівчинка з нашої школи познайомилася з тобою після того, як я поїхала з Гот-Спрінгс на Великдень. Ну годі; але якщо ти почнеш впадати за якою-небудь іншою крихіткою, коли приїдеш на день народження до Еда Бемента цього літа, я їй — чи собі? — горлянку перегризу, або зроблю ще що-небудь божевільне. І, напевно, ніхто не пошкодує, якщо я помру. Ха-ха...

Літо, літо, літо — лагідне сонце рівнин і приємний дощик. Лейк-Форест із тисячами чарівних терас, танцями на клубному майданчику просто неба й всюди хлопці, схожі у своїх нових автомобілях на кентаврів. Зі сходу її забирала матір, і коли вони разом вийшли з будівлі Центрального вокзалу,

симфонія блискучих перспектив почала лунати настільки гучно, що Жозефіна звела брови і примружилася, немов їй в обличчя світило яскраве сонце.

— У нас є чудові плани, — заявила її мати.

— Справді? Які, мамо?

— Усе змінилося. Розповім, коли приїдемо в готель.

У Жозефіни закалатало серце; вона раптом вловила явний дисонанс.

— Ти про що? Хіба ми не поїдемо в Лейк-Форест?

— У нас на приміті є інша місцина, краща, — веселий тон матері лунав схвильовано. Нічого не скажу, поки не приїдемо в готель!

Перед від'їздом місіс Перрі з Чикаго батьки Жозефіни вирішили — на підставі власних спостережень, а також одкровень її старшої сестри Констанції, — що Жозефіна занадто добре освоїлася в Лейк-Форест. За двадцять років місцевість змінилася: раніше влітку тут відпочивали лише жителі фешенебельної частини Чикаго, а тепер дедалі частіше чулися не надто відомі прізвища дітей з «нових» родин. Як і всі матері, місіс Перрі вважала, що її дочка легко піддається поганому впливові, хоча не настільки упереджені спостерігачі з тих, хто мешкав у околицях уже давно вважали винуватицею морального розкладання саме Жозефіну. Хай там як, була це профілактика чи покарання, але Жозефіну вразив сам факт, що цього літа родина Перрі поїде до «тихої місцини».

— Мамо, але ж я не можу поїхати на «Фермерський острів»! Я не...

— Тато вважає...

— Чому б вам не відправити мене у виправну школу, коли я така бешкетниця? Або, може, відразу в колонію? Чому я мушу їхати на огидну стару ферму, де у мене нікого і нічого не буде: ані розваг, ані друзів, окрім сільських бовдурів!

— Ні, любя, все не зовсім так, як ти говориш! «Фермерський острів» — це лишень назва місцевості! Насправді маєток твоєї тітоньки — аж ніяк не ферма; це невеличке курортне селище в Мічигані, де чимало людей відпочиває

влітку. Там є чим зайнятися: і теніс, і можна плавати... І ловити рибу.

— Рибу?! — скептично перепросила Жозефіна. — І ти називаєш це «є чим зайнятися»? — вона мовчки похитала головою, адже не добрала слів. — Мене просто забудуть, от і все! Коли настане час мені вийти у світ, ніхто не знатиме, хто я. Люди почнуть запитувати: «Хто така ця Жозефіна Перрі, вперше чую? А, то та простолюдинка з жахливої старої ферми в Мічигані! Не варто її запрошувати». Коли всі інші радітимуть життю...

— Ніхто не забуде тебе за одне літо, любя.

— Ще й як забудуть! У всіх з'являться нові друзі, всі танцюватимуть нові танці, а я сидітиму в цій глушині, в якій забуду навіть те, що вже знаю! Якщо вже там настільки чудово, чому не їде туди Констанція?

Лежачи без сну в купе експреса «Двадцять століття», Жозефіна розмірковувала про цю жахливу несправедливість. Вона знала, що матір погодилася на поїздку через неї, а першопрчиною були плітки, які розпускають потворні та заздрісні дівчата. Ці непривабливі та заздрісні дівчата, її запеклі вороги, існували не лише в уяві Жозефіни. У неприховано-чуттєвій вроді дівчини було щось таке, що драгує звичайних жінок; вони завжди дивилися на неї з острахом і недовірою. Плітки лише нещодавно почали викликати у Жозефіни занепокоєння. Сама вона вважала, що якщо в тринадцять-чотирнадцять років вона і була «легковажною» — це було доволі влучне слово, в якому був відсутній відтінок вульгарності, як-от у слові «фривольний» — то вже тепер вона намагається щосили виправитися, а це було геть непросто, навіть якби проти неї не працювало її минуле. Адже, крім кохання та постійної присутності поруч із нею того, в кого вона була закохана, в цьому світі їй більше нічого не було потрібно!

Близько опівночі мати пошепки щось мовила Жозефіні — і виявила, що донька заснула. Увімкнувши лампочку над вагонною постілью, вона вдивилася в розчервоніле юне личко, на якому зараз замість розчарування сяяла дивна лег-

ка усмішка. Вона схилилася і поцілувала Жозефіну в чоло, за яким, поза сумнівом, зараз проносилися одна за одною картини незрілих і очікуваних із таким нетерпінням забав, яких вона буде позбавлена цього літа.

II

Вперед, до Чикаго, де лунає пронизливий червневий шум; звідти — в Лейк-Форест, де подруги вже кружляють в ореолі нових залицяльників, нових мелодій, прийдешніх вечірок і прийомів. А їй доведеться задовольнитися єдиною поступкою: з «Фермерського острова» вона поїде саме перед днем народження Еда Бемента, тобто повернеться додому до першого вересня — до приїзду Ріджвея Саундерса.

Потім — далі, на північ, залишаючи всі розваги позаду — до тихої місцини, де навіть станція свідчила багато про що: ця платформа очевидно ніколи не бачила ні палких зустрічей, ні бурхливих розставань. У будинку жила тітка, а також п'ятнадцятирічний кузен Дік, який дивився з юнацькою безглуздою образою на весь світ через окуляри; навкруги розташовувались близько десятка маєтків, у яких днями відсипалися втомлені люди, і ще за три милі від будинку містилося нудне село. Все було значно гірше, ніж уявляла Жозефіна до приїзду; околиці для неї були буквально нежилі, оскільки у тій місцині вона виявилася єдиним представником свого покоління. Від розпачу вона цілком занурилася в безперервне листування із зовнішнім світом, а для різноманітності грала в теніс із Діком, мляво підтримуючи повільну сварку, причиною якої слугувала його навмисна і недобррозичлива інфантильність.

— Ти на все життя збираєшся таким залишатися? — запитала вона якось, коли її терпець увірвався від його нетямущості. — І нічого не можеш із цим вдіяти? Самому не набридло?

— Яким іще «таким»? — Дік обійшов тенісну сітку, човгаючи ногами — ця манера її страшенно драгувала.

— От зануда! Тебе потрібно відправити в яку-небудь хорошу школу!

— Уже зібрався!

— Послухай, у багатьох із твоїх ровесників у вже є власний автомобіль.

— Еге, у надто багатьох! — відповів він.

— Ти про що? — спалахнула Жозефіна.

— Я сам чув, як твоя тітка говорила, що там у вас цього доволі достатньо! Тому тебе і заслали в тутешні місця. Щоб не вельми захоплювалася.

Жозефіна почервоніла:

— Невже ти не можеш бути таким занудою, якщо постаряєшся?

— Не знаю, — зізнався Дік. — Сумніваюся, що мене можна так узагалі назвати.

— Не сумнівайся! Запевняю тебе, що можна!

Їй спало на думку — хоча на успіх особливої надії не було — що при належному старанні з нього можна щось створити. Може, їй вдасться навчити його танцювати, або навчити його водити тітчину машину? Вона навіть спробувала трохи підняти його загальний рівень: змусила мити руки хоча б двічі на день, а також навчила зачісуватися, змочуючи волосся для рівного прямого проділу. Вона натякнула, що без окулярів він матиме кращий вигляд, і кілька вечорів він слухняно провів, вриваючись в усі кути в будинку. Але коли одного вечора його охопив страшенний головний біль і він розповів матері, чому останніми днями він поведив себе «цілком ненормально», Жозефіна відступила — анітрохи про це не шкодуючи.

Адже їй було все одно, про кого дбати! Їй хотілося чути таємничі слова кохання, хотілося відчувати, як здійсмається і нудиться душа в грудях — як це бувало з нею під час кожного з десятка пережитих нею романів. Звичайно, вона написала Ріджвею Саундерсу. Він відповів. Вона написала знову. Він відповів — через кілька тижнів. Першого серпня,

коли минув перший місяць і попереду залишався ще один, вона отримала листа від Ліліан Хаммел, своєї кращої подруги в Лейк-Форест.

Люба Жозі! Ти прохала сповіщати тобі абсолютно про все, я так і зроблю, але децю може стати для тебе смертельним ударом — я маю на увазі новини про Ріджвея Саундерса. Ед Бемент гостював у нього в Філадельфії та розповів, що Ріджвей там геть збожеволів від однієї дівчини, навіть зібрався кинути Ель й одружитися. Її звать Еванджеліна Тікнор, того року її виключили зі школи «Фокскрофт» через паління. Вона доволі легковажна і, подекують, гарна — схожа на тебе, як я зрозуміла. Ед сказав, що Ріджвей так закохався, що сказав, що не приїде до нього на день народження у вересні, якщо Ед не запросить і її теж; тому Ед запросив. Гадаю, що тобі є над чим замислитися! У тебе там, либонь, безліч залицяльників — є там певно і симпатичні хлопці...

Жозефіна неквапом пройшлася туди-сюди кімнатою. Отже, батьки домоглися свого; змова проти неї увінчалася успіхом. Уперше в житті її кинули, і зробив це найпривабливіший, найбажаніший хлопець — та ще й заради дівчини, яка «схожа на неї»! Жозефіна відразу пристрасно побажала, щоб і її виключили зі школи — і тоді родина, можливо, вгамується та дасть їй спокій?

Вона відчувала не приниження, а радше, лютий відчай; але гордість узяла гору, і вона негайно сіла писати відповідь. Коли вона почала, в її в очах бриніли сльози:

Люба Лілі! Мене анітрохи не здивували новини про Р. С. Я знаю, що він завжди був легковажним, тому я про нього і не згадувала відтоді, як у червні скінчилися заняття в школі. Правду кажучи, ти ж знаєш, що децю легковажна і я сама, тож, моя люба, сама розумієш, що у мене і хвилинки б не було, щоби про все це турбуватися. Кожен має право чинити, як йому велить серце — ось моє переконання! Живи і дай жити іншим — мій девіз! Як би мені хотілося, щоб ти опинилася тут зі мною цього літа! Таких чудових вечірок...

На цьому вона зупинилася, розуміючи, що необхідно зобразити більш яскраві свідчення тутешніх розваг. Ручка завмерла в повітрі, а Жозефіна втупилася у вікно на таємничу і нерухому картину північного лісу. Що-небудь вигадати — це доволі тонка робота, коли її уяву, погано для цього пристосовану, зазвичай, полонив лише реальний світ. Проте за кілька хвилин в її уяві почала вимальовуватися якась нечіткий образ. Вона занурила ручку в чорнильницю і написала: «Один із найпривабливіших...»; потім зупинилася і знову почала шукати натхнення за вікном.

Раптово вона здригнулася і підвелася; сльози відразу геть висохли. Дорогою, футів за п'ятдесят від її вікна, крокував найпривабливіший, найвродливіший у світі хлопець!

III

Це був високий блондин років дев'ятнадцяти, схожий на вікінга; сонце осяяло свіжий рум'янець на його підтягнутих, майже запалих, щоках. Вона на мить зустрілася з ним поглядом, і цього виявилось досить, щоб зрозуміти, що очі у нього «сумні», на рідкість сяючі та блакитні. Немов виліплєні скульптором ноги були затягнуті в галіфе, а зверху на ньому була м'яка синя замшева куртка. Він йшов і різкими рухами тростини розсікав віття, що нависало вгорі.

Видіння тривало недовго; стежка звернула в пролісок і він зник, але від його кроків усе ще продовжували хрустіти опалі соснові гілки.

Жозефіна не ворушилася. Таємничі зелені дерева, які не віщували жодних перспектив, раптом перетворилися на чарівну стіну, яка щойно розверзлася та відкрила стежку до можливо-го блаженства. Від лісу почувся гучний переривчастий шум. Ще мить вона зволікала, а потім кинулася дописувати листа:

...зазвичай він носить костюм для верхової їзди, який йому личить. У нього красиві очі. А його синя замшева куртка — неймовірна!

IV

Коли через пів години до кімнати Жозефіни увійшла мати, вона побачила, що її дочка одягається в ошатну вечірню сукню, а на її обличчі був жвавий та водночас задумливий вираз.

— Я тут подумала: а чи відвідати нам сусідів? — сказала матір. — Але ти, певно, не вельми цього бажаєш?

— Залюбки! — несподівано оголосила Жозефіна.

Матір нерішуче мовила:

— Певно, цей місяць видався для тебе складним. Я й гадки не мала, що тут не буде твоїх однолітків. Але сталася одна приємна несподіванка — я поки не говоритиму тобі, яка саме, але на тебе чекає приємний сюрприз!

Жозефіна нібито це не почула.

— До кого підемо? — з готовністю запитала вона. — Обійдімо всіх, навіть якщо доведеться ходити до десятої вечора! Почнемо з найближчого будинку, а потім продовжимо, допоки не звалимося з ніг!

— Не впевнена, що варто настільки старатися.

— Ходімо. — Жозефіна наділа капелюшок. — Збирайся, мамо!

Місіс Перрі подумала, що це літо, можливо, і справді змінить її дочку; можливо, її поведінка в суспільстві стане більш спокійною? Скрізь, де вони з'являлися з візитом, Жозефіна прямо-таки випромінювала радісне пожвавлення і демонструвала щире розчарування, коли кого-небудь не вдавалося застати вдома. Коли матір вирішила, що на сьогодні досить, вогник в очах дочки погас.

— Можна ще завтра спробувати, — нетерпляче мовила Жозефіна. — Познайомимося геть з усіма! Ми всіх доб'ємо. Ще раз навідаємося в ті будинки, де сьогодні нікого не застали.

Була майже сьома година вечора: цей час навіював ностальгічні спогади, тому що в Лейк-Форест того року саме цей час був найдивовижнішим. Після ванни, прямо-таки ся-

ючи, сидиш на самоті на веранді й думаєш про те, що подарує залишок дня, які романтичні перспективи таїть у собі наступний вечір, саме тоді одне за одним спалахують віконця, а силуети будинків перетворюються на тіні, і проносяться машини, в яких їдуть пасажери, які спізнюються додому на родинне чаювання...

Але сьогодні сутінки в індіанській країні озер обіцяли щось особливе. Вийшовши на галявину біля будинку, Жозефіна раптом змінилася, всім своїм виглядом вона виказувала стан сласної душі; цей образ досі приберігався нею для більш вишуканих місць. Цей образ — легка хода, рвучкі рухи стегон, розсіяна усмішка і, нарешті, погляд, блукаючий у двадцяти футах попереду — натякав, що ця дівчина приготувалася перетнути якийсь відчутний поріг, за яким її з нетерпінням чекають; та що там, вона вже перетнула його у своїй уяві, залишивши всю навколишню обстановку позаду. І саме цієї миті вона почула попереду себе гучний виразний голос, і звук тростини, що зі свистом розтинає віття.

*Вітаю,
Фріско¹,
Вітаю.*

*Як там справи улюбому Фріско?
Як я хотів би, щоб ти була близько!*

Серце видало знайомий барабанний дріб; вона здогадалася, що вони зустрінуться саме в тому місці, куди крізь крони сосен впав останній призахідний промінь сонця.

*Вітаю,
Фріско,
Вітаю.*

* * *

А ось і він — чіткий контур перед авансценою. Його прекрасне обличчя, немов накреслене однією безперервною смі-

¹ Фріско — американська сленгова назва м. Сан-Франциско.

ливою лінією, синя замшева куртка — вона була так близько, що могла б до неї доторкнутися... А потім вона побачила — і це був удар! — що він пройшов повз, нічим не показавши, що помітив її — і навіть сумним оком не моргнув!

«Чванькуватий зануда! — з обуренням подумала вона. — З усіх чванькуватих...»

За вечерею вона мовчала; ближче до десерту заговорила з тіткою, усміхнувшись:

— Сьогодні я зустріла якогось чванькуватого юнака. Хто б це міг бути?

— Може, племінник старого Дорренса? — припустив Дік. — Або той парубок, який приїхав до Дорренсів. Кажуть, що він племінник старого Дорренса, або якийсь далекий родич.

Матір з особливим виразом мовила Жозефіні:

— Ми з цієї родиною не спілкуємося. Кілька років тому містер Чарльз Дорренс вважав, що тато вчинив нечесно, коли межували земельні угіддя. Старий містер Дорренс був надзвичайно впертою людиною.

Жозефіна замислилася: чи не через це незнайомиць ніяк на неї не зреагував? Доволі безглузда причина!

Однак наступного дня, на тому ж самому місці, тієї ж пори він буквально здригнувся, почувши її тихе: «Доброго вечора», і втупився на неї з очевидним ляком. Потім його рука потягнулася, немов він хотів зняти капелюх, якого не було; він вклонився і рушив далі.

Проте Жозефіна стрімко розвернулася і пішла поруч, усміхаючись:

— Вам варто бути більш товариським! Не слід тримати себе так незалежно — адже тут лише ви та я, більше нікого! Я вважаю, що молодим не потрібно слухати старечі дурниці.

Він крокував настільки швидко, що вона ледве за ним встигала.

— Повірте, я — доволі мила дівчина! — мовила далі вона, все ще з усмішкою. — На танцях у мене завжди купа шанувальників, а одного разу в мене закохався навіть сліпий юнак!

Вони йшли все так само швидко майже до хвіртки маєтку тітоньки.

— Ось тут я живу! — сказала Жозефіна.

— Ну тоді бувайте!

— У чому річ? — здивувалася вона. — Хіба можна поводитися настільки неприязно?

Його губи склалися, немов він хотів мовити: «Перепрошую!».

— Ви, мабуть, не інакше, як поспішаєте додому — повертіться перед дзеркалом?

Вона добре знала, що це було не так. На його вродливому обличчі відбився вираз майже провини. Але кпин на нього подіяв, тому що він раптом зупинився, і миттєво відсторонився.

— Вибачте за мою невічливість, — випалив він. — Я не звик до жіночого товариства!

Вона так оторопіла, що не знала, що їй відповісти. Але коли до неї поступово повернулося самовладання, вона безпомилково прочитала на його обличчі якусь дивну втому.

— Але я все ж таки можу з вами трохи поговорити? Я не підходитиму ближче.

Після нетривалих вагань, він нерішуче забрався на паркан і сів на перекладині.

— Якщо вас настільки лякають жінки, як ви збираєтеся з цим боротися? — поцікавилася вона.

— Надто пізно.

— Ніколи не пізно! — впевнено мовила вона. — Ви ж втрачаєте половину життя! Хіба вам не хочеться одружитися, мати чудову дружину та дітей — тобто зробити щасливою якусь жінку?

У відповідь він лише стенив плечима.

— Раніше я теж була жадливо сором'язливою, — збрехала вона зі співчуття. — Але потім зрозуміла, що втрачаю пів життя!

— Сила волі тут не допоможе. Річ у тім, що я трошки божевільний, коли справа стосується жінок. Хвилину тому мені

хотілося жбурнути у вас камінь! Знаю, це жахливо, а тому я краще з вашого дозволу...

Він зістрибнув із паркану, але Жозефіна вигукнула:

— Стривайте! Це потрібно обговорити!

Він неохоче зупинився.

— Розумієте, в Чикаго, — мовила вона, — чоловік із вашою зовнішністю міг би завоювати серце будь-якої дівчини, яку б лише забажав! Вони б самі вішалися йому на шию!

Сказане, вочевидь, засмутило його ще більше. Обличчя юнака стало настільки сумним, що Жозефіна мимоволі підступила до нього ближче, проте він відразу закинув ногу на паркан.

— Гаразд, гаразд... Змінимо тему! — сказала вона. — Ви коли-небудь бували в більш марудній місцині, ніж ця? У Лейк-Форест мене вважали легковажною, тому батьки заслали мене в цю глушину, де я ось уже цілий місяць умираю від нудьги. А вчора визирнула у віконце — і побачила вас!

— Ви легковажна? Що ви цим хотіли сказати? — запитав він.

— Ну, що у мене все відбувається швидко... Як би це сказати... Я досить швидко захоплююся!

Він випростався — цього разу рішуче.

— Мені час іти. Ви зобов'язані мені пробачити! Я знаю, що поводжуся, мов ідіот, коли справа стосується жінок, але нічого не можу з цим вдіяти.

— Завтра тут зустрінемося?

— Ні!

Жозефіна раптом розлютилася; певно, було досить з неї принижень за однісінький вечір! Холодно вклонившись, вона розвернулася та почимчикувала алеєю до будинку.

— Стривайте!

Тепер, коли їх віддаляло одне від одного тридцять футів, його боязкість зникла. Вона насилу втрималася від спокуси розвернутися і кинутися назад.

— Завтра я буду на цьому місці, — не обертаючись, холодно мовила вона.

Неспішно крокуючи до будинку, вона усвідомила — радше завдяки інтуїції, ніж логіці, — що було в усьому цьому дещо для неї незрозуміле. Зазвичай відсутності впевненості у хлопця було цілком достатньо, щоб вона втратила до нього інтерес; це був непростимий гріх, це був білий прапор, який свідчив про відмову вступати в боротьбу. Але коли цей юнак зник з очей, вона згадала, яким він видавався вчора ввечері: розкутим, злегка зарозумілим і, поза сумнівом, життєрадісним. Вона знову замислилася — невже сварка між їхніми родинами могла стати причиною такого ставлення до неї?

Попри невдалу розмову, вона відчувала себе щасливою. У м'якому сяйві призахідного сонця здавалося, що завтра все неодмінно налагодиться. Гнітюче почуття марно витраченого часу вже полишило її. Хлопець, який вчора ввечері пройшов за вікном, був здатний на все: і на кохання, і на трагедію, і навіть на відчайдушну нерозсудливість, яка подалася їй найбільше.

На веранді її очікувала мама.

— Я хочу поговорити з тобою наодинці, — сказала вона, — тому що тітці Гледіс, як мені здається, було б прикро зараз бачити твою радість! Завтра ми повертаємося в Лейк-Форест!

— Мамо!

— Констанція завтра оголосить про свої заручини; а через десять днів відбудеться весілля. Малкольм Ліббі працює в міністерстві закордонних справ, і його направляють за кордон. Чудово, еге ж? Твоя сестра сьогодні переїздить у наш дім у Лейк-Форест.

— Це чудово! — і за мить Жозефіна повторила, вже більш переконливо: — Просто чудово.

Лейк-Форест... Вона вже відчувала, як швидко і схвильовано забилося її серце. Але чогось не вистачало, немов якийсь трубач в оркестрі грав окрему мелодію. Протягом п'яти тижнів вона шалено ненавиділа «Фермерський острів», але зараз, озирнувшись навколо в сутінках, їй раптом стало шкода, що вона залишає цю місцину.

Усю вечерю дивне відчуття не полишало її. Вона поринала в думки, що починалися з «Як буде наймовірно, якщо...», а потім раптове сяйво тьмяніло і всередині неї знову запанувала безмовність, що нагадувала безмовність ночей у цій мічиганській глибинці. У Лейк-Форест такого не було — там не було безмовності, серед якої щось могло трапитися, в якій хтось раптово міг з'явитися.

— На нас чекає безліч справ, — сказала мати. — Наступного тижня до нас почнуть з'їжджатися подружки нареченої та гості, потім святкуватимемо весілля. Нам би краще взагалі сьогодні ввечері поїхати...

Жозефіна відразу ж рушила до своєї кімнати і сіла біля вікна, вдивляючись у темряву. Як прикро — літо все ж таки нанівець! Якби вчорашня пригода трапилася раніше, вона б поїхала звідси з відчуттям, що час тут минув не марно надто пізно. «Зате там будуть хлопці, — заспокоювала вона себе. — Ріджвей Саундерс».

Вона уявила собі їх упевнені голоси, але чомусь вони звучали для неї дурнувато. Раптово вона зрозуміла, що шкодує не про згаяний час, а про те, що втрачає в майбутньому, не про те, що було, а про те, чого ніколи не буде! Вона встала, її дихання пришвидшилось.

Невдовзі вона вийшла з будинку через чорний хід і пішла галявиною до бічної хвіртки в саду. Вона чула, як її невпевнено покликав Дік, але не відгукнулася. Було темно і прохолодно, і ще у неї було таке відчуття, наче літо від неї тікає. Ніби намагаючись його наздогнати, вона пришвидшила крок, і за десять хвилин дійшла до брами маєтку Дорренсів; будинок ховався за зазубреними силуетами безлічі дерев. Коли вона наблизилася, хтось з веранди гукнув її.

— Доброго вечора! Вибачте, я вас не впізнаю — надто темно.

— Я — та сама дівчина, яка настільки зухвало поводила себе сьогодні ввечері!

Жозефіна відчула, як у нього раптом перехопило подих.

— Можна, я сяду тут на сходах, ненадовго? Ось тут? Ви в цілковитій безпеці, я від вас далеко. Я прийшла попрощатися, бо завтра вирушаю додому.

— Невже? — вона не зрозуміла, що виражав його тон: стурбованість чи полегшення. — Тут стане тихо.

— Я волію дещо пояснити з приводу сьогоднішнього вечора, бо не хочу, щоб ви думали, ніби я настільки зухвала. Зазвичай мені подобаються більш досвідчені хлопці, але я подумала, що якщо вже тут, окрім нас із вами нікого немає, то ми з вами могли б провести час весело, і мені було шкода втрачати час.

— Зрозуміло, — після павзи він запитав: — І що пороблятимете у Лейк-Форест? Знову почнете поводити себе... легковажно?

— Все, що заманеться, і не важливо, що саме! Я тут аж шість тижнів втратила!

Вона почула, як він розсміявся.

— Судячи з вашого тону, підозрюю, що комусь це так не минеться, — сказав він.

— Сподіваюся, — зловісним тоном мовила Жозефіна, відчуваючи, як на її очі навертаються сльози. Все відбувалося не так. Здавалося, що світ обернувся проти неї.

— Дозвольте мені піднятися і посидіти з вами на лавці, — раптом попросила вона.

Пролунав скрип — він завмер.

— Ні, прошу тебе, не треба! Мені доволі прикро це говорити, але я буду змушений піти, якщо ви підніметесь. Поговорімо про... Вам подобаються коні?

Жозефіна швиденько підвелася, піднялася сходами й вирушила в той кут, де він сидів.

— Ні, — відповіла вона. — Але я думаю, що мені сподобається, якщо вам сподобаюся я!

У місячному сяйві, що з'явилося з-за лісу, його обличчя видавалося якимось втомленим. Він схопився; потім взяв її за руки та повільно притягнув до себе.

— Ти просто напрошуєшся на поцілунок, — сказав він, ледь ворущачи губами. — Я зрозумів це відразу, тільки-но помітив твої уста... цю самозакохану усмішку, яка...

І раптом він опустил руки й відсахнувся від неї на крок.

— Не зупиняйся! — вигукнула вона. — Роби що завгодно, говори будь-що, нехай це навіть буде неприємно. Я не проти!

Але він швидко перескочив через балюстраду тераси й, обхопивши руками потилицю, рушив галявиною. Вона миттєво його наздогнала і благально встала у нього на шляху; її маленькі груди здіймалися і спадали.

— Як гадаєш, чому я опинився тут? — несподівано запитав він. — Ти гадаєш, я тут сам?

— Що...

— Зі мною моя дружина.

Жозефіна здригнулася:

— Ой... а... Чому ж ніхто про це не знає?

— Тому що моя дружина... кольорова.

Коли б не такий морок, Жозефіна помітила б, що він при цьому беззвучно розсміявся — але лише на мить.

— Ой... — повторила вона.

— Я ж не знав, — мовив далі він.

Попри підсвідому недовіру, Жозефіну охопило жахливе відчуття.

— Які стосунки можуть бути у мене з дівчиною, як ти?

Вона тихенько схлипнула:

— Ох, мені доволі шкода. Якби я лише могла тобі чимось допомогти!

— Ти не можеш мені допомогти! — Він різко розвернувся.

— Ти хочеш, щоб я пішла?

Він кивнув.

— Гаразд. Я піду.

Все ще схлипуючи, вона пішла, відступивши від нього, залякана, але все ж з надією, що він її покличе. Підійшовши до брами маєтку, вона кинула на нього прощальний погляд — він все ще стояв там, де вони розлучилися, і його гарне худе обличчя чітко виднілося у сяйві місяця, що раптово визирнув.

Вона пройшла чверть милі доріжкою, коли почула швидкі кроки у себе за спиною. Не встигла вона здригнутися і зля-

кано обернутися, як перед нею виникла якась фігура. Це був її кузен, Дік.

— Ай! — скрикнула вона. — Ти мене налякав!

— Я стежив за тобою! Чому це ти вирішила блукати вночі?

— Яка підлість! — презирливо відповіла вона.

Вони чимчикували пліч-о-пліч.

— Я чув твою розмову з тим парубком. Ти, либонь, в нього закохалася, еге ж?

— Нікому не розповідай! Хіба такий жакливий зануда, як ти, може щось зрозуміти?

— Я багато чого розумію, — похмуро мовив Дік. — І знаю, що в Лейк-Форест такі справи частенько трапляються.

Відповісти йому вона вважала нижче своєї гідності; в мовчанні вони дійшли до брами тітчиного маєтку.

— Скажу тобі лише одне, — невпевнено сказав він. — Б'юся об заклад, що тобі не волієш, аби твоя мама про це дізналася!

— Ти що, зібрався розповісти моїй мамі?

— Притримай коней! Я саме хотів сказати, що триматиму язика за зубами...

— Сподіваюся!

— ...за однієї умови.

— Якої ще умови?

— Умова така... — він зіщулився; йому було ніяково. — Ти мені якось розповідала, що багатько дівчат у Лейк-Форест цілуються з хлопцями і нічого не мають проти?

— Припустімо. — Раптово вона здогадалася, що він зараз скаже, і мало не розсміялася від подиву.

— Ну... Тоді... Поцілуй мене!

Перед очима застиг образ матері — і картина повернення в Лейк-Форест у кайданах. Без зайвих зволікань вона нахилилася до нього. І хвилини не минуло, а вона вже була у себе в кімнаті, майже в істеричі — їй хотілося плакати і сміятися водночас. Тож ось яким поцілунком доля розпорядилася увінчати це літо!

Сенсаційне серпневе повернення Жозефіни до Лейк-Форест стало причиною зміни загальної думки про неї. Це повернення скидалося на раптове, виключно по праву сильного, перетворення грабіжника-зломщика на феодалного сеньйора.

До тримісячного, починаючи з Великодня, накопичення нервової енергії під шкільною формою додалося ще шість тижнів обурення — у сукупності трапилось так, ніби до пороку піднесли запалений сірник. І Жозефіна вибухнула з добре чутним і помітним здалеку спалахом; навіть кілька тижнів по тому її клаптики все ще продовжували збирати з бездоганних галявин Лейк-Форест.

Займалася буря тихо; початком послугував довгоочікуваний день народження, в перший же вечір святкування якого за вечерею її посадили поруч із невірним Ріджвеем Саундерсом.

— Мені стало по-справжньому погано, коли ти мене кинув, — байдуже промовила Жозефіна, щоб остаточно розвіяти у нього будь-які ілюзії з приводу того, що це він кинув її.

Тільки-но вона «остудила» його до того стану, коли він став замислюватися, чи вийшов він переможцем із цієї ситуації, вона розвернулася і стала розмовляти з чоловіком, який сидів від неї по іншу руку. На той час, коли подали салат, Ріджвей уже перейшов до виправдовувань. А його дівчина зі сходу, міс Тікнор, почала розуміти, що за нестерпна особа ця Жозефіна Перрі! І припустилася помилки, повідомивши про це Ріджвею. Жозефіна б не дала такого маху; лише ближче до кінця вечері мимохідь вона невинно запитала, як же звуть його подругу — он ту, у високих старомодних черевиках на кнопчках?

О десятій вечора Жозефіна і Ріджвей поїхали в чийсь машині — поїхали далеко, туди, де кінчалися будинки й починалася прерія. Щохвилини її дедалі більше стомлювала його м'якотілість, і його муки лише посилювалися.

Вона дозволила йому себе поцілувати, саме щоб закріпити вироблений ефект; тієї ночі юнак повернувся додому геть пригніченим.

Наступного дня його жалюгідний погляд стежив за нею. На третій день міс Тікнор несподівано викликали додому, на схід. Це було гідне жалю, але, безумовно, хтось мусив поплатитися за змарноване літо Жозефіни. І коли рахунок зрівнявся, вона перемкнула всю свою увагу на весілля сестри.

Негайно після повернення вона зажадала контрибуції у вигляді честі стати подружкою нареченої, і, скориставшись метушнею, що панувала в родині, примудрилася замовити собі сукню, в якій видавалася старшою і чарівнішою на цілий рік. Поза жодними сумнівами, це теж привело до зміни загальної думки щодо неї. Для дівчини в сукні школярки зовнішня емоційна зрілість Жозефіни видавалася дещо неналежною — а в більш дорослому вбранні вона відразу стала безперечною юною красунею, і як така і була сприйнята, принаймні, чоловічою половиною гостей, що з'їхалися на весілля.

Констанція не приховувала своєї ворожості. Вранці весільного дня вона вилила душу матері:

— Сподіваюся, мамо, що тобі після мого від'їзду вдасться втримати її в руках. Вона геть розперезалася! Жодна подружка нареченої так не веселиться!

— Не варто настільки перейматися, — почала заспокоювати міс Перрі. — Зрештою, у неї видалося на рідкість тихе літо.

— Я переймаюся зовсім не нею! — обурливо мовила Констанція.

Всі гості, що прибули на весілля, обідали в клубі, і за столом поруч із Жозефіною опинився якийсь веселий боярин, який як приїхав «під градусом», так із цього стану і не виходив. Однак година для нього була ще надто рання, тому він був іще здатний підтримувати бесіду.

— Красуне Чикаго, золота дівчина із золотого заходу! Вельми шкода, що мене не було тут цього літа!

— Мене теж тут не було. Я відпочивала на «Фермерському острові».

— Ого! — вигукнув він. — Так-так!!! Це багато що пояснює! Ось що стало причиною раптового паломництва Сонні Дорренса!

— Кого?

— Відомого Сонні Дорренса — ганьба Гарварда та мрії будь-якої юнки! І не здумайте мені розповідати, що ви не обмінялися жодним пристрасним поглядом із Сонні Дорренсом!

— Але хіба він... — тихо запитала вона, — хіба він не... одружений?

Співрозмовник аж скрутився зо сміху:

— Одружений?.. Аякже, одружений! З мулаткою! Не думав, що ви повірите цим побрехенькам! Він щоразу розповідає цю історію, коли відходить від чергового бурхливого роману, — так би мовити, захищає себе від нових потрясінь, поки не оговтається! І все його життя отруєне цією фатальною красунею!

Через якийсь час Жозефіні стала відома вся історія. Зокрема, що Сонні Дорренс був казково заможний і з п'ятнадцяти років його переслідували жінки: заміжні дами, дебітантки, хористки. Він став своєрідною легендою. Всіма правдами й неправдами його намагалися спіймати в тенета шлюбу, спіймати його в найрізноманітніші пастки. Одна дівчина хотіла накласти на себе руки; інша намагалася вбити його. А навесні цього року трапилася історія з анулюванням шлюбу, через що він позбавлений членства в Гарвардському клубі «Порселіан» і, як подейкують, це вартувало його батькові п'ятдесят тисяч доларів.

— І після цього, — напружено запитала Жозефіна, — ви стверджуєте, що він не любить жінок?

— Сонні? Можу запевнити, що він найбільший ловелас у всій Америці! Але остання історія його вразила до глибини душі, тому він відлякує від себе прихильниць, вигадуючи всілякі нісенітниці. Втім, не мине й місяця, як він закохається по самісінькі вуха!

І він продовжував говорити, а перед очима Жозефіни їдальня плавно затьмарювалася, немов на кіноекрані, і вона знову опинялася на «Фермерському острові», і сиділа біля вікна, і крізь сосни знову з'являвся юнак.

«Він мене злякався, — подумала вона, і її серце закалатало, мов кулетет. — Він вирішив, що я — така сама, як і всі інші!»

Через пів години вона підійшла до матері, не чекаючи закінчення останнього й найбурхливішого вибуху емоцій.

— Мамо, я хочу повернутися на «Фермерський острів» і провести там решту літніх канікул, — на єдиному диханні випалила вона.

Місіс дивилася на неї, нічого не розуміючи, і Жозефіні довелося повторити те, що вона тільки-но сказала.

— Навіщо? До твого від'їзду до школи залишається менш як місяць.

— Я все одно хочу поїхати.

— Я тебе не розумію! По-перше, тебе туди ніхто не запрошував, а по-друге, я вважаю, що трохи розваг перед школою тобі не зашкодить; по-третє, я хочу, щоб ти була тут, поруч зі мною.

— Мамо! — простогнала Жозефіна. — Як ти не розумієш? Я хочу поїхати туди! Ти відвезла мене туди на все літо, коли я цього не воліла, а тепер, коли я туди хочу, ти бажаєш, щоб я залишилася в цьому жакливому місці! Дозволь зауважити, що тут у нас геть неналежне місце для шістнадцятирічної дівчини, якщо вже на те пішло!

— Не відволікай мене цими дурницями в такий важливий день!

Жозефіна в розпачі сплеснула руками; на її щоках забрилі сльози.

— Я тут пропаду! — вигукнула вона. — Тут усі лише й думають про хлопців і про танці з ранку до вечора! Усі роз'їжджають в автомобілях і з ранку до вечора цілуються!

— Але я ж впевнена, що у моєї маленької донечки немає таких звичок!

Від несподіванки Жозефіна трохи завагалася.

— Ну так будуть! — заявила вона. — Адже я слабохарактерна. Ти ж сама скаржилася. Я вічно слухаюся інших, а ці хлопці — абсолютно аморальні, от і усе. Ти оком моргнути не встигнеш, як мене зіпсують, і тоді ти пошкодуєш, що не пустила свою дочку на «Фермерський острів». Ти пошкодуєш...

Вона довела себе до істерики. Матір у сум'ятті взяла її за плечі та змусила сісти в крісло.

— Я ще ніколи не чула таких дурниць! Якби ти не була майже дорослою, я б тебе відлупцювала! Якщо продовжуватимеш у тому ж дусі, я тебе покараю.

Сльози раптом висохли, Жозефіна підвелася і полишила кімнату. «Покараю!» Усе літо її карали, а тепер раптом відмовляються покарати — відмовляються відправити її звідси! Ох, як же вона втомилася від цього постійного спротиву... Ось якби вигадати щось по-справжньому хитромудре, щоб її відправили звідси точно...

За чверть години містер Малкольм Ліббі, наречений, натрапив на неї в затишному куточку саду. Він неспокійно крокував доріжкою, намагаючись налаштуватися на репетицію церемонії, яку призначили на четверту годину, та на саму церемонію, що мала відбутися двома годинами пізніше.

— О, вітаю! — звернувся він до Жозефіни. — Стривай, що трапилося? Ти плакала?

Сповнений співчуття до молодшої сестри Констанції, він присів біля неї на лавку.

— Я не плакала, — схлипнула вона. — Мені доволі гірко.

— Через те, що Констанція їде? Гадаєш, що я не зможу про неї подбати?

Подавшись вперед, він поплескав її по руці. Коли б він помітив, як раптово засяяли її очі, він би збентежився — тієї миті її обличчя було, як у відомого персонажа із «Фауста».

Коли вона заговорила, голос її був спокійний та холодний, але в ньому лунав і ніжний смуток:

— Ні, не через це. Причина в іншому.

— Поділись зі мною. Можливо, я тобі допоможу.

— Я плакала... — вона тактовно зам'ялася, — я плакала через те, що Констанції завжди дістається все найкраще!

Коли через пів години розлютована наречена з'явилася у саду — репетиція церемонії мала ось уже двадцять хвилин як початися — і несподівано на них натрапила, рука Малкольма Ліббі обіймала Жозефіну, яка охопила туга, а на його обличчі був вираз неабиякого збентеження, котрий наречений раніше бачити не доводилося. Констанція поривчасто скрикнула й осіла на гравій доріжки.

Протягом години скрізь панував безлад. Викликали лікаря; всюди ляскали двері; містер Малкольм Ліббі занурився у хворобливий стан, на чолі в нього виступив піт, він знову і знову пояснював місіс Перрі, що зможе все пояснити, якщо йому лише дозволять побачитися з Констанцією. З мовчазною Жозефіною в будинку холодно розмовляли різні члени родини. Шуміли гості, які прибували; настало гарячкове примирення, Констанція і Малкольм останньої хвилини знову обійнялися, а Жозефіну, якій так і не пробачили, поспіхом одягнули в сукню.

Настала урочиста тиша, і подружка нареченої, з награною скромністю схиливши голову, під музику пішла за сестрою через коридор, утворений гостями, які заповнили будинок. Весілля було пишне і сумне; сестри, блондинка і брюнетка, створювали одна для одної чудовий контраст; обидві пробуджували однаковий інтерес. Жозефіна перетворилася на чудову красуню, і всі навперебій пустилися в пророцтва, віщуючи їй, тій, яка стояла поруч із сестрою, блискуче майбутнє.

Було настільки багато гостей, що Жозефіна не витримала до самого закінчення прийому. Але задовго до дев'ятої вечора, задовго до тієї миті, коли у місіс Перрі прокинулося б материнське занепокоєння, до дверей будинку доставили зі станції записку:

Люба матусю! Ед Бемент підвіз мене на своєму автомобілі; о сьомій я сяду на потяг до «Фермерського острова». Дала телеграму економіці, щоб мене зустріли, так що не

хвилюйся. Я знаю, що поводи́ла себе жакливо; мені соромно дивитися всім у вічі, тому я вирішила сама себе покарати, повернувшись до простого здорового життя. Зрештою, це лише на користь шістнадцятирічній дівчині; коли все обдумаєш, ти зі мною, певно, погодишся.

З ніжною любов'ю, Жозефіна

Зрештою, подумала місіс Перрі, можливо, це й на краще? Чоловік неабияк розсердився, сама вона вельми вимоталася і саме зараз була не готова вирішувати ще одну проблему. Може, тиха місцина — це кращий варіант?

ЖІНКА З ДОСВІДОМ

I

Коли шкільний автомобіль повагом котився вулицями Нью-Гейвену, дві юні пасажирки пильно дивилися навсбіч. Жозефіна та Ліліан кидали ніжні відверті погляди на студентів, які прогулювалися по трое-четверо, і на більші компанії молодиків, які стояли на перехрестях, і всі, як один, розверталися і дивилися їм услід. Вирішивши, що в самотньому пішоходіві вони впізнали знайомого, дівчата почали щосили махати руками — а юнак у подиві роззявив рота, аж потім, коли вони вже зникли за рогом, помахав рукою у відповідь. Дівчата розсміялися. «Коли повернемося ввечері до школи, надішлемо йому листівку — дізнаємося, чи справді то був він!»

Адель Кроу, яка сиділа на відкидному сидінні лімузина, продовжувала розмовляти з міс Чамберс, їхньою «дуеньєю». Скоса поглядаючи на неї та нітрохи не бентежачись, Ліліан підморгнула Жозефіні, але Жозефіна поринула в мрії.

Адже це був Нью-Гейвен — місто її юних мрій, місто розкішних балів, на яких вона танцюватиме серед чоловіків, невловима, як мелодії, під які вони танцюватимуть. Місто священне, немов Мекка; блискуче, як Париж; потаємне, ніби Тімбукту. Двічі на рік сюди стікалася вся юна кров Чикаго, її рідного міста, і двічі на рік це джерело цілющої сили поверталось назад, несучи із собою дух Різдва або прийдешнього літа. «Справді, справді, справді, такий ось ланцюжок; кохання моє, я чекаю на тебе, поглянь же на мене; по ліву руку мій милий хлопчик; ми зустрінемося під нічними зорями...»

Жозефіна, побачивши це місто вперше, з подивом відзначила, що не вражена аніскілечки: всі чоловіки, які траплялися на шляху, радше нагадували хлопчаків і очевидно нудьгували, нічого не чекаючи від прийдешнього дня, та намагалися вчепитися поглядом бодай за що-небудь; їм усім явно не вистачало енергії та цілеспрямованості, а тлом цій картині під лютневим небом слугували голі в'язи, замети з брудного снігу і будівлі, що були щільно прилеглі одна до одної. Її увагу привернув слабкий спалах надії, що замаячила на горизонті — чоловік, який був добре одягнений, увінчаний капелюхом-казанком, з тростиною і портфелем; він поспішав до залізничної станції, але в його погляді вона прочитала здивування та простодушність. Жозефіна сама дивувалася, до якої міри її охопило розчарування!

Їй було лише сімнадцять років, але досвід вона мала небиякий. Вона вже ставала причиною і сенсацій, і скандалів; через неї дорослі чоловіки втрачали спокій; це вона, як подейкували, звела в могилу свого діда, хоча йому до того моменту було вже за вісімдесят і, можливо, він все ж таки помер від старості. На географічній мапі по всьому Середньому Заходу то тут, то там були розкидані маркітні білі цятки, які, якщо придивитися до них уважніше, виявлялися юнаками, яким довелося одного разу сповна потонути в її зелених задумливих очах. Але роман, що закінчився того літа, зруйнував її віру в те, що саме собою існування чоловіків — цілком достатнє виправдання існуванню. Вересень добігав кінця, і їй ставало дедалі нудніше — надто часто все в її житті почало повторюватися. Спокусливо короткі різдвяні канікули, з неодмінними гастролями студентських хорів, не подарували нічого нового. У неї залишалася лише одна наполеглива надія, яку вона відчувала фізично, немов біль в животі: надія на те, що зустрінеться хтось, кого вона покохає дужче, ніж він її.

Вони зупинилися біля магазину спортивних товарів, і Адель Кроу, вродлива дівчина з чесними очима і точеними ніжками, вибрала спортивний інвентар, що і було метою

їхньої поїздки — вони були членами шкільного хокейного комітету, який готувався до весняного сезону. Адель, крім того, була президентом старшого класу і її вважали ідеалом школи. Останнім часом вона стала помічати в Жозефіні Перрі зміну на краще; так добропорядний громадянин цілком може подружитися з лихварем, котрий уже позбувся спекуляцій. Зі свого боку Жозефіна вважала Адель незбагненною: поза сумнівом, вона була варта захоплення, втім, відносилася до зовсім іншого типу. І все ж таки з чарівним пристосовництвом, піддатливістю, яку вона зазвичай приборігала для чоловіків, Жозефіна щосили намагалася її не розчарувувати, щиро намагалася залучитися до нудного і впорядкованого шкільного життя.

Двоє чоловіків, які стояли до них спиною біля сусіднього прилавка, повернулися, збираючись покинути магазин, але помітили міс Чамберс і Адель, і відразу до них підійшли. Той, хто заговорив із міс Чамберс, був худий і суворий на вигляд. Жозефіна його впізнала — це був племінник міс Брейретон, студент із Нью-Гейвену, який провів кілька вихідних у тітоньки, в школі. Другого чоловіка Жозефіна раніше ніколи не бачила. Він був високий, широкоплечий, зі світлим кучерявим волоссям і відкритим обличчям, в якому читалася цілеспрямованість у приємному поєднанні з доброзичливістю. Зазвичай такі особи Жозефіну не приваблювали. В очах геть не було жодної таємниці, жодного натяку на можливість якогось раптового повороту, жодного відчайдушного вогника, який засвідчив би, що їхня мова зовсім не схожа на ту, що долинає з вуст. Самі вуста були великі, обриси вуст — мужні; усмішка демонструвала добродушність і самовладання. Жозефіна продовжувала розглядати його, радше, з цікавості — як чоловіка, який проявляє увагу до Адель Кроу, тому що його голос, який явно не вмів брехати, вітав Адель так, немов ця зустріч стала для нього найприємнішим сюрпризом за сьогодні.

Незабаром Жозефіну і Ліліан познайомили з чоловіками.

— Містер Вотербері! — це стосувалося племінника міс Брейретон. — І містер Дадлі Ноулетон!

Поглянувши на Адель, Жозефіна зауважила на її обличчі вираз тихої гордості — навіть владарювання. Містер Ноултон був люб'язний, але було очевидно: нехай він і дивиться на молодших дівчат, але він їх зовсім не помічає. Оскільки це були подруги Адель, він висловив належні люб'язні фрази й у відповідь дізнався, що обидві через тиждень збираються на свій перший бал в Нью-Гейвені. Хто їх запросив? А, студенти-другокурсники; він їх майже не знав. Жозефіна подумала, що це було висловлено з недоречною зарозумілістю. Адже Ріджвей Саундерс і Джордж Дейві були засновниками таємного студентського товариства «Люблячі брати»¹, й у всіх містах на гастролях студентського хору дівчата, за якими вони впадали, вважали себе своєрідною елітою, що поступалася лише тим дівчатам, яких запрошували до Нью-Гейвену.

— І ось ще що: у мене є не досить добра новина, — звернувся Ноултон до Адель. — Можливо, на балу тобі доведеться йти першою. Джек Коу потрапив до лікарні з апендицитом, і всупереч здоровому глузду трапилося, що я тимчасово став головою бального комітету. — Він поглянув на неї, немов вибачаючись. — Танцюю я, мов печерна людина, далі тустепу не просунувся, сам не знаю, як потрапив до оргкомітету.

На зворотному шляху до школи Жозефіна і Ліліан засипали Адель питаннями.

— Він мій друг дитинства, із Цинциннаті, — спокійно пояснила Адель. — Капітан бейсбольної команди, і останній, кого обрали до товариства «Череп і кістки».

— Це з ним ти підеш на бал?

— Так. Бачте, ми з ним дружимо з дитинства!

Чи не кривив в цій фразі легкий натяк на те, що лише ті, хто знає Адель з дитинства, здатні оцінити її цілковито?

— Ви заручені? — запитала Ліліан.

¹ Таємне студентське товариство «Люблячі брати» — це глузування; йдеться про другокурсників, які до такого «таємного товариства» потрапити аж ніяк не могли через вік; престижними вважалися лише товариства студентів останнього курсу, а організацією нових «таємних товариств» зазвичай займалися ті студенти, яких у чинні таємні товариства не запросили.

Адель засміялася:

— Боронь Боже, я про це ніколи і не думала! Нам зарано думати про таке, еге ж? («Так!» — подумки підтримала її Жозефіна.) Ми просто добрі друзі. Я вважаю, що між чоловіком і жінкою може бути абсолютно нормальна дружба, без всіляких там...

— Сюсюкання! — жваво підказала Ліліан.

— Ну, так, хоча мені не подобається це слово. Я хотіла сказати — без всіляких там сентиментальностей і романтики; все це з'явиться пізніше.

— Браво, Адель! — дещо поверхнево похвалила її міс Чемберс.

Але допитливість Жозефіни ще не була вгамована.

— Хіба він не натякає, що закоханий в тебе і таке інше?

— Боронь Боже, ні! Дадлі не думає про ці речі, як і я. У нього є чим зайнятися в Нью-Гейвені — купа комітетів і команда.

— Треба ж! — сказала Жозефіна.

Як не дивно, Жозефіну це заінтригувало. Вона ще не стикалася з переконанням, що двоє людей, яких вабить одне до одного, мусять про це мовчати й «не думати про ці речі». Вона знала дівчат, у яких не було шанувальників; знала і таких, у яких, здається, не було почуттів; і навіть таких, які брехали про те, що вони подумали або вчинили. Але ось перед нею дівчина, яка розповідає про те, що до неї проявляю увагу останній, кого обрали в «Череп і кістки», — і розповідає так, ніби він і вона — витесані з вапняку химери на щойно відкритій дзвіниці «Харкнес-Хол», на яких їм вказала міс Чамберс. Однак Адель видавалася щасливою — і значно щасливішою, ніж Жозефіна, яка завжди вірила в те, що хлопчики і дівчатка створені виключно одне для одного, і якщо вже так розпорядилася доля, її веління варто виконувати якомога швидше.

У світлі своєї популярності та досягнень Ноулетон уже здавався більш привабливим. Жозефіна міркувала, чи згадає він її, чи потанцює з нею на балу і чи не зупинить його те, що вона буде з кавалером, Ріджвеєм Саундерсом? Вона спро-

бувала пригадати, чи усміхалася вона йому, коли він на неї дивився? Якщо усміхалася по-справжньому, тоді неодмінно згадає і запросить! Це питання турбувало її увесь вечір, поки вона зубрила два французьких неправильних дієслова та вчила напам'ять десять строф зі «Старого моряка»; але, навіть лягаючи спати, вона так і не змогла точно пригадати, усміхалася вона йому чи ні?

II

Засновники таємного товариства «Люблячі брати», троє юних і доброзичливих дружоккурсників, винайняли будинок для Жозефіни, Ліліан і ще однієї дівчини зі школи в Фармінгтоні та їхніх матерів. Дівчата ще ніколи в житті не були на балу і їхали до Нью-Гейвену із побоюванням, немов засуджені. Але на прийомі, влаштованому студентським товариством із Шеффілда, що відбувся ближче до вечора, вони побачили чимало хлопців із рідного міста, а також знайомих хлопців, які бували у них у гостях, та друзів цих хлопців, і навіть нових юнаків, які вселяли незвідані перспективи, що підкріплюється їхніми палкими поглядами. І дівчата знову набули впевненості, влившись у блискучу юрбу, яка заповнила до десятої вечора навчальний манеж. Їх вразило те, що вони побачили; Жозефіна вперше потрапила на захід, який було організовано чоловіками за їхніми, чоловічими, стандартами — вона побачила зовнішню проєкцію світу Нью-Гейвену, куди не допускалися жінки і який за лаштунками жив власним таємничим життям.

Вона зауважила, що троє їхніх кавалерів, яких вони вважали втіленням світського лиску, в цьому безжальному мікросвіті таланту й успіху були лише скромними пішаками. Світ чоловіків! Озираючись навколо на концерті студентського хору, Жозефіна відчула потаємне прагнення до справжньої дружби; її сповнювали добрі почуття. У вбиральні мигцем вона помітила Адель Кроу і позаздрила тому ста-

новищу, яке вона посіла автоматично лише тому, що сьогодні ввечері вона була дівчиною Дадлі Ноулетона. І Жозефіна позаздрила їй ще більше, коли Адель на чолі «гранд-маршу» рушила до зали через оздоблений прапорами і гортензіями вхід, скромна, майже не напудрена, в простій білій сукні. На якийсь час вона опинилася в центрі загальної уваги, через що в Жозефіні прокинулося дещо, що давно вже дрімало все-редині — відчуття того, що перед нею вимальовується нова мета, ледь усвідомлена можливість...

— Жозефіно! — почав Ріджвей Саундерс, — ти навіть не уявляєш, який я щасливий, що здійснилися мої мрії. Я так довго чекав цієї миті, так мріяв...

Вона механічно йому всміхнулася, але продовжувала думати про щось своє, і протягом усього танцю ця думка не полишала її. Від самого початку її почали навперебій «перехоплювати» кавалери; до чоловіків, які познайомилися з нею за чаєм, додалося ще з десяток осіб, ціла дюжина впевнених або боязких голосів; як і в усіх ефектних дівчат, у неї невдовзі з'явилася своя свита, котра переслідувала її залом. Таке траплялося з нею не вперше, але чогось бракувало. З нею танцювали уп'ятеро більше хлопців, ніж з Адель, але Жозефіна раптово усвідомила, що тут успіх дівчини визначався лише завдяки тому статусу, який мав її кавалер.

Ця несправедливість її обурила. Дівчина здобуває успіх своєю вродою та чарівністю! Чим вона вродливіша й чарівніша, тим більше вона може собі дозволити, попри думку товариства. Здавалося безглуздом, що лише тому, що Адель запросив капітан бейсбольної команди — може, він взагалі нічого не тямить в дівчатах і не здатний оцінити їхніх принад — Адель опинилася на вершині, навіть попри товсті коліна й надто яскравий рум'янець.

Жозефіна танцювала з Едом Бементом, з Чикаго. Він був її найпершим шанувальником, з яким вони були знайомі ще з танцювальної школи. Тоді вона була з косичками, носила білі шовкові колготки, мереживні панталончики з пояском і сукенки з оборками, що були неодмінно підперезані паском.

— Що зі мною коїться? — запитала вона Еда, розмірковуючи вголос. — Уже кілька місяців я відчуваю, ніби мені сто років, але ж мені всього сімнадцять, і ми з тобою танцювали вперше якихось сім років тому!

— Це тому, що ти постійно закохуєшся, — відповів Ед.

— Неправда! — обурилася вона. — Я чула безліч безпідставних побрехеньок про себе, які зазвичай розпускають заздрісні дівчата.

— А чому заздрити?

— Не будь нахабою, — відрізала вона. — Нумо, рухаймося ближче до Ліліан.

Дадлі Ноулетон тільки-но «перехопив» Ліліан. Жозефіна щось сказала подрузі; потім, почекавши, поки вони в танці не опиняться обличчям одне до одного, вона усміхнулася Ноулетону. І цього разу постаралася зустрітися з ним поглядом, щоб він побачив її усмішку, щоб потрапив у радіус дії її чарівного аромату. Якби ці духи випустили у Франції дещо пізніше, їх назва напевно перекладалася б як «Заклик!». Він вклонився і усміхнувся у відповідь; за хвилину він її «перехопив». Сталося це у вихорі в кутку зали, і вона почала танцювати повільніше, щоб він зміг пристосуватися до такту, і за мить вони плавно закружляли залюю.

— Ви такими чудовими видавалися, коли разом з Адель відкривали бал, — сказала вона йому. — Ви були такий серйозний і добрий, і всі навколо здавалися, немов діти малі! І Адель теж була чарівною. — І, в пориві натхнення вона додала: — Я ж обрала її для себе ідеалом у школі!

— Невже? — вона побачила, що він намагається приховати раптове здивування; він сказав: — Я їй про це неодмінно розповім!

Він був кращим, ніж вона уявляла, а за його доброзичливою манерою ховалася якась владність. Хоча він поводився щодо неї з належною увагою, вона помітила, як його погляд швиденько оббіг залу, щоб переконатися, що все відбувається добре; проходячи в танці біля оркестру, він тихо звернувся до диригента, який шанобливо підійшов до краю свого помосту. Останній обраний до «Черепи і кісток!» Жозефіна

знала, що це значило — її батько був членом цього товариства. Ріджвей Саундерс і всі інші «Люблячі брати» точно не потраплять до «Черепи і кісток». Вона замислилася, чи існувало таке саме, як «Череп і кістки», товариство для дівчат — туди могли б обрати і її... Або ж Адель Кроу з її колінами, які були символом її солідності!

*Швидше приходьте до нас,
З нами проводьте час;
Вже чекає танець,
І серденька обранець.*

— Певно, чимало тут юнаків, які вважають вас еталоном, — сказала вона. — Якби я була хлопцем, мені б захотілося стати таким, як ви! Щоправда, мені б жахливо набридало, що в мене постійно закохуються дівчата.

— Не закохуються, — просто мовив він. — І не закохувалися.

— О, ні за що не повірю! Вони приховують свої почуття, тому що надто захоплені вами й до того ж бояться Адель.

— Адель навряд чи на таке зважатиме, — сказав він і поспіхом додав: — Якщо коли-небудь таке трапиться. Здається, Адель такі речі серйозно не сприймає.

— Ви з нею заручені?

Він злегка здригнувся.

— Я вважаю, що на все свій час — щодо заручин також.

— Я теж, — охоче погодилася Жозефіна. — Краще мати одного справжнього друга, ніж сотню шанувальників, які увесь час в'ються навколо тебе із сюсюканнями.

— А хіба не цим займається вся юрма, яка ходить за вами по п'ятах увесь вечір?

— Яка юрма? — наївно запитала Жозефіна.

— За вами в'ється половина другокурників!

— Це лишень зграйка дженджиків! — невдячно відгукнулася вона.

Жозефіна променіла щастям, ефектно кружляючи в танці посеред балу, що став раптом чарівним, в обіймах самого голови бального комітету. Лише пієтет, який він вселяв

у членів її «свити», став причиною того, що її довго ніхто не «перехоплював»; але через якийсь час усе ж таки виявився сміливець, і її почуття гордості раптом зникло. Юнак був вражений тим, що з нею танцював сам Дадлі Ноулетон; він став поводити себе вельми шанобливо, і це стримане обожнювання невдовзі їй набридло. Мине зовсім небагато часу, сподівалася вона, і Дадлі Ноулетон знову її «перехопить», але настала північ, потім минула ще одна нудна година — і вона стала замислюватися, а чи не було все це лише люб'язністю щодо дівчини зі школи Адель? Адель вже, напевно, встигла намалювати йому гарненьку картину попередніх подвигів Жозефіни! Коли він, нарешті, до неї наблизився, вона напружилася і насторожилася, — в такому стані вона завжди видавалася податливою, ніжною і скромною. Але замість того, щоб запросити її танець, він повів її за собою до шифоньєрок:

— Адель вскочила в халепу. Оступилася на сходах біля вбиральні. Вона трохи підвернула коліно й порвала панчохи. Вона прохає вас позичити їй панчохи, тому що ви зупинилися тут близьенько, а до нашого клубу «Лаун» звідси далеко.

— Залюбки!

— Я вас підвезу — автомобіль біля входу.

— Ой, не варто, ви надто зайняті, не турбуйтеся!

— Це не обговорюється, я підвезу!

Надворі була відлига; здавалося, ніби слабка й прозора весна нависла над в'язами й дахами будинків, оголеність і холод яких тиждень тому навіювали на неї тугу. Ніч видалася аскетичною, немов дух чоловічої боротьби за існування пронизував усе це містечко, де чоловіки три століття поспіль усю свою енергію і помисли присвячували науці. Все це символізував енергійний і могутній Дадлі Ноулетон, який сидів із нею поруч. Їй здавалося, що вона ніколи ще не зустрічала таких чоловіків.

— Прошу, проходите, — мовила вона, коли він піднявся сходами до дверей будинку. — У нас тут дуже затишно.

У неосвітленій вітальні горів камін. Спустившись згори з панчохами, Жозефіна увійшла до вітальні та стала з ним поруч. Вона нічого не говорила і дивилася разом із ним на

вогонь. Потім вона мовчки поглянула на нього, опустила очі, а затим знову звела погляд.

Він поворухнувся і запитав:

— Ви захопили панчохи?

— Так, — відповіла вона, затамувавши подих. — Поцілуйте мене за те, що я така спритна!

Він розсміявся, немов вона пожартувала, і рушив до дверей. Вона усміхнулася і глибоко заховала своє розчарування. Вони сіли в машину.

— Чудово, що ми з вами познайомилися, — сказала вона йому. — Навіть висловити вам не можу, скільки нових думок я почерпнула з нашої бесіди!

— Але хіба я вам що-небудь сказав?

— Звичайно, сказали! Про те, що і для заручин свій час! Мені раніше не доводилося розмовляти з такими чоловіками, як ви. Інакше я б, напевно, думала зовсім не так, як зараз. Я тільки-но збагнула, що багато в чому помилялася. Мені завжди хотілося, щоб мною захоплювалися. А тепер я хочу допомагати людям.

— Так, це досить добре, — погодився він.

Коли вони прибули до навчального манежу, їй здалося, що він хоче сказати їй щось ще. Під час їхньої відсутності розпочався фуршет; йдучи поруч із ним через велику залу, відчуваючи, що на них дивиться безліч очей, Жозефіна загадуватися над питанням — чи думають усі ці люди про те, що між ними щось було?

— Ми трохи запізнилися, — сказав Ноулетон, коли Адель віддалилася переодягнути панчохи. — Ваш кавалер, напевно, вас не дочекався. Дозвольте вам щось принести попоїсти, добре?

— Ви вельми люб'язні!

А потім, коли знову почалися танці, вона рухалася, повністю занурившись у свої приємні думки. Кавалери кількох красунь, які вже полишили бал, долучилися до її шанувальників, і невдовзі жодну дівчину в залі не запрошували частіше, ніж Жозефіну. Навіть племінник міс Брейретон, Ернест Вотербері, з нею потанцював, висловлюючи своє манірне

захоплення. Але хіба вона танцювала? Не встигаючи знову вловити такт, вона просто кружляла залюбу до чоловіка до чоловіка — руку праворуч, руку ліворуч... Раптом їй захотілося відпочити, і ніби у відповідь на це бажання перед нею виник новий юнак: високий, лискучий південець, з улесливими нотками в голосі:

— Яке прекрасне створіння! Я всі очі прогледів, милуючись твоїм точеним профілем, що пурхав. Ти неперевершена тут із-поміж усіх, немов чарівна американська троянда серед польових маргариток!

Танцюючи з ним вдруге, Жозефіна піддалася на його вмовляння:

— Гаразд. Ходімо, подихаємо повітрям.

— Але я говорив зовсім не про двір! — сказав він, тільки-но вони вийшли за двері. — Мені на годину дісталось одне чудове гніздечко, саме в цій будівлі.

— Добре.

Бук Чаффі, з Алабами, рушив попереду, вказуючи шлях: через гардеробну, потім на проліт вище, до непомітних дверей.

— Це барліг мого друга, сержанта Буна — він інструктор батареї. І він наполягав, щоб сьогодні ввечері квартиру використовували лише як гніздечко, а не як читальню залу тощо!

Відчинивши двері, він увімкнув тьмяне світло; Жозефіна увійшла, і він причинив за нею двері; вони поглянули одне на одного.

— Як добре! — прошепотів він.

Його висока голова схилилася, довгі руки ніжно обхопили Жозефіну, неквапом — так, щоб їхні погляди якомога довше залишалися прикутими один до одного — він притягнув її до себе. Жозефіна цієї миті думала, що ніколи ще не цілувалася з південцем.

Несподівано в замку дверей ззовні повернувся ключа, і вони відразу відсахнулися одне від одного. Потім пролунав приглушений сміх, за ним — звук кроків, що віддалялися; Бук, підскачівши до дверей, взявся смикати за ручку. Саме

тоді Жозефіна зауважила, що кімната слугувала сержантові Буну не лише вітальнею; тут він і спав.

— Хто це був? — запитала вона. — Навіщо нас тут замкнули?

— Якийсь жартівник. Нехай лише потрапить мені на очі...

— Він повернеться?

Бук сів на ліжку, щоб усе обміркувати.

— Я не знаю. Я навіть не знаю, хто це був! Але якщо тут з'явиться хто-небудь із комітету, нам буде непереливки, еге ж?

Помітивши, що вона змінилася в обличчі, він підійшов і обійняв її.

— Не хвилюйся, ясочко! Ми щось придумаємо.

Вона поцілувала його у відповідь — похапцем, не втрачаючи голову. Потім відсторонилася і пішла до суміжної кімнати, завалену черевиками, шинелями та іншими деталями військової амуніції.

— Тут є віконце, — повідомила Жозефіна.

Вікно містилося високо, його давно не відчиняли. Бук заліз на стілець і насилу відчинив вікно навстіж.

— До землі футів десять, — сказав він мить потому, — і знизу величезний замет. Ти можеш упасти, забруднитися і вже точно промочити туфлі та панчохи.

— Але ми мусимо звідси вибратися! — різко відповіла Жозефіна.

— Краще почекаємо тут і сподіватимемося, що жартівник...

— Я не збираюся чекати! Я хочу звідси вибратися. Так... Кидай вниз усі ковдри з ліжка, а я на них стрибну; або ти зістрибни перший і розклади їх на купі снігу.

Після цього їм стало весело. Бук Чаффі акуратно витер пил з підвіконня, щоб вона не забруднила сукню; потім вони завмерли, почувши кроки, що наближались — але кроки почали віддалятися від дверей. Бук зістрибнув, і вона почувала, як він вилаявся, вибираючись з м'якого замету. Він розклав ковдри. Тієї миті, коли Жозефіна звисла ноги з вікна надвір,

за дверима почулися голоси, і в замку знову почав повертатися ключ. Вона вдало приземлилася, простягнула йому руку і, здригаючись від сміху, вони кинулися навтьоки. Промчавши пів кварталу до рогу будівлі, вони виявилися біля входу в навчальний манеж, зупинилися, важко дихаючи та вдихаючи свіже нічне повітря. Бук не хотів йти всередину.

— Чому ти не хочеш, щоб я провів тебе до твоєї квартирки? Ми могли б там трохи посидіти, відновити сили...

Вона замислилася. Її вабило до нього через щойно пережиту спільну пригоду, але щось кликало її назад до зали, немов там на її гордість очікував якийсь тріумф.

— Ні, — вирішила вона.

Біля дверей вона зіткнулася з чоловіком, який кудись поспішав — придивившись, вона впізнала Дадлі Ноулетона.

— Пробачите... — сказав він. — О, вітаю!

— Ви не могли б протанцювати зі мною до моєї ложі? — рвучко попросила його вона. — У мене сукня порвалася.

Коли вони закружляли, він мимохідь сказав:

— Річ у тім, що тут тільки-но утнули якусь витівку, а розбиратися доведеться мені. Я саме йшов дізнатися, що ж там трапилося.

Її серце шалено забилося, і вона відчула, що хотіла б негайно стати іншою людиною.

— І оповісти вам не можу, як багато для мене значить наше знайомство! Було б чудово, якби у мене з'явився хоча б один друг, з яким можна розмовляти серйозно, без усілякого сюсюкання та сентиментів. Ви ж не заперечуватимете, якщо я писатиму вам — адже Адель не образиться?

— Ну звичайно, ні! — його усмішка була для неї абсолютною незбагненною. Коли вони дотанцювалися до ложі, їй спало на думку ще дещо:

— А правда, що на великодніх канікулах бейсбольна команда тренуватиметься в Гот-Спрінгс?

— Так. Ви туди збираєтеся?

— Так. На добраніч, містере Ноулетон!

Але доля призначила їй побачити його сьогодні ще один раз. Це сталося неподалік чоловічої вбиральні, де вона та

юрма дівчат, які залишилися до кінця та очікували на кавалерів у присутності матерів, які стали ще більш блідими за цю ніч, а зморшки на їхніх обличчях подвоїлися і потроїлися. Він щось розповідав Адель, і до Жозефіни долинуло: «Двері були замкнені, а вікно відчинене...»

Раптом Жозефіні спало на думку, що зустрівши її біля дверей — мокру й захекану — він міг здогадатися, що насправді сталося, а Адель, поза сумнівом, підтвердила б його підозри. Знову перед нею замаячила примара її старого ворога — потворної та заздрісної дівчини. Стиснувши уста, вона відвернулася.

Але вони її помітили, і Адель покликала її веселим дзвінким голосом:

— Ходи-но сюди, попрощаємося! Ти так мене сьогодні виручила з панчохами! Дадлі, дивись: ось дівчина, від якої не варто чекати кепських учинків! — Вона рвучко нахилилася і поцілувала Жозефіну в щічку. — Ти ще побачиш, Дадлі, що я зараз маю рацію — через рік вона стане найповажнішою дівчиною в школі!

III

Як завжди, нудними днями початку березня, те, що трапилося потім, не забарилося. Одного з наскрізь просочених навесні вечорів відбувся щорічний бал старших класів у школі міс Брейретон, і всі учениці молодших класів ніяк не могли заснути, прислухаючись до музики, що лунала з фізкультурного залу. Під час перерви між піснями, коли хлопці з Нью-Гейвену і Принстону гуляли територією школи, з відчинених вікон темних спалень на ледь помітні фігури внизу спрямовувалися потаємні погляди самотниць.

Але Жозефіна в цьому участі не брала, хоча, як інші дівчата, вона теж не спала. Таким оманливим radoшам не було місця серед раціональних схем, що день у день прокручувалися у неї в голові; з таким само успіхом вона могла б пе-

ребувати в перших рядах серед тих, хто кликав чоловіків, які гуляли внизу, кидав їм записочки й залучав до розмови, оскільки від неї несподівано відвернулася фортуна, і навколо почала сплітатися чорна павутина.

*Не тужи, крихітко, чом очі сумні?
Адже ми сьогодні в одному човні.*

У фізкультурному залі, в якихось п'ятдесят ярдів звідси, перебував Дадлі Ноулетон, але присутність чоловіка не хвилювала її, як рік тому — принаймні не хвилювала аж настільки. Життя, як вона тепер вважала, було серйозною справою, і в благопристойній темряві їй на думку спав і ніяк не хотів полишати рядок з одного роману: «Це чоловік, який гідний бути батьком моїх дітей». І чого варті порівняно з ним усі манери і дотепні слова сотні світських фронтів? Хіба можна все життя лише цілуватися з ледь знайомими кавалерами за причиненими дверима?

У неї під подушкою лежали два листи — відповіді на її послання. У них впевненим округлим почерком розповідалося про початок тренувань з бейсболу; в них виражалася радість із приводу того, що Жозефіна тепер міркує про все саме так; автор неодмінно чекав Великодня, коли вони зможуть побачитися. З усіх листів, які вона коли-небудь отримувала, ці були найскладнішими в тому сенсі, що з них непросто було вичавити хоч краплю потаємного почуття — навіть перед підписом містилося «Ваш», а не «Твій»! Але Жозефіна вивчила їх напам'ять. Вони були безцінні, бо він знайшов час, щоб їх написати; красномовні були навіть конверти — адже він наклеїв так мало марок!

Дівчина вовтузилася в ліжку — не могла заснути; у фізкультурному залі знову заграла музика:

*О, я чекав на тебе так довго, о, кохання моє!
О, співаю я пісню для тебе, кохання моє!
О-о-о-о!*

Із сусідньої кімнати долинув тихий сміх, а знизу знадвору — чоловічий голос, і була тривала розмова веселим ше-

потом. Жозефіна впізнала сміх Ліліан і голоси двох інших дівчат. Вона уявила собі, як вони лежать на підвіконні в нічних сорочках, висовуючи голови з вікна.

— Спускайтеся вниз! — кілька разів повторив один із хлопців. — Не треба вбиратися — спускайтеся так!

Раптом запанувала тиша, потім почулися швидкі кроки хрустким гравієм, здавлений сміх, метушня, різкий, обурений скрип пружин кількох ліжок у сусідній кімнаті, і звук дверей, що лягнули вниз. Мабуть, у когось будуть неприємності. За кілька хвилин прочинилися двері до кімнати Жозефіни; при тьмяному світлі з коридору вона помітила міс Квейн; потім двері зачинилися.

Наступного дня Жозефіну та ще чотирьох дівчат, котрі навідріз відмовилися зізнаватися в тому, що вони вночі бо-дай слово зронили, відчитали й покарали. І з цим нічого не можна було вдіяти. Міс Квейн впізнала обличчя у вікні, і всі ці дівчата виявилися з двох сусідніх кімнат. Це було несправедливо, але проти того, що трапалося потім, виявилася дурницею. За тиждень до початку великодніх канікул вся школа вирушила на екскурсію на молочну ферму — поїхали всі, крім тих, кого покарали. Міс Чамберс, співчуваючи невдачі Жозефіни, призначила її компаньйонкою для містера Ернеста Вотербері, який вкотре навідався до тітки на вихідні. Це було дещо краще, ніж зовсім нічого, проте містер Вотербері був вельми нудним і манірним юнаком. Він виявився настільки нудним і манірним, що наступного дня Жозефіну виключили зі школи.

Трапалося ось що. Вони гуляли територією школи, потім присіли за столиком у саду випити чаю. За кілька хвилин до того, як на алею виїхала машина тітки, Ернест Вотербері висловив бажання розглянути якусь деталь оздоблення в каплиці. До каплиці потрібно було спускатися спіральними псевдосередньовічними сходами, і Жозефіна, у якої після прогулянки в саду ще не просохли туфлі, посковзнулася на верхній сходинці та пролетіла п'ять футів, приземлившись саме в неохоче розпростерті обійми містера Вотербері, в яких вона безпорадно завмерла, здригаючись від нестри-

много сміху. Саме в такій позиції їх і застала міс Брейретон разом з її компаньйонкою, попечителькою школи.

— Але я тут абсолютно ні при чому! — без найменшої галантності оголосив містер Вотербері.

Його, збентеженого й ображеного, негайно відправили назад до Нью-Гейвену, а міс Брейретон, приплітаючи до події ще й гріхи того тижня, втратила глузд. Принижена й осканжена Жозефіна у відповідь також втратила здоровий глузд, і того ж вечора до школи прибув містер Перрі, який випадково опинився в Нью-Йорку. З огляду на його обурення, міс Брейретон здалася і пішла на поступки, але вороття вже не було, і Жозефіна пішла збирати речі. Несподівано і жахливо, саме тієї миті, коли школа раптом набула для неї сенсу, шкільне життя для неї добігло кінця.

Тоді всі її почуття були спрямовані проти міс Брейретон, і полишаючи школу, вона плакала лише від гніву та люті. Разом із батьком вона вирушила до Нью-Йорка; хоча тато інстинктивно і від щирого серця відразу ж пристав на її бік, вона помітила, що він був дещо невдоволений її невезінням.

— Життя триває, — сказав він. — На жаль, і для цієї старої почвари, міс Брейретон, воно теж триває. Їй би влаштуватися завідувачкою школи для малолітніх злочинців! — Він на мить замислився. — Ну ж бо, годі; завтра приїжджає твоя мати, і ти з нею поїдеш до Гот-Спрінгс, як ми й планували.

— До Гот-Спрінгс? — вигукнула Жозефіна приглушеним голосом. — Лише не туди!

— А чому? — з подивом запитав батько. — Здається, це буде найліпшим рішенням. Мине час, усе налагодиться, а потім ти повернешся до Чикаго.

— Я б краще відразу до Чикаго, — затамувавши подих, мовила Жозефіна. — Таточку, мені справді краще відразу поїхати до Чикаго!

— Що за нісенітниця! Твоя мати вже виїхала на схід, і все вже влаштовано. В Гот-Спрінгс ти гулятимеш, гратимеш у гольф і забудеш цю стару відьму...

— А чи не можна нам поїхати в якийсь інше місце на сході? Я знаю, що до Гот-Спрінгс збираються й ті, хто знає про

цю історію, а мені б не хотілося з ними зустрічатися — там будуть дівчата зі школи...

— Жозі, вище голову! Зараз потрібно вести себе саме так! Мені шкода, що я тільки-но сказав, що треба, щоб «усе налагодилося». Якби у нас уже не було все заплановано, ми б повернулися додому і зустріли б із відкритим забралом будь-яку сварливу мегеру і пліткарку в місті! Адже коли забиваєшся в куточок, усі думають, що ти справді вчинив щось погане. І якщо раптом тобі хтось щось скаже, просто розкажи їм правду — я так і зробив, коли розмовляв із міс Брейр-тон! Скажи їм, що вона говорила, що ти можеш залишитися в школі, але, дудки, я не дозволив тобі там залишитися!

— Вони не повірять.

Хай там як, а в Гот-Спрінгс вона матиме чотири дні перепочинку до того, як почнуться шкільні канікули. Цей час Жозефіна провела, займаючись гольфом із професійним гравцем, який тільки-но прибув із Шотландії і абсолютно нічого не знав про її прикраси; якось вона навіть здійснила кінну прогулянку з одним юнаком, і їй стало з ним майже легко після того, як він зізнався, що в лютому вилетів із Принстону — щоправда, вона не розповіла йому своєї пригоди. Однак вечори, попри настирливість юнака, вона проводила з матір'ю, зблизившись з нею, як ніколи раніше.

Одного чудового дня Жозефіна побачила в фойє біля стійки розміщення дві дюжини симпатичних хлопців, які звалили в купу валізи та біти в чохлах, і зрозуміла, що ось-ось трапиться те, чого вона так боялася. Вона втекла до себе нагору і під приводом вдаваного головного болю повечеряла того вечора в номері, а після вечері почала міряти неспокійними кроками кімнату. Вона соромилася не лише того, що з нею сталося, а й своєї реакції на цю ситуацію. Вона ніколи не співчувала дівчатам, які не мали успіху та ховалися по вбиральнях тому, що не могли привернути до себе увагу партнерів у танцювальній залі, або дівчатам, які не належали до «еліти» Лейк-Форест. А тепер вона сама до них уподібнилася — невдаха, що соромиться показати своє обличчя! Затурбувавшись, чи не трапилося раптом що-небудь з її об-

личчям, вона встала перед дзеркалом — але, як завжди, її зачарувало те, що вона там побачила.

— Йолопи! — вголос промовила вона. І щойно вона це вимовила, її голова гордовито піднялася, а погляд прояснився. Вона згадала фрази з безлічі отриманих нею любовних листів; зрештою, у неї ж була надійна опора із сотень втрачених і благальних поглядів, з незліченних ніжних і благальних голосів, що вселяли в неї впевненість. Її знову переповнювала гордість, і незабаром вона побачила, як у неї на щоках знову заграє теплий рум'янець.

У двері постукали; це був юнак із Принстону.

— Чи не бажаєш спуститися вниз? — запропонував він. — Там танці! Повно хлопців з Єля — вся їхня бейсбольна команда. Я тебе кому-небудь із них представлю, і ти проведеш чудовий вечір. Ходімо?

— Добре, але я не хочу ні з ким знайомитися. Доведеться тобі танцювати зі мною весь вечір.

— Ти ж знаєш, що більше мені нічого й не треба!

Вона квапливо надягла нову вечірню сукню — по-весняному блакитну, крихку й казкову. Побачивши її на собі, вона розхвилювалася — немов скинула стару зимову личину й перетворилася на блискучу лялечку без жодної плямочки; на сходах вона м'яко ступала в такт музики, що лунала знизу. Грали пісню з п'єси, яку вона дивилася тиждень тому в Нью-Йорку; ця мелодія для неї уособлювала майбутнє, обіцяла веселощі, про які вона ще не думала, і кохання, яке вона ще не зустріла. Закружлявши в танці, вона знову запевнилася в тому, що життя дає нескінченні можливості почати все наново. Не минуло й десяти тактів, як її «перехопив» Дадлі Ноулетон.

— О! Жозефіна! — раніше він ніколи не називав її на ім'я; він зупинився, взявши її за руку. — Оце так! Як я радий тебе бачити! Я сподівався, що ти тут з'явишся.

Немов на ракеті подиву і радості, вона здійнялася прямо в небеса. Він був справді радий її бачити — його щире обличчя не залишало в цьому жодних сумнівів. Може, він ще нічого не знав?

— Адель писала мені, що ти, можливо, тут з'явишся. Але вона не знала напевне...

...Отже, він усе знав, але не надавав цьому жодного значення; вона йому все одно подобалася!

— Я тепер накидаю ряднину та посипаю голову попелом, — сказала вона.

— Що ж, тобі личить!

— Ти ж знаєш, що зі мною трапилося ... — мовила вона.

— Знаю. Я не збирався про це говорити, але всі вважають, що Вотербері виставив себе дурнем — тому на виборах у клуби через місяць йому не пощастить. Стривай! Мені б хотілося, щоб ти потанцювала з хлопцями; їм усім не вистачає в житті справжньої краси!

Трохи згодом вона вже танцювала, як їй здалося, з усією командою відразу. Дадлі Ноулетон постійно її «перехоплював», і юнак із Принстону теж — злегка обурюючись з приводу несподіваної конкуренції. У залі було чимало дівчат із різних шкіл, але студенти Єля, які з відтінком захоплення проявляли командний дух та всі, як один, віддавали перевагу Жозефіні; на неї вже почали показувати пальцем зі стільців, що стояли уздовж стіни.

А проте, вона чекала того, що мало ось-ось статися; чекала тієї миті, коли разом із Дадлі Ноулетоном вони вийдуть у теплу південну ніч... Укотре закінчилася ще одна пісня, і все сталося геть звичним чином; вони рушили вздовж вулиці, серед бузку, що рано розпустився, завернули за ріг, потім знову звернули...

— Ти й справді радий мене бачити? — запитала Жозефіна.

— Звичайно!

— Я спочатку боялася. Те, що трапилося в школі, бентежило мене передусім через тебе. Я неабияк намагалася змінитися — через тебе!

— Не думай більше про те, що трапилося в школі. Всі, чия думка бодай що-небудь важить, вважають, що з тобою вчинили несправедливо. Забудь про це і почни все спочатку.

— Так, — безтурботно погодилася вона. Жозефіна відчувала себе щасливою. Легкий вітерець та запах бузку — це

була вона, прекрасна і невловима; дерев'яна лава, на яку вони сіли, і дерева — це він, непохитний і міцний, з нею поруч, ладний їй захищати.

— Я часто уявляла, як ми з тобою тут зустрінемося, — незабаром мовила вона. — Ти настільки добре вплинув на мене, що я подумала: можливо, і я зможу відкрити для тебе що-небудь нове, те, чого ти не відаєш? Я хочу сказати, що я вмю отримувати від життя задоволення, а ти не вмєєш. Ми з тобою обов'язково маємо якось увечері поїхати кататися на конях під місячним сяйвом. Буде неймовірно!

Він промовчав.

— Я можу бути по-справжньому милою, коли мені хтось подобається — а це трапляється геть рідко, — і вона відразу поспіхом додала: — і не серйозно. Я лише хочу сказати, що якщо відчуваю, що серйозно і по-справжньому здружилася з хлопцем, то вважаю, що юрма кавалерів, які в'ються навколо, просто ні до чого! Мені весь час, і вдень, і ввечері, хочеться бути лише з ним, розумієш?

Він поворухнувся, сидячи на лавці; нагнувся вперед, поклавши лікті на коліна, і втупився на свої сильні долоні. Її ніжний рівний голос почав лунати трохи нижче.

— Коли мені хтось подобається, мені не хочеться навіть танцювати. Приємніше побути з ним наодинці...

На мить запанувала тиша.

— Ну, знаєш... — він запнувся, насупившись, — у мене, правду кажучи, взагалі не буде вільного часу... У мене тут живуть друзі, і я їм уже давно обіцяв заїхати в гості... — Йому було сумно це говорити; він ретельно добирав слова. — Мене і в готелі з післязавтра вже не буде. Я мушу їхати до друзів, за місто — у них там буде свято. А ще завтра приїжджає Адель.

Повністю поглинена власними думками, вона спочатку його зовсім не слухала, але від звуку вимовленого імені у неї раптом перехопило подих.

— Ми маємо разом їхати на це свято, і я так розумію, що увесь наш час уже більш-менш розпланований. Але вдень я, звичайно, приїжджатиму сюди на тренування.

— Розумію. — Її уста тремтіли. — Тебе не буде... Ти будеш з Адель!

— Гадаю, що... більшу частину часу... Ну, так... Вона... Вона, звісно, напевно захоче з тобою побачитися.

Знову настала павза. Він зчепив великі пальці, і вона скурушно повторила цей жест.

— Тобі просто було мене шкода, — сказала вона. — Тобі подобається Адель... Більше, ніж я!

— Ми з Адель розуміємо одне одного. Вона була моїм ідеалом від самого дитинства!

— А такі дівчата, як я, тобі не подобаються? — голос Жозефіни злякано здригнувся. — Напевно, тому, що я цілувалася з багатьма хлопцями, і у мене репутація легковажної та навіженої дівчини?

— Не в цьому річ...

— Ні, в цьому! — з почуттям заявила вона. — Мені доводиться за все розплачуватися! — Вона підвелася. — Проведи мене назад до зали. Я танцюватиму з тими, кому я подобаюся!

Вона хутко рушила доріжкою, її щоками текли гіркі сльози. Він наздогнав її біля сходів, але вона лише похитала головою і сказала:

— Пробач мені те, що я поводи́ла себе настільки зухвало. Я подорослішаю... Адже я маю по заслугі... Все, як слід.

Трохи згодом вона окинула оком залу, але Дадлі вже пішов — і з жахом Жозефіна збагнула, що вперше в житті вона спробувала домогтися уваги чоловіка, і їй це не вдалося. Лише кохання породжує кохання — і тільки у зовсім юних буває інакше. А коли Жозефіні стало зрозуміло, що він виявляв до неї зацікавлення лише з доброзичливості, вона відразу усвідомила, що рана заподіяна їй гордості, але не серцю. Вона швиденько забуде його самого, але ніколи не забуде те, що від нього дізналася. Є два типи чоловіків: ті, з ким фліртують, і ті, за кого виходять заміж. І з цією думкою її невгамовний погляд поверхнево ковзнув по гурту самотніх хлопців, дещо затримавшись на містері Гордоні Тінслі, який тієї миті був одним із кращих гравців команди Чикаго і, як подекували, найзаможнішим юнаком на всьому Середньо-

му Заході. До цього вечора він ніколи не звертав уваги на юну Жозефіну. А десять хвилин тому юнак несподівано запросив її покататися з ним завтра на автомобілі.

Але він їй не подобався — і вона вирішила відмовитися. Нема чого жадібно хапатися за людей, анітрохи ними не цікавлячись, і задля романтичної пів години позбавляти себе прийдешніх можливостей. Адже коли настане час, вони можуть обернутися серйозною перспективою. Вона і не підозрювала, що це була її перша в житті зріла думка — але так воно і було!

Музиканти оркестру укладали свої інструменти в чохла, юнак з Принстону, який і раніше був поруч із нею, продовжував її благиати піти із ним прогулятися під місяцем. Жозефіна без жодних роздумів знала, що він із себе представляв — проте місячне сяйво яскраво відсвічувалося на шибках... Відчуваючи полегшення, вона взяла його під руку, і вони пішли до гарної альтанки, з якої вона нещодавно вийшла, і повернулись одне до одного, і їхні обличчя були немов два маленьких місяця під одним великим молодиком, що сяяв над Блакитним хребтом; його рука м'яко обвилася навколо її піддатливих плечей.

— Ну і? — прошепотів він.

— Так...

ІСТОРІЯ ПРО СНОБІВ

I

Важко дається молоді спокутування гріхів! Ми самі такі сильні та непогрішимі, що в однолітків ладні терпіти вади, злодійства у чималих масштабах і навіть найтихіші форми вбивства, але друзі наших дітей зобов'язані демонструвати цілком чисті формуляри. Коли батько «забрав» Жозефіну зі школи міс Брейретон, де вона випадково опинилася в обіймах юнака, прямуючи до каплиці, дехто з чиказького вищого світу зажадав побачити її розп'ятою та четвертованою. Але родина Перрі була заможною і впливовою, і на захист репутації дочки встали їхні друзі — а з рештою впоралося гарненьке личко Жозефіни, на якому завжди був такий вираз, ніби вона лише те й робила, що виводила сиріток із притулку, що палав.

І вже абсолютно точно на ньому не можна було прочитати жодного сорому, коли першого дня тенісного турніру його володарка зійшла на головну трибуну стадіону в Лейк-Форест. Усе те саме звичне товариство — здавалося, говорив цей погляд, без жодної цікавості обернений ліворуч, а потім праворуч: я, зрозуміло, не маю нічого проти, але не варто думати, що все це може мене схвилювати.

День видався гожий, сонце яскраво сяяло на глядачів; одягнені в біле фігури на корті не відкидали тіней. За океаном, в Європі, тільки-но розгортався кривавий жах битви на Соммі, але війна на той час уже зійшла з перших шпальт газет, і всіх більше переймало інше питання: хто переможе на турнірі? Сукні були довгими, капелюшки з мініатюрними та

з вузькими кресами, а проте, Америка, що була відгороджена від решти світу, нудьгувала, як ніколи.

Жозефіна, яка уособлювала собою майбутнє, не нудьгувала, а лишень хотіла змін. Вона стала озиратися довкруги, поки не помітила друзів; вони почали їй махати, й вона рушила до них. Лише сівши, вона помітила, що поруч із нею сидить дама, чії вуста, вимушені постійним рухом маскувати нерівні зуби, надавали їй оманливо-приємний вираз. Місіс Макрі належала до прихильників розп'яття і четвертування. Молодь вона ненавиділа, але через якийсь збочений інстинкт її вабило до неї ближче, тому вона виступала в ролі організатора щорічного літнього концерту в Лейк-Форест, а також танцювальних класів у Чикаго взимку. Вона вибирала заможних, негарних дівчат і брала на себе їхнє виховання, погрозами змушуючи хлопців із ними танцювати. Вона завжди порівнювала своїх учениць — у вигідному для них світлі — з «паршивими овечками», які були популярними й найяскравішим представником отари яких була Жозефіна.

Проте того дня Жозефіна відчувала себе неприступною — саме напередодні ввечері батько в розмові сказав: «Якщо Дженні Макрі хоч слово тобі скаже, нехай тоді Джим нарікає на себе!» Сказано це було тому, що долинула чутка про те, що ніби місіс Макрі в турботах про суспільне благо вирішила цього року виключити з програми концерту традиційний танцювальний номер Жозефіни й Тревіса де Коппета.

Насправді місіс Макрі, завдяки наполегливим проханям чоловіка, передумала; тепер вона вся була суцільна — і непереконлива — усмішка. Після недовгого, але помітного внутрішнього коливання вона вирішила почати бесіду:

— Бачите на другому корті он того хлопця з пов'язкою на голові? — (Жозефіна байдуже поглянула в той бік.) — Це мій племінник, із Міннеаполіса. Кажуть, він має всі шанси на перемогу. Чи не будете ви такі люб'язні допомогти мені та представити його тутешній молоді?

Дещо завагавшись, вона додала:

— І ще одне: на днях я хотіла б з вами переговорити про концерт. Всі чекають, що ви з Тревісом знову покажете нам цей чудовий матчиш¹!

Жозефіна вимовила про себе лаконічне «Ха!».

Вона усвідомила, що не бажає виступати на концерті; вона лише хотіла, щоб її запросили брати участь. Кинувши ще один погляд на племінника місіс Макрі, Жозефіна вирішила, що ціна була надто висока.

— Матчиш уже давно не в моді, — відповіла вона; але увагу її відразу відволікли.

Її хтось розглядав — хтось, хто сидів поблизу, його очі палали, блищали, немов ліхтар у темряві.

Повернувшись і сказавши щось Тревісові де Коппету, двома рядами позаду їй вдалося розгледіти бліду нижню частину обличчя; під час оплесків, що залунали після закінчення гри, вона обернулася і ретельно зафіксувала всі риси обличчя цілком, ковзнувши поглядом по глядачах.

Це був високий, навіть кремезний, юнак; доволі маленька голова лежала на дивно широких округлих плечах. Обличчя в нього було бліде; очі майже чорні, і в них світився напружений і пристрасний вогник; уста були чуттєві та рішучі. Він був погано одягнений: зелений костюм лиснів, краватка була коротка й пошарпана, на голові був дешевий капелюх. Коли вона обернулася, він кинув на неї суворий і жадібний погляд; він не відвів від неї погляду і після того, як вона відвернулася, немов збираючись пропалити очима дірку в тонкій соломі її капелюшка.

Жозефіна раптом усвідомила, яке приємне видовище розгорталося перед її очима, і, розслабившись, почала прислухатися до майже рівного «хлоп-шльоп, шльоп-хлоп-хлоп» м'ячків, глухих звуків стрибків і обертонів: «Заступ», «Аут», «Гейм і сет, шість-два, містер Обервальтер!» арбітра. Далеко від гри і пліток сонце повільно хилилося на захід. Усі сьогоднішні матчі закінчилися.

¹ *Матчиш* (порт. *maxixe*) — бразильський міський парний танець, а також музичний жанр, відомий як «бразильське танго».

Підвівшись із місця, місіс Макрі мовила Жозефіні:

— Я на вас розраховую. Де ми зможемо з вами зустрітись? Так ви не заперечуєте, якщо я приведу до вас Дональда, коли він переодягнеться? Він нікого тут не знає. Я так на вас сподіваюся! Де ми зможемо з вами зустрітись?

Жозефіна поблажливо звалила на себе цей тягар:

— Я почекаю вас саме тут.

На вуличному танцювальному майданчику поблизу клубу вже лунала музика й чувся дзвін таць офіціантів; юрма глядачів рушила з головної трибуни. Жозефіна відмовилася йти танцювати, і троє юнаків, кожен з яких був колись в неї закоханий і втратив її, негайно ринули в пошуках нових перспектив. Через трибуни до Жозефіни долинули їхні добре знайомі кроки: моторні та драматичні — Тревіса де Коппета; тверді й безкомпромісні — Еда Бемента; почувалася клишонога хода Елсі Керр; а ось і нові туфлі Ліліан, і високі черевики на гудзиках якоїсь нестерпної дівичці. Потім знову почувалися кроки; на трибунах майже нікого вже не залишилося, спорожнілі корти затуляли брезентом. Чиїсь незграбні кроки настилом долинули до неї позаду, а потім хтось гучно сів поруч на лаву, різко піднявши її вгору на цілий дюйм.

— Сподіваюся, ви не злякалися тряски?

Це був той чоловік, якого вона помітила на трибуні та відразу забула. Він досі ще видавався доволі високим.

— Ви хіба не танцюєте? — запитав він, дещо завагавшись. — Я б подумав, що ви — королева балу.

— Чи не надто ви нахабні, га?

— Так, є гріх! — мовив він. — Я міг би відразу здогадатися, що така птиця не до нашого коритця.

— Я ніколи вас раніше не бачила.

— Я теж вас не знаю, але ви у вашому капелюшку видавалися такою милою, і я помітив, як ви всміхалися вашим друзям, тому я вирішив спробувати познайомитися.

— Це у вас там, на півдні, так заведено? Серед комбайнерів, так? — зухвало відповіла Жозефіна.

— А ви що, південь не шануєте? Я родом із міста, в якому народився Ейб Лінкольн, і у нас там всі хлопці кремезні та розумні.

— Та хто ви такий узагалі — Дон Жуан із призьби?

Він був доволі привабливий, і їй сподобалася його стійкість до образ.

— Дякую за комплімент. Я репортер, але не спортивний і не світський. Я сюди прийшов, щоб відчутти атмосферу — самі бачите, чудовий день, яскраве сонце в zenіті, і весь бо-монд спорту й суспільства Лейк-Форест поряд у всій красі.

— Тож, може, вам у такому разі варто поспішати робити репортаж?

— Уже зробив і передав через знайомого до редакції. Можу я на хвилинку присісти біля вас, чи ви боїтеся за свою репутацію? Лише подув вітру, і — фьюють? Послухайте, міс Поттерфільд-Свіфткормік¹, чи як вас?! Я походжу із пристойної родини, і коли-небудь стану великим письменником. — Він сів поруч. — Якщо когось сюди принесе, можете сказати, що даєте мені інтерв'ю для газети. І як вас величати?

— Перрі.

— А, Герберт Т. Перрі?

Вона кивнула, і він кинув на неї пильний погляд.

— Що ж, — зітхнув він. — За кілька місяців познайомився з єдиною чарівною дівчиною, а вона виявилася дочкою Герберта Т. Перрі! Зазвичай у вищому світі і поглянути ні на що. Я хочу сказати, що на танцях у «Петлі» за годину побачиш значно більше симпатичних дівчат, ніж тут за цілий день, хоча тут всі, зрозуміло, краще вбрані й таке інше. А як вас звать?

Вона вже ладна була промовити «міс», та зрозуміла, що це пролунає натягнуто, тому відповіла:

— Жозефіна.

— А мене — Джон Бойнтон Бейлі. — Він простягнув їй свою візитівку, в куточку якої було надруковано «Чикаго Трібюн». — Дозвольте повідомити: я — найкращий репортер у цьому місті! Я написав п'єсу, прем'єра якої відбудеться цієї

¹ Міс Поттерфільд-Свіфткормік — Джон комбінує прізвища представників чотирьох заможних чиказьких родин того часу: ідеться про Поттера Палмера, Маршалла Філдса, Густава Свіфта та Сайруса Маккорміка.

осені. Це я для того вам розповідаю, щоб довести, що я не який-небудь там пройдисвіт, як ти могла подумати, дивлячись на мій старий костюм. Удома в мене є одяг пристойний, але я не знав, що сьогодні зустрінуся з вами.

— Я вирішила лише, що ви нахаба, коли ви заговорили зі мною, не представившись!

— Завжди доводиться задовольнятися тим, що у твоїх силах, — похмуро зізнався він.

Коли куточки його вуст раптово опустилися вниз, сумно і задумливо, Жозефіна зрозуміла, що він їй подобається. До цієї миті їй не хотілося, щоб місіс Макрі з племінником побачили її з ним; потім, раптово, їй стало все одно.

— Напевно, бути письменником доволі чудово?

— Я поки лише початківець, але коли-небудь ви пиштиметеся знайомством зі мною. — І він змінив тему: — А ви знаєте, у вас такі гарні риси обличчя! Риси обличчя — це ж очі та губи, і не окремо, а разом... Той трикутник, який вони утворюють... З огляду на нього люди миттєво вирішують, чи подобається їм людина... А ось ніс та овал обличчя людини незмінні від народження, і вони не мають жодного значення, міс Шикблиск!

— Прошу вас, облиште ваш неандертальський сленг!

— Гаразд. Але у вас прекрасні риси обличчя! Ваш батько вродливий?

— Дуже! — відповіла Жозефіна, оцінивши цей комплімент.

Знову залунала музика. Під деревами дощатий настил здавався червоним у сяйві призахідного сонця. Жозефіна тихенько заспівала:

Лізабет Енн,

Я від тебе божеволію, божеволію...

— Як тут добре! — прошепотів він. — І ця пора, і ця мелодія у затінку дерев... А в Чикаго зараз спека!

Вона співала для нього; ті самі риси, про які він щойно говорив, той трикутник з очей і губ, дивився саме на нього; губи злегка сумно всміхалися, а тихий голос його заколисував, підкоряючись якійсь власній необхідності.

Усвідомивши це, Жозефіна несподівано перестала співати та мовила:

— Завтра повертаюся до міста! І так затрималася.

— Звичайно, вас там уже зачекалася юрма шанувальників!

— Мене? Та я цілими днями сиджу вдома та нудьгую.

— Овва, аякже.

— Мене всі ненавидять і я відповідаю взаємністю; хочу піти в монастир або поїхати на фронт сестрою милосердя. Якщо пристанете до лав французької армії, я лікуватиму ваші рани...

Вона відразу змовкла; він поглянув туди, куди дивилася вона, й зауважив, що біля входу на трибуну з'явилася місіс Макрі з племінником.

— Ну, я пішов, — похопився він. — Якщо завтра будете в Чикаго, пообідаймо разом? Сходимо в один німецький ресторанчик, там відмінна кухня..

Вона завагалася; місіс Макрі була вже зовсім близько, на її обличчі був той самий вдаваний веселий вираз, який почав ще більше впадати в око.

— Добре.

Він швидко написав адресу та передав аркуш Жозефіні. Потім, незграбно піднявши своє кремезне тіло, він поскакав вниз через ряди сидінь; пройшовши важкою ходою повз міс Макрі, він відчув на собі її швидкий допитливий погляд.

II

Організувати побачення виявилось нескладно. Жозефіна зателефонувала тітці, з якою вона мала обідати, відпустила водія і, не без завмирання серця, завітала до ресторанчика «Ретскеллер Гартен Хофтзера», що по вулиці Норд-Стейт. На ній була під колір її очей синя сукня з креспешину, всіяна світло-коричневим листям.

Джон Бойнтон Бейлі чекав її біля ресторану; він видавався дещо збентеженим, але намагався триматися впевнено, і все занепокоєння Жозефіни зникло. Він промовив:

— Ні, тут ми обідати не станемо. Коли я вас запрошував, це місце здавалося мені вартим, але я тільки-но зазирнув усередину — у вас потім усі туфлі будуть у тирсі! Ходімо краще в який-небудь ресторан при готелі.

Жозефіна слухняно розвернулася в напрямку готелю, куди зазвичай ходила лише на танці, проте він похитав головою:

— Зустрінеш тут сонмище своїх знайомих. Краще ходімо в старий «Ля-Гранж».

Старовинний готель «Ля-Гранж», який колись вважали найкращим на Середньому Заході, тепер був притулком для заїжджих провінціалів та місцем зустрічі комівояжерів. Жінки, які перебували в холі, були або дамочками з важкими поглядами, яких найчастіше можна зустріти в «Петлі», або ж матусями з долини Міссісіпі, які безпомилково можна вирізнити за відсутністю косметики. Окрім них, там були лише плювальниці, що терпляче все зносили, та ділова стійка, де кумедно пережовувати сигари чоловіки, котрі чекали на телефонні дзвінки.

У просторому ресторані Джон Бейлі та Жозефіна замовили грейпфрутовий сік, фірмові сандвічі та картоплю-фрі. Жозефіна сперлася на стіл і подивилася на Джона, немов бажаючи сказати: «Ну що ж, на якийсь час я вся у твоєму розпорядженні; постарайся провести цей час з користю».

— Ви — найвродливіша з усіх, кого я знаю! — почав він. — Звичайно, ви зіпсовані всією цією фальшивою сентиментальністю, заведеною у вашому суспільстві, але тут вже нічого не вдієш. Ви, мабуть, гадаєте, що я так говорю через заздрість, але я вам скажу ось що: коли я чую, як люди вихваляються своїм становищем у суспільстві, значним місцем, яке вони посідають, я всідаюся зручніше й починаю сміятися! Тому що я — прямий нащадок Карла Великого. Розумієте?

Жозефіна почервоніла за нього; йому стало дещо соромно за ці слова, і він негайно постарався пом'якшити це висловлювання:

— Але я надаю значення лише самим людям, а не їхнім предкам. Я хочу стати найкращим у світі письменником — ось так!

— Я люблю хороші книги, — підтримала розмову Жозефіна.

— А мене більше цікавить театр. Я написав п'єсу, яка може стати популярною, якщо тільки продюсери зволять її прочитати. Адже в мене є все, що потрібно для успіху — інколи йду вулицею й відчуваю, що мене переповнюють думки — ніби ось-ось злечу й попливу над містом, як аеростат. — Куточки його губ раптово опустилися. — Мені поки нічим похвалитися, тому я це все й кажу.

— Містер Бейлі, видатний драматург! Надішлете мені квитки на вашу прем'єру?

— Звичайно, — невпевнено сказав він. — Але до того часу ви вже вийдете заміж за якого-небудь хлопця з Єля чи Гарварду, в якого безліч краваток і шикарний автомобіль, та станете такою самою, як і решта!

— А може, я вже? Хіба що я обожнюю поезію. Ви читали «Смерть Артура»¹?

— Так, останнім часом у Чикаго написано значно більше відмінних віршів, ніж за все минуле століття! Ось, наприклад, є такий Карл Сендберг — він талантом не поступається Шекспіру!

Жозефіна його не слухала; вона його розглядала. Його чуттєве обличчя знову сяяло незнайомим світлом, який вона помітила, коли побачила його вперше.

— Найбільше на світі мені подобаються поезія і музика, — сказала вона. — Вони дивовижні!

Він їй повірив, знаючи, що цими словами вона зізналася йому в тому, як він їй подобається. Вона вважала його видатною людиною, і мала на увазі щось цілком певне й справжнє: в ньому вона побачила особливу й незвичайну пристрасть до життя. Вона відчувала, що й сама в чомусь перевершує всіх тих дівчат, які ставляться до неї критично — хоча часто плу-

¹ «Смерть Артура» — поема А. Теннісона, що була завершена ним 1834 р. та увійшла як одна з частин до останнього розділу його книги «Королівські ідилії».

тала свою перевагу з пієтетом, який вона викликала — і була байдужою до поголосу навкруги. Щось на кшталт романтики бальної зали, що виділяла для неї в п'ятнадцять років Тревеса де Коппета, вона тепер відчула і в Джоні Бейлі, попри всю його самовпевненість і снобізм. Їй захотілося поглянути на життя його очима, тому що для нього життя було неймовірно захопливим. Жозефіна рано подорослішала й жила на повну котушку — якщо так можна сказати про ту, чие обличчя нагадувало свіжу троянду в ранковій росі — і, звичайно, чоловічої уваги їй було вже замало. Кремезні чоловіки виявлялися нудними, розумні були соромливі, і всі вони майже відразу й неминуче однаково реагували на Жозефіну, демонструючи брак темпераменту, що затуляв в її очах їхні особистості.

Принесли сандвічі, які вони й почали їсти; оркестр, що за давнім звичаєм розміщувався десь нагорі, під стелею, став видавати якісь звуки. Жозефіна, повільно жуючи, оглядала залу: саме навпроти них з-за столика підвелися чоловік і жінка, й Жозефіна здригнулася і ледве не вдавилася. Жінка була фарбованою блондинкою, на її по-дитячому рожевому личку були густо підведені лялькові очі. Нудотно-солодкий запах, що поширювався від її кричущої сукні, висів, немов завіса, на всьому її шляху до дверей. А супутник, який йшов позаду неї був... Це був батько Жозефіни!

— Ви не будете картоплю? — запитав через якийсь час Джон Бейлі.

— Так, доволі сподобалося, — натягнутим голосом відповіла вона.

Батько, її ніжно улюблений ідеал — гарний, чарівний Герберт Перрі! Коханий її матері — неодноразово літніми вечорами Жозефіна спостерігала, як вони сиділи вдвох на диванчику, що погойдувався на веранді, і його голова лежала у неї на колінах, а вона гладила його волосся. Шлюб батьків обіцяв щастя і їй — саме це й слугувало метою всіх безладних пошуків Жозефіни.

І раптом їй довелося побачити, як він обідає в місці, де навряд чи можна зіткнутися з друзями, та ще й з такою вер-

тихвісткою! Щодо хлопців такі речі сприймалися інакше: вона, радше, захоплювалася їхніми гучними розповідями про любовні перемоги серед нижчих верств суспільства, але її батько, дорослий чоловік — та хіба він може собі це дозволити? Вона тремтіла; зронила сльозинку, що блиснула на шматочку смаженої картоплі.

— Так, залюбки туди піду! — сказала вона, забувши про що йшлося.

— Само собою, всі вони — вельми серйозні люди, — пояснив він, наче виправдовуючись. — Гадаю, що вони вирішили ставити мою п'єсу у своєму «Малому театрі». А якщо ні, то я гарненько комусь із них дам в щелепу, щоб вони не упустили справжню драматургію, зіткнувшись з нею іншим разом!

У такій Жозефіна спробувала викинути з голови те, що вона побачила в готелі. Їй здавалося, що її будинок — тиха гавань, з якої вона здійснювала свої рейди — тепер буквально лежав у руїнах, і вона боялася туди повертатися. Яка ганьба! Яка ганьба!!!

Охоплена панікою, вона сіла ближче до Джона Бейлі, відчуваючи необхідність опинитися поруч із ким-небудь сильнішим. Машина зупинилася біля нової, покритої жовтим тинькуванням, будівлі; звідти на вулицю вийшов юнак із палкими очима та щоками, що відливали синявою.

— Ну й що було? — поцікавився Джон.

— Люк опустився об одинадцятій тридцять.

— Ну, і?

— Я написав йому прощальне слово, як він прохав, але він повільно читав, і йому не дали закінчити.

— Яка підлість щодо тебе!

— Ти теж так вважаєш? А це — твоя подружка? — юнак вказав на Жозефіну.

— Так, з Лейк-Форест, з усіма наслідками, що випливають, — широко усміхнувся Джон. — Міс Перрі — це містер Блахт.

— Чи готуєтеся споглядати тріумф Шекспіра зі Спрінгфілда? Але я чув, що вони, можливо, поставлять «Хатину дядька Тома». — Він підморгнув Жозефіні. — Ну, бувай!

— Що він мав на увазі? — запитала Жозефіна, коли вони рушили далі.

— Він? А, він також працює в «Трібюн», і його відрядили зробити репортаж про ранкову страту. Та де там, адже це ми самі зловили цього лиходія... Хіба ці поліціанти можуть когось-небудь зловити?

— Але ж ми не до в'язниці приїхали?

— Боже борони! Це — репетиційна зала театру.

— А що за «слово», про яке він говорив?

— Він склав для приреченого прощальну промову — щось на кшталт компенсації за те, що його зловили.

— Божевілля якесь! — жажнулася Жозефіна.

Вони перебували в довгій і тьмяно освітленій залі, з одного боку якої була сцена; на ній, в темряві, осяяній лише кількома софітами, стояла групка людей. Жозефіна майже відразу зрозуміла, що всі, хто був тут присутній, крім неї, були ненормальними. Вона була в цьому цілком впевнена, хоча ексцентричний вигляд мала лише опасиста дама в сюртуку й сірих піжамних штанах. І, попри те, що семеро з них згодом стали відомими, а четверо навіть по-справжньому знаменитими, на той момент Жозефіна мала рацію. Саме їхнє нестерпне невміння пристосуватися до навколишнього світу викинуло їх із відокремлених нормальних шкіл, із каркасних будинків, що вишикувалися рядами в містечках Середнього Заходу, з поганих передмість, привівши їх усіх 1916 року до Чикаго; всі вони були неосвічені, в них вирувала енергія, вони були неймовірно чутливі й безпорадно-романтичні — вони були бродягами, як їхні предки-піонери серед диких прерій.

— Це міс... — мовив Джон Бейлі, — а це місіс... це Кароліна... і містер... а це — містер...

Їхні перелякані погляди впали на елегантний одяг дівчини, на її гарне впевнене обличчя, і всі нечемно відвернулися від неї, бажаючи себе захистити. Потім потроху вони стали до неї наблизитися, оповідаючи натяками про свої ідеали в галузі мистецтва або економіки — наївні, немов першокласники, й балакучі, немов ротарійці. Всі, крім однієї сим-

патичної дівчини з неминою шиєю й злодійкуватим поглядом — цей погляд не відривався від Жозефіни з тієї миті, як вона з'явилася в залі. Жозефіна прислухалася до бесіди; її захоплювала виразність мови, хоча вона розуміла хіба що половину й часто відволікалася через пронизливий біль під час думки про батька. Повернення до Лейк-Форест вона зараз сприймала так, немов полишила його багато років тому; вона знову чула «хлоп-шльоп, хлоп» тенісних м'ячиків серед денної тиші. Цієї миті всі розсілися на кухонних стільцях; слово взяв сивочолий поет.

— На сьогоднішньому ранковому засіданні комітет мав ухвалити рішення з приводу нашої першої постановки. Виникли деякі розбіжності. П'єса міс Хаммертон, — він вклонився дамі в штанах, — була розглянута найретельнішим чином, однак через те, що один із наших меценатів виступає проти будь-яких трактувань класової боротьби, ми вирішили тимчасово відкласти постановку потужної промови міс Хаммертон і повернутися до неї в майбутньому.

Цієї миті Жозефіна здригнулася, почувши, як міс Хаммертон зашикала низьким і сердитим голосом, видавши низьку різноманітних стогонів, немов висловлюючи настрій цілої зали для глядачів — а потім різким рухом накинута на голову м'який сірий капелюх і в гніві пішла геть.

— Елсі надто всім переймається! — зазначив голова. — На жаль, наш спонсор, про якого я вже говорив і чие ім'я, поза сумнівом, вам відоме, має доволі непохитну позицію щодо цього питання, адже він є реакціонером. Тому наш комітет одноставно проголосував за п'єсу Джона Бойнтон Бейлі «Расовий бунт».

Жозефіна на одному диханні висловила свої вітання. Під час оплесків дівчина зі злодійкуватим поглядом принесла стілець і сіла поруч із Жозефіною.

— Ви живете в Лейк-Форест? — з викликом запитала вона.

— Лише влітку.

— Ви знайомі з Емілі Коул?

— Ні, я її не знаю.

— Але ж ви з Лейк-Форест?

— Я живу в Лейк-Форест, — відповіла Жозефіна, все так само чемно, — але я не знаю Емілі Коул!

Лише на мить завагавшись від такої відсічі, дівчина мовила далі:

— Напевно, все тут вам видається якоюсь грою?

— Адже тут щось на кшталт драматичного гуртка? — відповіла Жозефіна.

— Драматичного гуртка? Отакої! — вигукнула дівчина. — Ви це чули? Вона думає, що тут драматичний гурток, саме як у школі місіс Пінкертон! — Її ніким не підхоплений сміх тієї ж миті стих, і вона повернулася до драматурга. — Як справи? Ти вже вибрав акторів?

— Поки що ні, — коротко відповів той; його розлютив напад на Жозефіну.

— Либонь, ти хочеш запросити місіс Фіск¹ із Нью-Йорка? — не вгамовувалася дівчина. — Ну ж бо, ми всі з нетерпінням чекаємо! Хто гратиме?

— Достеменно знаю лише таке, Евелін! Ти не гратимеш! Від несподіванки та люті вона почервоніла.

— Овва! І коли ж ти це вирішив?

— Уже давно.

— Ого! А нічого, що всі репліки Клер придумала я?

— Я їх сьогодні ж увечері викреслю; їх лишень три! Я краше взагалі відмовлюся від вистави, ніж дозволю, щоб ти зіграла Клер!

Усі присутні тепер їх слухали уважно.

— Та не вельми й хотілося! — почала дівчина злегка тремтячим голосом. — Навіть на думці не мала...

Жозефіна помітила, що Джон Бейлі видавався бліднішим, ніж зазвичай. Його вуста міцно стиснулися, обличчя наче закам'яніло. Дівчина раптово схопилася, вигукнула: «Ти йолоп!», — і кинулася геть із зали.

¹ *Мінні Медден Фіск* (1865–1932) — американська актриса і режисерка.

Друга темпераментна втеча вселила в присутніх певний смуток; збори негайно закінчилися, а всі питання перенесли на наступний день.

— Прогуляймося?! — запропонував Джон Жозефіні, коли вони вийшли на вечірню вулицю, що видавалася тепер інакшою; спеку забрав перший же вітерець з озера Мічиган.

— Прогуляймося?! — повторив Джон. — Мене дещо знудило від того, як вона з вами обійшлася.

— Мені вона не сподобалася, але тепер мені її шкода. Хто вона така?

— Вона працює в газеті, — ухильно відповів він. — Послухайте! А ви не хотіли б зіграти в цій п'єсі?

— А я не зможу — я ж виступаю на концерті в себе, в Лейк-Форест.

— Це все світські дрібниці, — сказав він, презирливо скрививши губи. — «А ось перед вами веселі дівчата, які вмійють грати в гольф! Можливо, вони заспівають вам пісеньку?» Якщо хочете зіграти в моїй п'єсі, я дам вам головну роль!

— Звідкіля ви знаєте, що я впраюся?

— Та годі вам! Ще б пак із вашим голосом? Послухайте! Героїня п'єси доволі на вас схожа. Причиною расового бунту стали двоє чоловіків: чорний та білий. Темношкірому набридла його чорна дружина, і він закохується в мулатку, і через це злиться на весь світ, розумієте? А білий зарано одружився, й опинився в такій самій ситуації. Коли обидва залагодили свої особисті справи, погроми теж вщухають, розумієте?

— Досить незвично, — затамувавши подих, відповіла Жозефіна. — А кого гратиму я?

— Ви будете тією дівчиною, в яку закоханий одружений чоловік.

— Це роль, яку хотіла зіграти та дівчина?

— Так. — Він насупився, а потім додав: — Вона — моя дружина!

— Ой! Тож ви одружені?

— Я одружився зарано — точнісінько як герой моєї п'єси. Власне кажучи, в цьому немає нічого поганого, оскільки

ми обоє не віримо в старомодний буржуазний шлюб, коли живуть в одній квартирі, і все таке інше. Вона навіть прізвище мого не взяла. Однак ми дійшли до того, що одне одного зненавиділи.

Тільки-но минулося перше потрясіння, той факт, що він одружений, відразу припинив видаватися Жозефіні чимось незвичайним; одного чудового дня два роки тому лише сумлінність сільського священника завадила Жозефіні стати місіс Тревіс де Коппет.

— За все доводиться коли-небудь розплачуватися, — зауважив він.

Вони звернули, вийшли на бульвар і пройшли повз готель «Блекстоун», з вікон якого лунала притлумлена танцювальна музика.

Надворі промені призахідного сонця відбивалися у дзеркальних скельцях сотень автомобілів, що прямували за місто або на північне узбережжя озера; місто без них цілком обійдеться, і уява Жозефіни, замість того, щоб летіти за машинами, затрималася тут; вона думала про електричні вентилятори в ресторанчиках, де на вітринах були викладені лобстери на льоду, і про світлові реклами, що сяяли й кружляли на тлі похмурого міського неба — гарячого, чорного неба. І про тяжкі та геть чужі таємниці дахів будинків і порожніх квартир, що тягнулися навколо, про білі сукні на доріжках у парках, і про схожі на зірки пальці, і про схожі на місяць обличчя, і про тих, хто зараз із незнайомцями, чії імена ледь-ледь утримуються в пам'яті.

Жозефіну охопило чуттєве тремтіння, і вона зрозуміла, що той факт, що Джон Бейлі був одружений, лише додавав йому привабливості в її очах. Життя потроху входило в колію, замкнені та заборонені двері відчинилися навстіж, і за ними виднілися зачаровані коридори. Може, саме це й вабило її батька — жага пригод, яку вона успадкувала від нього?

— Як би я хотів опинитися з вами наодинці! — сказав Джон Бейлі, несподівано додавши: — Ех, була б у мене машина!

Але вони ж і так уже були наодинці, подумала вона. В її очах для нього з'явилось тло, яке належало лише йому — літні вулиці міста. Тут вони були самі; і коли він, нарешті, її поцілував, вони вже були не зовсім наодинці. Настане і його час; а зараз був її. Їхні сплетені руки притягли її ближче до його високого боку.

Трохи згодом, сидючи в останньому ряду в кінотеатрі, коли жовтуваті стрілки годинника невблаганно підповзали до шостої, вона схилила голову на його широке плече і його прохолодна біла щока притиснулася до її щоки.

— Прирікаю себе на страждання... — прошепотів він.

У темряві вона спіймала замислений погляд його чорних очей і постаралася надати йому впевненості у відповідь поглядом.

— Я беру все досить близько до серця, — мовив далі він. — І хіба загалом ми можемо взагалі що-небудь одне для одного означати?

Вона нічого не відповіла. Замість цього вона дозволила собі зануритися в знайому атмосферу любовного підйому, течії та польоту, одним лише потиском руки притягнувши його до себе з його далекої та самотньої далі.

— А що скаже твоя дружина, якщо я погоджуся на роль у твоїй п'єсі? — прошепотіла вона.

* * *

Цієї ж миті на станції в Лейк-Форест блудного батька Жозефіни зустрічала дружина.

— У місті пекельна спека, — повідомив він. — Оце так день!

— Вона прийшла?

— Так, і з першого погляду стало зрозуміло, що обідати її можна вести лише в «Ля-Гранж». Щоб зберегти хоч залишок репутації!

— Усе залагоджено?

— Так. Вона погодилася дати Біллові спокій і перестати називати себе його дружиною, якщо ми довічно платитиме-

мо їй три сотні на місяць. Твоєму братикові, який вирізняється вкрай специфічним смаком, я відправив телеграму на Гаваї, щоб він збирався додому.

— Бідолашний Білл! — зітхнула місіс Перрі.

III

Три дні потому у вечірній прохолоді Жозефіна заговорила з батьком, який вийшов на веранду.

— Тату, а ти ніколи не думав вкластися в постановку п'єси?

— Мені таке навіть на думку не спадало. От написати п'єсу справді хотів. А що, Дженні Макрі зі своїм концертом сіла на мілину?

Жозефіна в нетерпінні клацнула язичком.

— Я в цьому концерті брати участь не збираюся! Ідеться про спробу створити щось дивовижне. І я хочу поставити тобі лише єдине запитання: що може тобі перешкодити профінансувати цю виставу?

— Перешкодити мені?

— Так. Проти чого ти б став заперечувати?

— Але ти не даєш мені часу все обміркувати!

— Сподіваюся, що ти не заперечуватимеш, якщо твої гроші підуть на гідну справу!

— А що за п'єса? — Він сів поруч з нею, і вона трохи від нього відсунулася.

— Мама знайома з деякими її меценатами, тому все гаразд. Але людина, від якої залежить значна частина фінансування, досить обмежена й бажає внести чимало змін, які все зіпсують; тому потрібен інший меценат.

— Про що п'єса?

— О, п'єса неймовірна, тож не турбуйся, — запевнила вона його. — Її автор живий і здоровий, хоча цей твір уже став невід'ємною частиною американської літератури.

Батько замислився.

— Що ж, якщо тобі дають роль і якщо мама не заперечує, можу дати кілька сотень.

— Кілька сотень? — вигукнула Жозефіна. — Від тебе? Від людини, яка ходить і жбурляє гроші направо й наліво? Потрібна щонайменше тисяча!

— Це я жбурляю гроші наліво й направо? — перепитав він. — Та що ти таке говориш?

— Ти добре знаєш, про що я! — Їй здалося, що він на мить опустив очі, що його голос прозвучав невпевнено, коли він сказав:

— Якщо ти про те, як ми живемо, то, на мою думку, в цьому мені дорікати геть нетактовно.

— Я не про це! — Жозефіна завагалася; потім, навіть не роздумуючи, вона наважилася на шантаж: — Гадаю, ти будеш не в захваті, якщо я почну бруднитися, обговорюючи...

З будинку долинув звук кроків місіс Перрі, і Жозефіна швидко підвелася. За брамою біля будинку показався автомобіль.

— Сподіваюся, ти сьогодні ляжеш раніше! — сказала їй мати.

— Ліліан з хлопцями мають заїхати.

Перед тим, як машина проїхала повз, Жозефіна й батько обмінялися різкими ворожими поглядами.

На небі був місяць уповні, було видно, як удень. Жозефіна сиділа на сходах веранди, прислухаючись до метушні безсонних птахів, брязкання тарілок, що милися на кухні, до сумного гудка експреса Чикаго — Мілуокі. Спокійна й зосереджена, вона сиділа й чекала на телефонний дзвінок; він не міг побачити її тут, тому вона дивилася на себе за нього — і це було майже одне й те саме.

Вона думала про найближче майбутнє з усіма чудовими перспективами — прем'єра, і в залі перешіптуються: «Ви теж упізнали? Це ж дочка Перрі!». І ось завіса, бурхливі оплески, і вона сама, з оберемком квітів, веде вперед високого, сором'язливого чоловіка, який оголошує: «Я всім завдячую лише їй!». І в залі видніється спотворене люттю обличчя місіс Макрі, і сповнене каяття обличчя міс Брейретон, директриси

школи, яка випадково опинилася в місті. «Ох, якби я знала про її талант, я ніколи б так не вчинила!» Звідусіль радісні та гучні вигуки: «Юна і найяскравіша американська актриса!»

Потім вистава ставитиметься в театрі, що побільше; величезні, помітні, електричні літери: Жозефіна ПЕРРІ «Расовий бунт». «Ні, тато, до школи я більше не повернуся. Ось моє освіта, ось мій дебют!» А батько відповість: «Ну що ж, дівчинка моя, мушу визнати, що гроші я вклав на рідкість вдало!»

І якщо на останньому етапі цих мрій фігура Джона Бейлі посувалася на другий план, то це було лише тому, що мрії спрямовувалися в дедалі туманніші далі, завжди повертаючись до прем'єри, де все починалося спочатку.

З'явилися Ліліан, Тревіс і Ед, але вона ледь помічала їхню присутність — все чекала на дзвінок. Вони сіли, як і завжди, в ряд на сходинках, і літо оточувало, огортало й накривало їх з головою. Але вони дорослішали, і звичні схеми руйнувалися; їх поглинав таємний поклик їхніх власних доль, і було неважливо, чи доброзичливо звучали їхні голоси, і наскільки знайома лунав їхній сміх у тиші. Бесіда про тенісний турнір нав'яла на Жозефіну нудьгу та змінилася роздратуванням; вона сказала Тревісові де Коппету, що від нього тхне цибулю.

— Я ніколи не їм цибулю перед репетиціями! — відповів він.

— Але тобі не доведеться репетирувати зі мною, тому що я не виступатиму! Я злегка втомилася від: «А ось перед вами веселі дівчата, які вміють грати в гольф! Ура!»

Задзвонив телефон; вона вибачилася і пішла у будинок.

— Ти сама?

— Завітали знайомі, друзі дитинства.

— Не здумай нікого цілувати! Ох, ні — я хотів сказати, цілуй кого хочеш!

— А я і не хочу, — дівчина відчула, як відбивається тепло губ від слухавки.

— Я телефоную з телефону-автомата. Вона заявила до мене в жахливому настрої, і я пішов.

Жозефіна нічого не відповіла; щось усередині неї гасло, коли він починав говорити про свою дружину.

Коли вона повернулася на ганок, гості, які відчували її байдужість, уже встали, збираючись йти.

— Ну, гаразд. Ми підемо. Нам з тобою теж нудно!

Батьківська машина з'явилася саме тоді, коли машина Еда виїжджала з кругової алеї. Батько жестами показав, що хотів би поговорити з дочкою наодинці.

— Я не зовсім зрозумів, що означає «жбурляти гроші наліво й направо»? Ти що, зв'язалася з соціалістами?

— Я ж сказала тобі, що мама знайома з деякими з...

— Але з ким познайомилася ти? З хлопцем, який написав п'єсу?

— Так.

— Де ви познайомилися?

— Та так, в одному місці.

— І він попросив тебе зібрати гроші?

— Ні.

— Я маю поговорити з ним, а до цього раджу тобі все відкласти. Запросиш його на обід у неділю?

— Гаразд, — неохоче погодилася вона. — Якщо тільки ти не почнеш глузувати з нього через бідність та дешевий одяг!

— Як ти могла подумати!

У неділю Жозефіна з неабиякою тривогою підїхала у своєму «родстері» до залізничної станції. Вона відчула полегшення, побачивши, що Джон підстригся і видавався кремезним, могутнім і виділявся з юрми любителів тенісу, яка прибула в місто. Але виявивши, що він нервує, вона пів години катала його містом Лейк-Форест.

— А це чий будинок? — постійно запитував він. — А хто ці двоє, про яких ти щойно говорила?

— Ой, та не знаю я; просто люди якісь. За обідом гостей не буде, лише родина та ще один хлопець, Говард Пейдж; ми з ним знайомі з дитинства.

— Ох, ці хлопці, з якими ти знайома з дитинства! — зітхнув він. — І чому мене не було серед них?

— Але ж ти не хочеш бути таким, як вони? Ти хочеш стати найвидатнішим у світі письменником.

У вітальні будинку Перрі Джон Бейлі вступився на фотографію з подружками нареченої з торішнього весілля сестри Жозефіни. Потім прибув Говард Пейдж, студент молодшого курсу з Нью-Гейвену, і вони заговорили про теніс: племінник місіс Макрі виступав чудово, й сьогодні ввечері у фіналі в нього був відмінний шанс на перемогу. Коли саме перед обідом на перший поверх спустилася місіс Перрі, Джон Бейлі несподівано розвернувся до неї спиною та пройшовся туди-сюди кімнатою, вдаючи, що почувается як вдома. У душі він був упевнений, що він — кращий за всіх цих людей, і йому було нестерпно, що вони про це не здогадуються.

Покоївка покликала його до телефону, й Жозефіна почула, як він сказав у слухавку:

— Я нічого не міг вдіяти. Ти не мусиш мені сюди телефонувати!

Саме через те, що його дружина нагадала про своє існування, Жозефіна ухилилася від його поцілунку, й замість цього помістила його у свої платонічні мрії, що не розвіються, допоки провидіння його не звільнить.

За обідом вона з полегшенням помітила, що Джон Бейлі та її батько порозумілися. Про расові заворушення Джон знав усе, що тільки можна, й розповідав блискуче, і Жозефіна помітила, яким худим і пісним видавався поруч з ним Говард Пейдж.

Джона Бейлі знову покликали до телефону; цього разу він вийшов із кімнати з вигуком, сказав у слухавку щонайбільше три слова й різко почепив її на місце.

Повернувшись до столу, він шепнув Жозефіні:

— Чи не могла б ти сказати покоївці, щоб вона говорила, що мене немає, якщо вона сюди ще зателефонує?

Жозефіна почала сперечатися з матір'ю:

— Я не розумію, який сенс влаштовувати дебют у світі, якщо замість цього я можу стати актрисою?

— Так, навіщо їй дебют? — погодився батько. — Хіба замало вона оберталася в нашому суспільстві?

— Але школу вона має неодмінно закінчити! Там викладають акторську майстерність і щорічно ставлять п'єсу.

— Та що вони ставлять? — з презирством запитала Жозефіна. — Шекспіра, або щось на кшталт цього! Ти розумієш, що саме зараз у Чикаго живе принаймні з десяток поетів, які перевершили Шекспіра?

Джон Бейлі зі сміхом заперечив:

— О ні! Ну, хіба що один...

— А я вважаю, з десяток! — не вгамовувалася палка новонавернена.

— У ельському курсі Віллі Фелпса¹... — почав було Говард Пейдж, але Жозефіна напористо перебила:

— Хай там що, зовсім не обов'язково чекати, поки люди на помре, щоб віддати їй належне! Ось так, мамо!

— Нічого подібного, — заперечила місіс Перрі. — Говарде, хіба я коли-небудь таке говорила?

— У ельському курсі Віллі Фелпса... — знову почав Говард, але цього разу його перебив містер Перрі:

— Ми ухилилися від теми. Цей юнак бажає, щоб моя дочка зіграла в його п'єсі. І якщо в п'єсі немає нічого ганебного, я не заперечую.

— У ельському...

— Але я не хочу, щоб Жозефіна брала участь у чому-небудь мізерному!

— Мізерному? — Жозефіна пильно на нього подивилася. — А тобі не здається, що і в Лейк-Форест саме зараз відбувається чимало мізерного?

— Але ж тебе це не стосується? — відповів батько.

— Невже?

— Не стосується, — впевнено відповів батько. — Жодні мізерні справи тебе не стосуються. А якщо і стосується, то хіба що з твоєї провини. — Він повернувся до Джона Бейлі. — Як я розумію, ви маєте потребу в грошах?

Джон спалахнув:

¹ Вільям Лайон Фелпс (1865–1943) був відомим викладачем кафедри філології в Ельському університеті; створив перший в Америці курс із сучасного роману.

— Так. Проте не думайте...

— Та нічого страшного! Ми тут уже багато років фінансуємо оперні вистави, і я зовсім не боюся чогось лише тому, що цього раніше не було. Ми знайомі з деякими дамами з вашого комітету, і я впевнений, що вони не візьмуться за які-небудь нісенітниці. Скільки вам потрібно?

— Близько двох тисяч доларів.

— Гаразд, зберіть половину, а решту дам я, однак я маю дві умови. Перша — моє ім'я за жодних обставин ніде не фігурує, і жодного галасу навколо імені моєї дочки! І друга — ви зараз же особисто мені гарантуєте, що вона не гратиме будь-яку сумнівну роль або вимовлятиме репліки, які могли б викликати обурення її матері.

Джон Бейлі замислився.

— Остання умова — нездійсненна, — сказав він. — Я не знаю, що може викликати обурення її матері. Жодної лайки не буде, це точно. У всій п'єсі жодного непристойного виразу.

Він повільно почервонів, почувши загальний сміх.

— Жоден бруд не пристане до Жозефіни, якщо лишень вона не влізе в нього сама! — сказав містер Перрі.

— Я вас розумію, — відповів Джон Бейлі.

Обід закінчився. Уже якийсь час місіс Перрі поглядала в бік передпокою, звідки доносилися гучні голоси.

— Слід...

Ледве вони переступили поріг вітальні, як з'явилася по-коївка, за якою слідував місцевий охоронець порядку в синьому форменому одязі.

— Вітаю, містере Келлі. Прийшли взяти нас під варту?

Келлі ніяково зам'явся:

— Є тут містер Бейлі?

Джон, який відійшов було подалі, різко розвернувся.

— Що трапилося?

— Для вас є важлива звістка. Вам намагалися сюди зателефонувати, але без успіху, тому вони зателефонували констеблеві... Тобто мені! — Він вклонився, а потім, продовжуючи з ним розмовляти, одночасно став показувати йому кивками голови в напрямку дверей, бажаючи про-

довжити розмову там, де їх ніхто не почує; але і звідти його голос, нехай і притлумлений, було доволі добре чути всім у кімнаті.

— ...в лікарні Святого Антонія... ваша дружина порізала собі вени й відкрила газ... вам слід поквапитися. — Голос став трохи голоснішим, коли вони проходили повз двері: — Поки невідомо... Якщо на потяг не встигаєте, скористайтеся моєю машиною...

Тепер вони обидва вийшли надвір і мерщій попрямували доріжкою. Жозефіна побачила, як Джон спіткнувся і незграбно вхопився за ступку брами, а потім широкими кроками кинувся до невеличкого автомобіля констебля. Охоронцеві порядку навіть довелося поквапитися, щоб за ним встигнути.

IV

За кілька хвилин, коли Джон Бейлі зник разом зі своїм лихом на чималу відстань, загальне приголомшення минулося і всі знову почали поводитися, як нормальні люди. Містер і місіс Перрі переймалися тим, наскільки Жозефіна вплиталася в усі ці справи; потім вони розсердилися на Джона Бейлі за те, що він завітав до них зі своєю катастрофою, що невдовзі насувалася.

— Ти знала, що він одружений? — запитав містер Перрі.

Жозефіна плакала, зціпивши зуби; батько уникав її погляду.

— Вони живуть окремо, — прошепотіла вона.

— Схоже, вона знала, де його шукати.

— Але ж він працює в газеті? — сказала мати. — Імовірно, він зможе влаштувати так, щоб про це не писали? Або все ж тобі варто що-небудь зробити, Герберте?

— Я якраз про це міркував.

Говард Пейдж незграбно підвівся, не бажаючи говорити, що він збирається на фінал тенісного турніру. Містер Пер-

рі провів його до дверей і кілька хвилин щось йому гаряче втовкмачував; Говард кивав у відповідь.

Минуло пів години. До будинку підїхало кілька гостей, але всім говорили, що вдома нікого немає. Жозефіна відчула якусь пульсацію в атмосфері спекотного літнього вечора; спочатку вона вирішила, що це — жалість, потім — докори сумління, але, врешті-решт, вона збагнула, що це була за пульсація. «Мені потрібно все це від себе відштовхнути, — ось що билося у неї в скронях, — усе це не мусить мене стосуватися. Його дружину я бачила лише мигцем. А він сказав мені...»

І цієї миті спогад про Джона Бейлі почав щоразу віддалятися. Адже він був лишень випадковим знайомим — це був хтось, хто розповів їй тиждень тому про написану ним п'єсу. Їх ніщо не пов'язувало!

О четвертій годині містер Перрі зателефонував до лікарні св. Антонія; інформацію йому вдалося здобути лише тоді, коли до телефону підійшов хтось із керівництва, з ким він був знайомий. Опинившись віч-на-віч зі смертю, місіс Бейлі зателефонувала в поліцію, і вони, як виявилось, прибули вчасно. Жінка втратила багато крові, утім, ускладнень не було...

Тепер, відчувши полегшення, батьки розсердилися на Жозефіну — немов на дитину, яка зволікає на проїжджій частині.

— Одного не можу збагнути: навіщо тобі знатися з людьми такого ґатунку? Хіба обов'язково гуляти задвірками Чикаго? З чого у тебе виникло бажання дізнатися ближче про життя чиказьких околиць?

— Цьому хлопцеві нічого тут було робити! — гримів її батько. — І він це чудово розумів!

— Та хто він взагалі такий? — гучно зажадала відповіді місіс Перрі.

— Він сказав мені, що він є нащадком Карла Великого! — відповіла Жозефіна.

Містер Перрі гмикнув.

— Що ж, тоді нам тут більше не потрібно жодних нащадків Карлів Великих! Молоді ліпше залишатися у своєму колі,

допоки вони не навчаться розрізняти своїх і чужих. А ти — дай спокій одруженим чоловікам!

Але Жозефіна вже прийшла до тям, знову стала самою собою. Вона встала й примружилася.

— Ох, у мене від вас уже в голові запаморочилося! — вигукнула вона. — Ти ба, одружені чоловіки! Наче у світі мало одружених чоловіків, які зустрічаються з жінками потаємно від власних дружин!

Не в змозі витримати ще одну сцену, місіс Перрі пішла. Тільки-но вона вийшла з кімнати, Жозефіна, нарешті, висловила з усією відвертістю:

— Чи тобі говорити мені все це?

— А тепер слухай мене уважно! Ти вже говорила щось подібне вчора, і слухати це ще й сьогодні мені геть не подобається. Що ти хочеш цим сказати?

— Мабуть, тобі ніколи ні з ким не доводилося обідати в готелі «Ля-Гранж»?

— У «Ля-Гранж»? — потроху він почав здогадуватися, про що йдеться. — Але... — і він розсміявся. Потім раптом вилаявся і, швидко підійшовши до сходів на другий поверх, покликав дружину.

— Сідай, — сказав він Жозефіні. — Я зараз розповім тобі одну історію.

Через пів години міс Жозефіна Перрі полишила будинок і відправилася на тенісний турнір. На ній була одна з новеньких осінніх суконь: прямий крій, але з пишною спідницею і з білими манжетами. Знайомі, яких вона зустріла відразу біля трибун, розповіли, що племінник місіс Макрі програє тогорічному чемпіонові, що змусило її з дещицею жалю згадати про місіс Макрі та своє рішення з приводу концерту. Всі визнають дивним, якщо вона не виступатиме.

Коли вона увійшла на трибуну, раптом пролунав вибух оплесків; турнір закінчився. Навколо переможця й переможеного на центральному корті утворився натовп, і вона пішла туди; вихор натовпу подав її вперед, і вона опинилася віч-на-віч із племінником місіс Макрі. Проте Жозефіна виявилася на належній висоті. З сумною та щирою усмішкою,

немов вона день у день стежила за всіма його успіхами та зичила йому перемоги, вона простягнула йому руку й промовила своїм чистим і дзвінким голосом:

— Ми всі страшенно шкодуємо!

На мить запанувала тиша. Скромно, повністю усвідомлюючи магію своєї чарівності, Жозефіна відійшла, помітивши, що племінник місіс Макрі дивиться на неї круглими очима, роззявивши рота; аж раптом пролунав вибух сміху. Поруч із нею опинився Тревіс де Коппет.

— Отакої! — вигукнув він.

— А в чому річ? Що...

— «Шкодуємо»! Та він виграв! Я ще ніколи не бачив настільки блискучої перемоги!

* * *

Урешті-решт на концерті Жозефіна сиділа в залі з родиною. Окинувши оком публіку, вона помітила на гальорці Джона Бейлі. Він мав доволі засмучений вигляд, і їй стало його шкода — вона розуміла, що сюди він прийшов лише в надії побачити її. Принаймні він бачить, що вона не ганьбить себе всілякими дурницями на сцені.

А потім приглушили світло, і в неї перехопило подих; оркестр загравав швидко мелодію, а на поміст під світло софітів піднялися сходами Тревіс де Коппет, в білому сатиновому костюмі, та сліпуча блондинка в сукні кольору осіннього листя. Це була Мадлен Денбі, і це була та сама роль, яку мала б грати Жозефіна. Коли лунали теплі дружні оплески, Жозефіна подумала: лише ця хвилина, блискуче теперішнє має значення, і тому вона, відтепер і навіки, пов'язуватиме власну долю лише із заможними та впливовими.

ВИГОРІЛА

I

— Знову цей божевільний з підзорною трубою! — сказала Жозефіна. Ліліан Хаммел відірвала спину від мереживної диванної подушки та кинулася до вікна. — Стоїть якомога далі, і нам його не розгледіти! Зазирає у вікна над нами!

Той, хто зазирає у вікна, перебував у будинку на проти-лежному боці вузької Шістдесят восьмої вулиці, і не підозрював, що віднедавна учениці підготовчої школи міс Трабі знали про його захоплення, але ставилися до нього байдуже. Вони навіть визначили, хто він — це був нічим не примітний, цілком благопристойний зовні юнак із валізкою, який щоранку о восьмій виходив з дому та геть, здавалося, не підозрював, що через дорогу від нього розташовується жіноча школа.

— Що за моторошний тип, — зауважила Ліліан.

— Та всі вони однакові, — відповіла Жозефіна. — Закладаюся, всі наші знайомі юнаки, вчинили б те саме, коли б мали підзорну трубу та вільний вечір. Можу посперечатися, що вже Луї Ренделл би — точно!

— Жозефіно, а він і справді збирається їхати за тобою до Принстону? — запитала Ліліан.

— Так, любя!

— Хіба він не розуміє, що це вже занадто?

— Нічого, він впорається! — запевнила її Жозефіна.

— А Пол не розсердиться?

— Мені ще про це думати? Я в Принстоні знаю всього з пів дюжини хлопців, тому якщо там буде Луї, то я матиму принаймні одного чудового партнера на танцях — у ньому

я впевнена! У Пола замалий зріст, та й танцюрист із нього ніякий.

Не те щоб Жозефіна була високою; її зріст пасував для її сімнадцяти років, а врода дивовижним чином розквітала день за днем, стаючи дедалі більш яскравою та пишною. Рік тому на неї всього лишень пильно дивилися, за рік до цього ледь помічали — а сьогодні в людей при погляді на неї захоплювало подих! Було абсолютно очевидно, що через рік у Чикаго з'явиться ефектна дебютантка — навіть попри той факт, що Жозефіна була егоїсткою, ганялася не за популярністю, а за конкретними чоловіками. І якщо Жозефіна завжди легко оговтувалася, то чоловіки часто так і не могли схаменутися: кількість листів, які вона отримувала щодня з Чикаго, Нью-Гейвену і з прикордонної Єльської батареї, щонайменше дорівнювала дюжині.

То відбувалося восени тисяча дев'ятсот шістнадцятого року; в повітрі вже чувся грім далеких гармат. Коли через кілька днів двоє дівчат вирушили на принстонський бал, то із собою в дорогу взяли вірші Алана Сігера¹, а на додачу потайки в кіоску на вокзалі придбали журнали «Смарт Сет» і «Соковиті розповіді». Порівняно з нинішніми сімнадцятирічними дівчатами Ліліан Хаммел була абсолютно безневинною, ну, а Жозефіна Перрі була з тих, чий образ прославлений у віках.

Дорогою вони так нічого й не прочитали, якщо не брати до уваги кількох любовних епіграм, що починалися на кшталт: «Жінка, якій тридцять...». У потягу було чимало людей, станцій майже не було, з вагонних коридорів долинали звуки жвавих бесід. У потягу їхали юні дівчата в стані ввічливо приховуваного жаху; дівчата, які вже відсвяткували свій двадцять п'ятий день народження, неабияк нудьгувати в душі; непривабливі дівчата, котрі явно не підозрювали, що на них чекає; їхали і невеликі, впевнені у собі компанії, що прямували, здавалося, саме в рідний дім.

¹ Алан Сігер (1888–1916) — американський поет, загинув під час Першої світової війни; його найвідоміший вірш — «Рандеву зі Смертю» — з'явився у пресі вже після його смерті.

— Подейкують, там геть не так, як в Єлі, — сказала Жозефіна. — Все не так ретельно підготовлено. Ніхто не смикає тебе у гостини туди-сюди, як заведено в Єлі...

— Ох, хіба можна забути ту нашу дивну весняну поїздку?! — вигукнула Ліліан.

Вони обидві зітхнули.

— Принаймні, там буде Луї Ренделл! — вимовила Жозефіна.

І в тому, що там буде Луї Ренделл, не було жодних сумнівів. Жозефіна визнала можливим запросити його сама, нехтуючи формальностями й навіть не повідомивши про це своєму принстонському кавалерові. Кавалер, який цієї миті міряв кроками платформу, як і безліч інших юнаків, радше уявляв, що це саме він — привітний господар. Але він помилявся; господинею у цьому разі була Жозефіна: навіть Ліліан, яка їхала з нею, була запрошена іншим вихованцем Принстону, на ім'я Мартін Манн, якого дбайливо обрала для неї Жозефіна. «Прошу тебе, запроси її, — написала йому вона. — Тоді ми зможемо бачитися часто, тому що та людина, яка мене запросила, не вельми мною захоплена, тому не заперечуватиме».

Але Пол Демпстер був саме захоплений, настільки, що, ледь потяг зупинився біля будівлі вокзалу, він так вдихнув, що ледь не втратив свідомість. Уже рік він був вірним шанувальником Жозефіни, а її інтерес до нього вже давно згас — і судити її об'єктивно він уже не міг; для нього ж вона перетворилася на проекцію його власних мрій, на осяйне і туманне полум'я.

А от Жозефіна, зійшовши з потяга, бачила його образ цілком реально. Вона відразу кинулася до нього, немов капилася якнайшвидше покінчити з цим та розчистити простір для інших, більш важливих, життєвих процесів.

— Я тремчу від захвату! Вельми люб'язно, що ти мене запросив! — Ці слова старі, як світ, вірою й правдою служили їй вже п'ятнадцять років.

Вона вхопила його за руку, зручніше влаштувала свою долоню в його, немов бажаючи з'єднати ці долоні навіки.

— Можу посперечатися, що ти зовсім не радий мене бачити, — прошепотіла вона. — Впевнена, що ти про мене й не гадував! Знаю я тебе!

Цей елементарний трюк занурив Пола Демпстера у збентежене і щасливе заціпеніння. Зовні він виглядав на свої дев'ятнадцять, але всередині цієї оболонки ще гніздилася юність.

Він зміг лише хрипко сказати у відповідь:

— У жодному разі, ні! — А потім: — У Мартіна лабораторна з хімії. Ми домовилися зустрітися в клубі.

Юрма молоді повільно заповонила сходи, що вели вгору, біля підніжжя арки Блера, немов розпливаючись в осінніх мріях і розкидаючи ногами жовте листя. Вони повільно рухалися між смужками дерну під в'язами й аркадами, видихаючи пару в холодний вечір, за мрією, яка здавалася зовсім близькою, ось ще трохи — і щастя опиниться в них у кишнях.

Усі сіли перед великим каміном у клубі «Візерспун»; з-поміж клубів, якими славився Принстон, цей мав найбільше приміщення. Мартін Манн, кавалер Ліліан, був тихим, симпатичним хлопцем, якого Жозефіна кілька разів бачила, але в плані почуттів так і не досліджувала. А сьогодні, коли з патефона лунала мелодія «Туди, під тінисті пальми»¹, і неяскове оранжеве світло розливалось над компаніями, що сиділи то тут, то там у великій залі — здавалося, він випромінював зовні атмосферу нескінченних обіцянок — Жозефіна глянула на Мартіна зацікавленим поглядом. Знайомий струм симпатії пронісся попід шкірою; в розмові з Полом вона почала відповідати невлад. Утім, зігрітий маревом чарівливої прогулянки з вокзалу, Пол нічого не помічав. Йому й на думку не спадало, що свою порцію прихильності він вже отримав, більше жодної особливої уваги йому не належало. Відтепер у нього була інша роль.

Саме тієї миті, коли всі вирішили йти переодягатися до вечері, вони раптом помітили незнайомця, який щойно увій-

¹ «Туди, під тінисті пальми» — сентиментальна пісня (музика Ейба Олмана; слова Джеймса Брокмана), що набула популярності відразу ж після своєї появи 1914 р.; пісня звучить у відомій кінострічці «У джазі тільки дівчата».

шов до клубу й зупинився біля входу; ця постать обвела всіх присутніх злегка здивованим поглядом і трималася, звичайно, невимушено, не соромлячись. Юнак був високого зросту, з довгими ногами танцюриста, а його обличчя було схоже на мордочку навченого досвідом тхора, якому будь-який курник був до снаги.

— Ах, та це ж Луї Ренделл! — здивованим тоном вигукнула Жозефіна.

Якийсь час вона, ніби мимоволі, поговорила з ним, а потім представила його всім присутнім, шепнувши Полові: «Це хлопець з Нью-Гейвену. Я й гадки не могла, що він приїде сюди слідом за мною!».

Через кілька хвилин Рендалл цілком освоївся в їхній компанії. Він володів невимушеною манерою триматися, був дотепним; у Пола не виникло жодних похмурих підозр.

— А, до речі, — сказав Луї Ренделл. — Я тут подумав — де б мені переодягнутися? Валізу я поки що залишив за дверима...

Виникла павза. Жозефіну, мабуть, усе це анітрохи не цікавило. Тиша потроху ставала натягнутою, й Полу нічого не залишалось, як запропонувати:

— Якщо хочеш, можеш переодягнутися в моїй кімнаті.

— Мені не хотілося б тебе турбувати!

— Пусте!

Жозефіна звела вгору брови й поглянула на Пола, знімаючи із себе будь-яку відповідальність за подібну чоловічу безцеремонність; потім Ренделл запитав:

— Ти живеш недалеко звідси?

— Геть поблизу.

— Я на таксі, тому можу підвезти й тебе, якщо ти хочеш переодягнутися — а ти мені покажеш дорогу. Мені б не хотілося тебе турбувати!

Повторення цієї двозначної фрази виказувало, що Пол ніби усвідомлює, що його одного дня можуть виставити з речами на вулицю. Він неохоче підвівся; він не чув, як Жозефіна прошепотіла Мартінові Манну: «Прошу тебе, тільки нікуди не йди!». Але Ліліан почула, хоч і ніяк не відреагувала. Вони з Жо-

зефіною ніколи не грали одна проти одної на любовному полі, ось чому вони досі залишалися щиросердними подругами. Коли Луї Ренделл і його мимовільний благодійник віддалилися, вона вибачилася і пішла нагору переодягатися.

— Покажи мені, будь ласка, клуб, — попросила Жозефіна. Вона відчувала знайоме хвилювання: напружено забився пульс, а щоки горіли, немов електричний обігрівач.

— Тут у нас окремі їдальні... — пояснював Мартін, водячи її будівлею... — Тут — білярдна... Онде — корти для сквошу... Тут — бібліотека, залу побудували на кшталт якогось там цустеріанського монастиря — в Індії, здається, або ще десь... Тут... — він відчинив двері та зазирнув всередину, — кабінет президента клубу, але я не знаю, де тут вмикається світло.

Жозефіна увійшла всередину, неголосно розсміявшись.

— Тут доволі затишно, — мовила вона. — Геть нічого не видно. Ой, що це таке? Ходи-но сюди, врятуй мене!

Коли кілька хвилин потому вони вийшли в коридор, Мартін квапливо пригладжував волосся.

— Ти диво! — сказав він.

Жозефіна чомусь клацнула язичком, проте негучно.

— Що таке? — запитав він. — Чому ти так дивно на мене дивишся?

Жозефіна промовчала.

— Я зробив що-небудь не так? Ти розсердилася? Ти виглядаєш так, ніби щойно побачила привида, — сказав він.

— Усе гаразд, — відповіла вона й зі зусиллям додала: — Ти був... дуже милим. — Вона здригнулася. — Покажеш мені мою кімнату, добре?

«Як дивно! — думала вона. — Він такий привабливий, але мені зовсім не сподобалося з ним цілуватися. Уперше в житті я взагалі нічого не відчула! Навіть з тими, хто мені не особливо подобався, було не так... Мені часто ставало з ними нудно потім... Але раніше цей сам момент завжди для мене щось означав!»

Ця подія засмутила її значно більше, ніж вона очікувала. Це був лише другий в її житті бал, але ніколи — ні до, ні після — не відчувала вона настільки мало задоволення від танців.

Ще ніколи її не запрошували так багато і з таким ентузіазмом, але всередині вона відчувала себе так, немов занурилася в якийсь сон, який постійно обривався і починався знову. Сьогодні чоловіки здавалися їй манекенами, а не особистостями; студенти з Принстону, студенти з Нью-Гейвену, незнайомі чоловіки, давні шанувальники — всі здавалися статичними, немов манекени. Вона замислилася про те, чи не з'явився у неї на обличчі той самий, коров'ячий, вираз, який вона настільки часто помічала на обличчях мовчазних і апатичних дівчат?

«Я не в доброму гуморі, — сказала вона собі. — Я лише втомилася!»

Однак наступного дня, за сніданком, усім було весело, всі були жваві, а їй раптом здалося, що вона видається млявішою за дюжину дівчат, які вихваляються, що цієї ночі вони так і не стулили очей. Після футбольного матчу вона з почуття каяття пішла до станції разом із Полом Демпстером, намагаючись подарувати йому хоча б залишок вихідних, як подарувала йому їх початок.

— Ну чому ти не хочеш піти сьогодні ввечері з нами в театр? — благав він. — Я ж писав тобі про це в листі! Ми всі разом збираємося їхати до Нью-Йорка, в театр!

— Тому що, — терпляче пояснила вона, — ми з Ліліан мусимо повернутися до школи не пізніше за восьму годину. Лише за цієї умови нас узагалі сюди відпустили!

— Дідька лисого! — сказав він. — Можу посперечатися, що сьогодні ввечері ти зібралася кудись із цим Ренделлом!

Вона з презирством відхилила це припущення, але Пол раптом усвідомив, що Ренделл із ними вечеряв, Ренделл спав на його канапі, Ренделл — нехай на грі він і сидів на Єльському боці стадіону — незбагненним чином і досі продовжував перебувати тут, поруч із ними!

І саме з ним Пол зустрівся очима останньої миті, коли потяг відходив від перону.

Він люб'язно подякував Полові та запросив його зупинитися у нього, якщо Пол коли-небудь опиниться в Нью-Гейвені.

Хай там як, але якби нещасний принстонський студент на власні очі побачив сцену, що розгорталася за годину на

пероні Пенсильванського вокзалу, то йому стало б трохи легше, оскільки тепер гірку суперечку довелося вести вже самому Луї Ренделлу:

— Але чому б не спробувати? Ваша «дуенья» все одно не знає, о котрій ви мусите повернутися!

— Зате ми знаємо!

Коли він, врешті-решт, змирився з неминучим і пішов, Жозефіна зітхнула й повернулася до Ліліан.

— Де ми зустрічаємося з Воллі та Джо? Біля «Рітцу»?

— Так, і краще б поквапитися, — відповіла Ліліан. — «Шаленості» починаються о восьмій!

II

Так усе й тривало майже рік — гра велася з відточеною майстерністю, але без колишнього вогню і ентузіазму; до вісімнадцяти Жозефіні залишався лише місяць. Одного вечора, під час канікул на честь Дня подяки, Жозефіна з Ліліан сиділи в очікуванні вечері в бібліотеці будинку Крістін Дайсер, неподалік Грамерсі-Парк, і Жозефіна сказала Ліліан:

— Я весь час думаю, що ще рік тому я б сиділа, як на голках.. Нова місцина, нова сукня, нові знайомства...

— Твоє життя надто бурхливе, люба; ти вигоріла.

Жозефіна гнівно обурилася:

— Ненавиджу це слово, і взагалі це неправда! Мені в цьому світі нічого, крім чоловіків, не треба, і ти про це добре знаєш. Але тепер вони стали зовсім не ті... Що смішного?

— А, коли тобі було шість років, вони були іншими?

— Так, іншими! У них було значно більше почуттів, коли ми грали в «хустинку», — навіть в єврейчиках, яких пускали в будинок із чорного ходу. Хлопці в танцювальній школі здавалися такими цікавими; всі були такі ввічливі! Я часто думала, що б я відчула, якби могла цілуватися з усіма, і іноді це було дивовижно. А потім з'явилися Тревіс, і Тоні Харкер,

і Рідж Саундерс, і Ральф, і Джон Бейлі, і тоді я, нарешті, почала розуміти, що це ж все я сама, а не вони! Вони були ніхто, більшість із них ніякі не герої, недосвідчені та анітрохи не такі, як я мріяла. Їх можна було брати голими руками. Нехай це і звучить зарозуміло, але це правда!

Вона на мить замовкла.

— Учора в ліжку я міркувала про чоловіка, якого я могла б по-справжньому покохати, і виявилось, що він мусить бути не такий, як усі, кого я знаю. Я добре знаю, які якості він повинен мати. Він не обов'язково мусить бути вродливим, але мусить мати гарний вигляд; мусить бути статним, сильним. Ще він мусить мати становище в суспільстві, або не мусить взагалі надавати цьому значення; сподіваюсь ти мене розумієш? Він мусить бути лідером, а не бути, як усі. Він мусить мати почуття власної гідності, але й пристрась мати також, у нього мусить бути чималий життєвий досвід, щоб я вважала, що все, що він говорить або думає — правильно. І щоразу, коли я почну на нього дивитися, у мене має завмирати серце, як трапляється зрідка, коли я бачу нового чоловіка. Але з ним це має відбуватися знову і знову, при кожному погляді — все життя!

— І ти, звичайно, хочеш, щоб він був у тебе закоханий? Ось чого б мені хотілося передусім!

— Авжеж, — неуважно підтвердила Жозефіна. — Але головне для мене — щоб я була завжди впевнена, що кохаю його. Кохати значно цікавіше, ніж бути кимось коханою.

У коридорі за дверима почулися кроки, й до кімнати увійшов чоловік. Це був офіцер у формі французької авіації: обтислий мундир небесно-блакитного кольору, високі шнуровані черевики та ремінь, що сяяли у світлі ламп, мов дзеркала. Він був молодий, сіроокий — погляд його, здавалося, линув удалину, а над губами стирчали червонувато-коричневі вусики військового. Зліва на грудях у нього красувалися в ряд кольорові орденські стрічки, на рукавах були золотисті смужки, а в петлицях — крильця.

— Доброго вечора, — чемно сказав він. — Мене направили сюди. Сподіваюся, я не завадив?

Жозефіна так і застигла на місці. Вона оглядала його з ніг до голови, і що довше вона на нього дивилася, то ближче він їй здавався, дедалі більше затьмарюючи собою увесь простір. До неї спочатку долинув голос Ліліан, а потім голос офіцера, який вимовив:

— Моє прізвище Дайсер; я — кузен Крістін. Чи не заперечуєте, якщо я запалю?

Сідати він не схотів. Пройшовся кімнатою, погортав якийсь журнал — проте, не вдаючи, що на них не зважає, а немов намагаючись із ввічливості не втручатися в їхню розмову. Помітивши, що запанувала тиша, він сів за столик поруч із ними, склав руки й усміхнувся.

— Ви служите у французькій армії? — наважилася запитати Ліліан.

— Так, я щойно з Європи, й мені тут вельми подобається.

Жозефіна помітила, що він зовсім не видавався задоволенням. Здавалося, що йому хотілося негайно кудись втекти, але тікати було нікуди.

Уперше в житті вона не відчувала себе впевнено. Їй було абсолютно нічого йому сказати. Вона сподівалася, що порожнеча, яку вона відчула відразу після того, як її душа раптом полинула до його прекрасного образу, не позначилася у неї на обличчі. Вона змусила себе усміхнутися і згадала, як одного разу, давним-давно, Тревіс де Коппет прийшов на урок танців у дядечковому «дорослому» плащі — і їй несподівано здалося, що перед нею — справжній чоловік із вищого світу. Також і тепер — тривала війна за океаном нас майже не торкнулася, якщо не брати до уваги того, що нам на час довелося задовольнятися лише власними гаваннями — і ця війна вже перетворилася на легенду, і стояла зараз перед Жозефіною людина, яка, здавалося, зробила крок сюди з якоїсь величезної книги казок із червоною палітуркою.

Вона зраділа, коли прибули решта учасників вечере й кімната наповнилася людьми — незнайомцями, з якими, залежно від того, чого вони були варті, можна було базікати, сміятися або позіхати. Дівчат, що пурхали навколо капітана Дайсер, вона зневажала, але захоплювалася ним самим —

він навіть бровою не повів, чи подобається йому ця увага. Їй особливо не подобалася висока, спритна блондинка, яка ніби мимохідь узяла його за руку; йому треба було б негайно змахнути хусткою всі сліди такого блюзнірства щодо його бездоганності.

Вони пішли вечеряти; він сидів далеко від неї, і вона була цьому рада. Вона бачила лише його синю манжету над столом, коли він простягав руку до келиха, але у неї було таке відчуття, що тут перебувають лише вони удвох — хай він про це навіть і не підозрює!

Чоловік, який сидів поруч з нею, поділився необов'язковою інформацією про те, що він — герой:

— Це кузен Крістін, він виріс у Франції та пішов служити добровольцем на самому початку війни. Його збили в тилу у німців, але він втік, зістрибнувши з потяга на повному ході. Про це чимало писали в газетах. Думаю, сюди він приїхав заради якоїсь пропаганди... І ще він відмінний вершник. Усі його обожають!

Після вечері вона тихо сиділа, не втручаючись у розмови чоловіків, наполегливо бажаючи, щоб він до неї підійшов. Ох, вона буде такою милою, вона не висловлюватиме ані цікавості, ані сентиментальності, не розпитуватиме про його подвиги, не робитиме нічого, що напевно встигло йому набриднути відтоді, як він повернувся додому, та змушувало його почуватися ніяково. До неї долинали уривки розмов:

— Ох, капітане Дайсер... Чи правда, що німці катують усіх полонених канадських солдатів... Як ви вважаєте, скільки ще триватиме війна... Ох, опинитися в тилу ворога... А вам було жахливо... — Потім пролунав низький чоловічий голос, що розповідав йому про війну, час від часу затягуючись сигарою: — На мою думку, капітане Дайсер, жоден із противників не може перемогти. Навдивовижу: вони бояться один одного!

Здавалося, минула вічність, перш ніж він до неї підійшов, але це сталося в найсприятливіший момент, коли звільнився стілець біля неї.

— Мені вже давно хотілося поговорити з найчарівнішою дівчиною! Я увесь вечір цього чекав; так довго тягнувся цей час...

Жозефіні захотілося пригорнутися до блискучої шкіри його портупеї, і навіть їй захотілося, щоб його голова раптом опинилася у неї на колінах. Усе своє життя вона чекала саме цієї миті. Вона добре знала, чого воліє він, і вона йому це подарувала; це були не слова, а тепла й захоплена усмішка — усмішка, яка говорила: «Я — твоя, варто тобі лише попрохати; ти мене полонив». Ця усмішка знала собі ціну, тому що її чарівність говорила за обох, випромінюючи всю прийдешню радість, що переповнювала їх.

— Хто ж ти така? — запитав він.

— Я — просто леді.

— Я гадав, що ти — квітка! І гадав — і навіщо вони посадили тебе на стілець?

— *Vive la France!* — з награною скромністю відповіла Жозефіна. І поглянула йому на груди. — А марки ти теж колекціонуєш? Чи самі медалі?

Він розсміявся:

— Приємно знову побачити справжню американську дівчину! Я чекав, що мене посадять за столом хоча б навпроти, щоб я міг на тебе дивитися!

— Я бачила лише твої манжети.

— А я — твою руку. Принаймні я... Ну так, я так і подумав — це був саме твій зелений браслет!

Пізніше він запитав:

— Не заперечуйте, якщо якимось я запрошу вас кудись ввечері?

— Не все так просто. Адже я поки в школі навчаюся.

— Ну, тоді можна зустрітися вдень. Мені б хотілося сходити куди-небудь потанцювати, послухати нові мелодії. Остання новинка, яку я чув — це «Чекаючи Роберта І. Лі»¹.

— Няня її часто наспівувала мені замість коліскової.

— Так коли тобі зручно?

— Боюся, що тобі доведеться влаштувати так, щоб нас всіх запросили до вас у гості. Твоя тітка, місіс Дайсер, доволі сурова.

¹ «Чекаючи Роберта І. Лі» — виконана вперше 1913 р. Елом Джо-лсоном пісня у стилі регтайм; музика Л. Вулфа Гілберта, слова Льюїса Ф. Муїра.

— Так, я весь час забуваю, — погодився він. — Скільки тобі років?

— Вісімнадцять, — сказала вона, додавши собі місяць.

На цьому їх перервали, і вечір для неї закінчився. Решта юнаків, які були в смокінгах, на тлі його парадної форми видавалися учасниками жалобної процесії. Дехто з них надавав наполегливі знаки уваги Жозефіні, але зараз вона могла думати лише про небесно-блакитний мундир, і їй хотілося залишитися наодинці з собою.

«Ось він, нарешті!» — шепотів їй внутрішній голос.

І весь залишок вечора, і весь наступний день вона провела, немов у фантазмагорії. Ще один день, і вона його побачить — ще дві доби, сорок годин, тридцять... Само слово «вигоріла» викликало в неї сміх; вона ще ніколи не відчувала такого хвилювання, ніколи ще так не чекала. Сам блаженний день був немов оповитий серпанком із чарівної музики, зимових кімнат із неясним світлом, автомобілів, де її тремтяче коліно притискалося до його високих формених черевиків зі шнурівкою. Вони танцювали, і вона пишалася поглядами, які стежили за ними; вона пишалася ним навіть тоді, коли він танцював з іншою дівчиною.

«Він може вважати, що я надто юна, — з тривогою подумала вона. — І тоді він нічого мені не скаже. А якщо скаже, то я полишу все, я втечу з ним хоч сьогодні!»

Наступного дня починалися заняття в школі, і Жозефіна написала додому:

Люба мамо! Чи можу я провести частину канікул в Нью-Йорку? Крістін Дайсер запросила мене на тиждень до себе в гості, і в такому разі в мене ще залишиться аж десять днів, які я проведу в Чикаго. Головна причина — в театрі «Метрополітен» ставлять вагнерівське «Кільце Нібелунгів», і якщо я поїду додому саме зараз, то подивлюся лише «Золото Рейну»¹. Окрім того, я замовила тут кілька вечірніх суконь, і вони ще не готові...

¹ «Кільце Нібелунгів» — оперний цикл Ріхарда Вагнера (1813–1883), що складався з чотирьох опер; «Золото Рейну» — перша і найкоротша за тривалістю опера циклу.

Відповідь надійшла негайно:

...тому що, по-перше, ти не будеш удома на свій вісімнадцятий день народження, і твоєму батькові це не сподобається, оскільки це буде перший день народження, який ти проведеш не з нами; по-друге, я не знайома з Дайсерами; по-третє, я вирішила влаштувати на честь тебе невеликий бал, тому мені знадобиться твоя допомога; і, нарешті, я не вірю, що ти написала мені про справжні причини. Різдвяного тижня в «Гранд-Опера» в Чикаго ставлять...

А капітан Едвард Дайсер тим часом прислав квіти й короткі ввічливі записочки, які звучали для неї, немов переклади з французької. Вона ніяковіла, відповідаючи на них, тому писала йому на модному жаргоні. Французька освіта й роки, проведені на війні, коли Америкою опанувало «століття джазу», зробили так, що він, хоча йому й було лише двадцять три, здавався представником іншого, більш церемонного, більш чемного покоління. Йй було цікаво, що б він сказав щодо мляво-екзотичних персонажів на кшталт Тревіса де Коппета, Бука Чаффі або Луї Рендалла? За два дні до початку канікул він написав їй, запитуючи, коли відходить її потяг на захід. Це вже було щось, і сімдесят дві години вона провела, думаючи лише про це, не в змозі сконцентруватися на купі різдвяних запрошень і відкладених листів, на які вона збиралася відповісти перед від'їздом. Але в день від'їзду Ліліан принесла їй номер «Міських пліток», який, судячи з його поширеного вигляду, вже встиг погуляти школою; в журналі була відзначена така замітка:

Подієюють, що один поважний тато з Такседо, децю розгніваний вибором чоловіка, який здійснила його старша донька, сприйняв так само той факт, що єдину, яка залишилася в нього, донечку почали дедали частіше помічати у товаристві одного юнака, який щойно повернувся героєм із французької армії.

Капітан Дайсер не прийшов її провжджати. Він навіть не надіслав квітів! Ліліан, яка любила Жозефіну, як саму себе, розплакалася в купе, й Жозефіна її втшала, примовляючи:

— Повір, люба, я цим не переймаюся! Хіба можна на щось сподіватися, поки ми з тобою навчаємося в школі? Все гаразд!

Але і через кілька годин після того, як заснула Ліліан, заснути вона не змогла.

III

Вісімнадцять років... Це означало багато: «Коли мені виповниться вісімнадцять, я зможу...», і «Поки дівчині не виповниться вісімнадцять...», і «Коли тобі виповниться вісімнадцять, ти почнеш думати геть інакше».

Останнє принаймні було правдою. Про отримані на канікулах запрошення Жозефіна тепер думала, як про прострочені рахунки. Вона мимохідь полічила їх, як зазвичай робила раніше: двадцять вісім балів, дев'ятнадцять обідів і вистав, п'ятнадцять вечірок і зустрічей, дюжина сніданків, кілька випадкових запрошень, від раннього сніданку в Ельському «Хоровому клубі» і аж до прогулянки на санях у Лейк-Форест; загалом — сімдесят вісім, а якщо додати й невелику вечірку, яку вона влаштувала сама, то сімдесят дев'ять. Сімдесят дев'ять обіцянок радості, сімдесят дев'ять пропозицій добре провести час із друзями... Набравшись терпіння, вона сіла та вибирала, зважувала й у разі сумніву радилася з матір'ю.

— Ти бліда і втомлена, — сказала мати.

— Я чахну. Мене полонили та полишили!

— Незабаром усе минеться. Хіба я не знаю свою Жозефіну?! Сьогодні ввечері на танцях у «Лізі юних жінок» ти зустрінеш безліч дивовижних чоловіків.

— Ні, мамо! У мене залишилася лише одна надія — вийти заміж. Я з часом звикну його кохати, народжу йому діточок, навчуся чухати йому спину...

— Жозефіно!

— Я знаю відразу двох дівчат, які вийшли заміж із любові, а потім розповідали мені, що їм доводиться чухати чоловікам

спину та здавати білизну в пральню! Але я готова через це пройти, і чим раніше, тим краще.

— Будь-яка дівчина інколи буває в такому настрої, — з підбадьорливою усмішкою сказала мати. — До весілля в мене було троє чи четверо шанувальників, і мені цілком широ подобався кожен — й анітрохи не менше, ніж інші. У кожного були певні якості, які мені подобалися, і це бентежило мене впродовж довгого часу, що все почало здаватися позбавленим сенсу; з таким само успіхом я могла б вибрати за допомогою «Еники, беніки їли вареники»! А потім одного дня, коли мені було самотньо, за мною заїхав твій батько, щоб покатати на автомобілі, і відтоді в мене вже не залишалося жодних сумнівів. Кохання зовсім не таке, як оспівують у книжках.

— Але воно саме таке! — похмуро відповіла Жозефіна. — Принаймні для мене — завжди таке.

Уперше в житті їй здалося, що в товаристві інших дівчат їй буде спокійніше, ніж наодинці з чоловіком. Розмови почали втомлювати її з першої ж фрази; скільки розмов вона вже вислухала за ці три роки? Нові чоловіки привертали до себе увагу, пробуджуючи інтерес, їх представляли, і вона тішилася тим, що доводила їх до стану відчаю нудними відповідями і відсутнім поглядом. Давні шанувальники ввічливо спостерігали за метаморфозою, відчуваючи вдячність за коротку передишку, що нарешті випала їм. Жозефіна раділа закінченню цих канікул. Повертаючись зі сніданку одного із сірих днів — то був перший день нового року — вона подумала, що вряди-годи їй приємно думати про те, що вона абсолютно нічим не зайнята до вечері. Скинувши в передпокої чобітки, вона, як зачарована, дивилася на дещо, що лежало на столі та здалося їй спочатку плодом її власної уяви. Це була візитна картка, щойно витягнута з портмоне. Це була новісінька візитівка: «Містер Едвард Дайсер».

І відразу вся земля почала рухатися, все навколо закружляло в сліпучому саяві, а потім зупинилося, перетворившись на якийсь новий світ. Передпокій, де він тільки-но був, раптом запульсував; вона уявила його струнку фігуру на тлі

відчинених дверей і почала думати про те, як він стояв тут, тримаючи в руках капелюх і тростину. Він — той, хто перебував за дверима Чикаго та просочений його присутністю, як і раніше, кликав її до насолод. Вона почула, як задзвонив телефон у вітальні внизу, і, навіть не знявши шубку, стрімголов помчала до апарата.

— Алло!

— Покличте, будь ласка, міс Жозефіну.

— Ох, вітаю!

— Вітаю! Це Едвард Дайсер.

— Я бачила твою картку.

— Ми з тобою, мабуть, трохи розминулися.

Що означають слова, якщо самі їхні звуки окриляють і змушують завмирати серця?

— Я приїхав лише на один день. На жаль, сьогодні ввечері я мушу вечеряти з людьми, до яких приїхав у гості.

— А ти можеш прийти зараз?

— Як скажеш.

— Тоді приходь негайно.

Вона метнулася нагору, щоб зодягнути іншу сукню, і вперше за кілька тижнів їй захотілося співати. Вона почала наспівувати:

Де ж мої черевички?

Нові гарні черевички?

Я гадала, вони тут,

Та поплутала маршрут...

Переодягнувшись, вона вийшла на сходи; пролунав дзвінок у двері внизу.

— Не турбуйтеся, — вигукнула вона покоївці, — я сама відчиню!

Вона відчинила, і перед нею стояли містер і місис Воррен Ділони. Це були давні друзі родини, але цими різдвяними канікулами вони так і не бачилися.

— Жозефіно! Ми прийшли побачитися з Констанцією, але сподівалися побачити хоч ненадовго й тебе; тебе ж ніколи не буває вдома...

Приголомшена, вона провела їх до бібліотеки.

— О котрій годині ви зустрічаєтеся з моєю сестрою? — запитала вона, коли невдовзі отямилася.

— Приблизно через пів години, проте вона може запізнитися.

Вона намагалася бути особливо люб'язною, щоб заздалегідь загладити нечемність, яку доведеться проявити пізніше. Через п'ять хвилин знову пролунав дзвінок; на ганку стояла романтична постать, яка чітко вимальовувалася на тлі холодного неба; за нею східцями підіймалися Тревіс де Коппет і Ед Бемент.

— Почекай! — швиденько прошепотіла вона. — Всі ці люди зараз підуть.

— Я маю лише дві години, — сказав він. — Звичайно, я почекаю, якщо ти так хочеш.

Їй захотілося негайно його обійняти, але вона стрималася, і навіть руки її послухалися. Вона представила всіх одне одному та розпорядилася принести чаю. Чоловіки стали розпитувати Едварда Дайсера про війну, і він відповідав їм чемно, втім, дещо квапливо.

Через пів години він запитав Жозефіну:

— Котра зараз година? Мені потрібно встигнути на потяг.

Присутні могли б помітити, що на руці в нього був годинник, і зрозуміти натяк, але він викликав у всіх таке захоплення, немов їм вдалося зловити якогось рідкісного птаха й ніхто не міг вгамуватися, поки не вивчить його уздовж і попереку. Навіть якби вони здогадалися, що зараз твориться в душі Жозефіни, вони вважали б її егоїсткою, яка не бажала поділитися з усіма предметом загального інтересу.

Прибуття Констанції, заміжньої сестри Жозефіни, справи не допомогло; Дайсер знову став жертвою феномену людської цікавості. Коли годинник у вітальні пробив шосту, він кинув на Жозефіну відчайдушний погляд. Із запізнілим розумінням ситуації гості почали розходитися. Констанція повела Діллонів нагору, до іншої вітальні, а юнаки вирушили по домівках. Тиша; чутні лише голоси, що віддалялися зі сходів нагору, та знадвору скрип автомобільних шин по снігу, що

так само віддалявся... Перш ніж було щось сказано наодинці, Жозефіна покликала покоївку й веліла їй говорити, що її немає вдома, а потім зачинила двері у вітальні. Потім підійшла до дивана й сіла поруч з ним, зціпивши пальці. Вона чекала.

— Слава Богу, — сказав він. — Я вже думав, що коли вони ще хоч на хвилину затримуються...

— Прикро, так?

— Я прийшов лише через тебе. Того вечора, коли ти поїхала з Нью-Йорка, я на десять хвилин запізнився і не встиг попрощатися, бо мене затримали у французькому Бюро пропаганди. Листи я писати не майстер. І відтоді я думав лише про те, як би приїхати сюди та побачити тебе знову!

— Мені було доволі сумно.

Але не зараз; зараз вона думала лише про те, що за мить опиниться в його обіймах, відчує, як гудзики його мундира боляче вдавлюватимуться в її тіло, відчує, як його португеля немов стисне їх обох, зробивши її частиною його самого. Не було жодних сумнівів, жодних застережень — він був тим, кого вона чекала.

— Я тут пробуду ще пів року, а можливо, рік. Потім, якщо ця клята війна не закінчиться, мені доведеться повернутися назад. Напевно, в мене немає жодного права...

— Стривай, стривай! — вигукнула вона. Їй хотілося продовжити цю мить, щоб краще її відчутти, щоби більш повно відчутти своє щастя. — Стривай! — повторила вона, поклавши свою руку йому на руку. Вона жваво відчувала кожен предмет, що містився в кімнаті; вона відчувала, як минають секунди, несучи із собою в майбутнє чарівність.

— Добре. А тепер скажи мені.

— Я кохаю, — прошепотів він. Вона була в його обіймах, її волосся торкалося його щоки. — Ми з тобою майже незнайомі, і тобі лише вісімнадцять, але, я знаю, що краще ніколи нічого не чекати й не відкладати.

Вона відкинула голову назад і тепер могла на нього дивитися, а він підтримував її рукою. Її шия, рівна й м'яка, граціозно вигнулася, і вона припала до його плеча так, як вміла лише вона, і її губи з щохвилини ставали все ближче до його

губ. «Зараз!» — подумала вона. Він видав ледве чутний подих і притягнув її обличчя до свого.

Через хвилину вона відскочила від нього й випросталася.
— Люба моя... люба... моя люба... — вимовив він.

Вона глянула на нього, глянула пильно. Він знову ніжно пригорнув її до себе й поцілував. Знову випроставшись, вона встала й пройшла в інший куток кімнати, взяла коробку з мигдалем і закинула в рот кілька горішків. Потім повернулася й сіла поруч із ним, дивлячись прямо перед собою — а потім раптом кинула на нього погляд.

— Про що ти замислилася, моя люба Жозефіно?

Вона нічого не відповіла. Він взяв її руки у свої.

— Тоді скажи: що ти відчуваєш?

Коли він вдихав, до неї долинав притлумлений звук, який видавав шкіряний ремінь його португелі від руху по плечу; вона відчувала на собі його добрий, впевнений погляд; вона відчувала, що його горда душа живе славою, подібно до того, як інші задовольняються лише безпекою; в його сильному, м'якому й переконливому голосі їй чувся дзвін шпор.

— Я геть нічого не відчуваю, — відповіла вона.

— Що ти хочеш сказати? — він був приголомшений.

— Допоможи! Ох, допоможи ж мені! — вигукнула вона. — Допоможи мені!

— Я не розумію про що ти?

— Поцілуй мене ще.

Він поцілував її. Цього разу він не став її відпускати та зазирнув їй в очі.

— Що ти хотіла сказати? — запитав він. — Що не кохаєш мене?

— Я нічого не відчуваю.

— Але ж ти в мене закохалася!

— Я не знаю.

Він відпустив її. Вона пішла в інший куток кімнати та сіла.

— Я не розумію, — сказав він через хвилину.

— Я вважаю, що ти — досконалість, — сказала вона, і її губи здригнулися.

— Але в тебе не... в тебе не завмирає серце?

— Ох, ні, завмирає! Я весь вечір хвилювалася.

— Тоді що ж з тобою, любя?

— Я не знаю. Коли ти мене поцілував, мені захотілося розсміятися. — Вона насилу це сказала, допомогла їй відчайдушна внутрішня чесність. Вона побачила, як змінився його погляд, і помітила, що він трохи відсунувся від неї. — Допоможи мені! — повторила вона.

— Допомогти тобі? Як? Скажи щось конкретніше. Я тебе кохаю; я гадав, що, можливо, й ти мене кохаєш. Ось і все. Якщо я тобі не подобаюся...

— Але ти мені подобаєшся! У тебе є все — в тебе є все, про що я завжди мріяла!

А її внутрішній голос продовжив: «Але в мене ж усе вже було!»

— Ти просто мене не кохаєш!

— Мені нема чого тобі подарувати. Я абсолютно нічого не відчуваю.

Дайсер різко підвівся. Він відчув, як її безмежна й трагічна байдужість заповонила кімнату, і тоді його теж охопила байдужість, і багато з того, що було в нього всередині, відразу кудись поділося.

— Прощавай.

— Хіба ти мені не допоможеш? — тихенько прошепотіла вона.

— Як, в біса, можу я тобі допомогти? — з гнівом відповів він. — Ти до мене байдужа. Із цим ти нічого не можеш вдіяти, але і я теж цього змінити не можу. Прощавай!

— Прощавай.

Вона доволі втомилася і лягла долілиць на диван, з жахом усвідомивши, що все, що вона чула раніше — правда. Не можна водночас і втрачати, і мати. Справжнє кохання було зовсім поруч, але, зазирнувши у свій порожній кошик, вона виявила, що у неї не залишилося для нього жодної квітки — жодної! Через якийсь час вона розплакалася.

— Ох, що ж я із собою накоїла? — простогнала вона. — Що я накоїла? Що ж я накоїла?

III

РОЗПОВІДІ ПРО ГВЕН

НІВРОКУ

I

Браян не зовсім розумів, навіщо тут місіс Ханнеман. Певно, якщо вже він удівець, за ним потрібно доглядати... Сьогодні він раніше повернувся з роботи, щоб побути з дочкою.

— Вона у вас добре вихована! — говорила місіс Ханнеман. — Це така рідкість у наш час!

— Дякую! — відповів він. — Ми виховували Гвен в європейському дусі та після повернення додому намагалися не змінювати цей курс.

— Навчали її мов і таке інше?

— О, Боже, ні! Моєї французької вистачає лише для пояснень у ресторані. Просто я поводжуся з Гвен строго. Наприклад, не дозволяю їй ходити в кіно...

Але чи то в місіс Ханнеман було щось із пам'яттю, чи то вона справді чула, як її юна племінниця Клара розповідала, як вони з Гвен аж тричі дивилися фільм «Циліндр»¹ і переглянуть ще, тільки-но його знову показуватимуть в якій-небудь невеликій залі?

— Але в нас є патефон, — мовив далі Браян Боверс, — тому Гвен може слухати все, що їй заманеться, хоча радіоприймач я їй не придбаю. Діти мають самі грати свою музику!

Це пролунало непереконливо навіть для нього. Він прагнув, щоб Гвен якомога швидше повернулася додому.

— Вона у вас грає на фортепіано?

¹ «Циліндр» (англ. «Top Hat») — музична комедія режисера Марка Сендріча 1935 р. Четвертий спільний фільм Фреда Астера і Джінджер Роджерс, які виконали в ньому головні ролі.

— Грала. Навчалася кілька років, але цього року в школі безліч занять, і ми дозволили їй полишити музику. Само собою, тільки на якийсь час. Їй лише тринадцять — встигне ще.

— Звичайно, — сухо погодилася місіс Ханнеман.

Місіс Ханнеман пішла, а Браян занурився в домашні справи. Нарешті життя увійшло в колію! Принаймні він сам увійшов у колію — Гвен, здається, влаштуватиметься до нескінченності. Він зазирнув до кімнати дочки, і в нього вивірився крик відчаю. Все було так само як три тижні тому. Він сам велів покоївці нічого не чіпати, а лише застеляти ліжко — він вважав, що Гвен мусить привчитися наводити порядок у себе в кімнаті самостійно. Торік він відправив її до літнього табору — якщо там їх привчали до такого, то час у таборі можна було вважати згайним. У кутку валялося кілька зім'ятих штанів — саме там, де їх зняли. З купи одягу докірливо стирчала одна штанина, намагаючись будь-що уникнути загальної долі. На комоді, ніби розгорнута колода карт, були розкидані листи від хлопчаків, які колись скриплювалися до купи акуратною гумкою. У кутках кімнати валялося в'язання — три початих і полишених светри, що нагадували остови недобудованих споруд. Завершення завжди намічалось не пізніше наступної суботи, але саме в суботу завжди траплялося щось непередбачуване. То Гвен раптом згадувала, що її запросили на вельми корисну для здоров'я прогулянку, то виявлялося, що потрібно вивчити купу уроків, то їй треба було йти разом із ним у гості, бо він не хотів залишати її вдома саму. Якийсь час думка дозволити їй жити в цьому розгардіяші, поки її внутрішнє «я» не змусить її діяти, здавалася йому доречною — але минув жовтень, настав листопад, а безлад лише розростався. Вона всюди спізнювалася, тому що нічого не могла знайти. Покоївка скаржилася, що навіть підмести кімнату до снаги тепер лише акробату.

Він почув, як дочка увійшла до будинку, і, все ще думаючи про цю проблему, вийшов до вітальні.

Вони були раді одне одному. Їх зовнішня схожість впадала в око. Його колись вважали красенем, проте з роками його фігура дещо змінилася, і коли він розповідав про своє

минуле, дочка насилу могла уявити його в романтичній ситуації. Сама вона була чарівною юною красунею, чорноокою, з м'яким світлим волоссям і на рідкість заразливим сміхом — він був дзвінким, але нікого при цьому не дратував.

Гвен гепнулася на диван, витягнулася на повен зріст і кинула підручники на підлогу. Коли увійшов Браян, вона злегка підвелася, трохи звисивши ноги з дивана. Рух привернув його увагу, і він мовив:

— Або обсмикни спідницю, або вже геть зніми.

— Фе, як грубо!

— Іноді це єдиний спосіб достукатися до тебе.

— А я маю залік із плюсом із геометрії. Нівроку, еге ж?

— І що таке «залік із плюсом»?

— Дев'яносто два бали.

— А чому ж не сказати просто: дев'яносто два бали?

— Тату, а ти дістав квитки на матч із Гарвардом?

— Я ж тобі обіцяв, що ми поїдемо разом.

Вона кивнула, й, ніби ненароком, зауважила:

— А Діззі на матч із Гарвардом і на матч із Морською академією повезе батько. А ще вона йде з дядьком на матч із Дартмутом. Нівроку?

— Знову «нівроку»? Тобі нагадати, що ти відповіла докторові Паркеру на питання, чи подобається тобі Цезар? Ти йому сказала, що Цезар був «ще нівроку»! — Він гірко розсміявся, продовжуючи міряти кроками кімнату. — Людина, яка завоювала увесь світ, а через тисячу років з'являється якась школярка й заявляє, що він був «ще нівроку»!

— Дві тисячі років, — незворушно поправила Гвен. — Тату, а містер Кемпбелл поїде на матч із Гарвардом у новій машині. Еге ж, нівро... — чудово?

Зазвичай перші пів години після школи або після вечірки, в розмірений ритм родинного життя ніби потрапляла комета — з такою інтенсивністю Гвен жила в зовнішньому світі! Пів години ще не минуло, і вона мовила:

— Тату, якщо ти поведеш машину, як завжди, ми нікуди не встигнемо!

— Я їжджу доволі швидко.

— А я, до речі, одного разу їхала дев'яносто миль на годину ...

Він здивовано на неї дивився, і Гвен могло б вистачити кмітливості відразу прикусити язика. Але вона, все ще в зашпленні мирської суєти, закінчила:

— ...дорогою до Тартл-Лейк, того літа.

— З ким же?

— З подружкою.

— Дівчина твого віку, за кермом автомобіля?

— Ні. Їй дев'ятнадцять, це сестра тієї самої дівчини, до якої я їздила в гості. Тільки я тобі не скажу, хто це. А то ти більше не дозволиш мені до неї поїхати, татку!

Тепер вона пошкодувала, що бовкнула зайве.

— Можеш не говорити. Я знаю, до кого ти їздила влітку, і легко можу дізнатися, у кого є дев'ятнадцятирічна сестра. Я зовсім не хочу вискоблювати тебе від якогось телеграфного стовпа через те, що якась нетямуща...

Гвен врятувала покоївка, покликавши батька до телефону. Ніби спокутуючи, Гвен повісила в шафу пальто, збрала розкидані книги та пішла до себе в кімнату.

Увійшовши, вона, як завжди, окинула кімнату здивованим поглядом. Кімната видавалася жахливо, це вона усвідомлювала, але у неї була власна система існування в цьому місці — система, на жаль, не спрацьовувала на практиці. Видавши сумний вигук, вона схопила кошик для сміття — там лежала розбита платівка з піснею «Щічка до щічки», що зберігалася як нагадування про необхідність придбати нову. Вона покрутила уламки в руках, що навіяло інший спогад, і вона вирішила зателефонувати Діззі Кемпбелл. Тут були потрібні певні дипломатичні навички. Браян останнім часом почав проявляти наполегливість щодо питання допустимої тривалості телефонних розмов.

— Треба обговорити завдання з латині, — запевнила вона його.

— Гарзд. Лише коротко, донечко!

Він сидів у вітальні, читав газету і чекав на вечерю. В голіві, як тло для далекої газетної канонади в Ефіопії та Китаї,

вже якийсь час не припинялося притлумлене бурмотіння. Коли він дійшов до фінансової шпальти, на очі йому потрапило щоденне котирування акцій «Америкен Тел. енд Тел.», і він схопився.

— Знову вона висить на телефоні! — вигукнув він. Але не встигла кинута на підлогу газета впасти, як перед ним з'явилася захекана й щаслива Гвен.

— Таточку, як чудово! Ти лишень послухай! Тобі не доведеться везти мене на матч, уявляєш? Ну, тобто туди доведеться, але на сам матч — тобі не треба! Тітка Діззі, місіс Чарльз Роттен Рей, якось так її звать... Ну, загалом, якась тітка, її всі добре знають з найкращого боку, їй можна довіряти, і все таке...

Вона зробила павзу — віддихатися, і він чемно поцікавився:

— І що? Тітка грає в команді Принстону?

— Ні. Вона там живе. У неї якісь племінники або дядечки, або хтось ще — телефоном було погано чути — які ходять в якусь школу, вони нашого віку, їм років по п'ятнадцять-шістнадцять...

— Тобі ще вранці начебто було тринадцять?

— Ну, хлопчики завжди старші, — впевнено сказала вона. — Гаразд. Тож вона...

— Ніколи не говори про людей «вона»!

— Гаразд. Вибач, тату. Тож, ця дама — ну, ти зрозумів, що не «вона», а місіс Роттен Рей чи як її там звать — тож вона запросила Діззі...

— Не тарабань. Повільніше, будь ласка.

— Не можу, тату. Вона на лінії чекає!

— Хто? Місіс Роттен Рей?

— Ну, її не так звать, але якось приблизно... Неважливо! Місіс Роттен Рей запросила Діззі до себе на танцювальний вечір напередодні матчу й дозволила їй запросити Клару Ханнеман і ще одну подружку! І Діззі запросила мене — мож на мені з ними?

— Це доволі несподівано... Адже зараз середина навчального року, а я не люблю, коли ти відволікаєшся, і ти це добре знаєш. — Але йому було складно їй заперечити. Вона

все-таки була слухняною і хорошою дитиною, попри надмірну балакучість, яка охоплювала її час від часу; в школі вона навчалася добре й щосили намагалася побороти свій кипучий темперамент.

— Ну, будь ласка, тату! Діззі чекає, що я відповім.

— Ну гаразд, дозволяю.

— Дякую! Місіс Кемпбелл збирається тобі зателефонувати, але Діззі не стрималася і все мені розповіла. Нівроку?

Щось підказувало Браяну, що в школі-пансіоні її життя було б простіше — а проте сьогодні Елен Ханнеман щось говорила щодо її старосвітських манер? Хай там як, цього року пансіон він би не потягнув. А крім того, вона робила життя в будинку яскравішим.

Ох, якби він лише знав, що на екран випустять цей «Циліндр»... «Щічку до щічки» вона розбила, але ж залишилася ще ця — «як добре сидіти в нього на циліндрі та дертися вгору по його сорочці...»

З цікавості він прочинив двері до їдальні та виявив увімкнений патефон і дочку, яка припала до нього щічкою — лікті розставлені, підборіддя виставлене вперед, очі мрійливо напівзаплющені. Побачивши його, вона випросталася.

— А я гадав, що ця «Щелепа в щелепу» розбилася? — сказав він.

— Так. Але невеличкий шматочок у середині ще можна послухати. Бачиш, ось і все. Такий маленький шматочок абсолютно точно не може нікого дратувати.

— Заведи знову й гайда потанцюємо, — пожартував він.

Вона з нескінченним співчуттям поглянула на нього.

— Тату, ким ти себе уявив? Ти що, Фред Астер¹? Зараз мене цікавить лише одне — чи можу я поїхати в Принстон?

— А я хіба не дозволив?

— Але ти це так сказав, ніби ще можеш передумати.

— Ну гаразд, тоді ще раз: так! Навіщо мені забороняти тобі набивати власні гулі?

¹ *Фред Астер* (1899–1987) — американський актор, танцюрист, хореограф і співак, зірка Голлівуду, один з найбільших майстрів музичного жанру в кіно.

— Тож можна?

— Так, можна! Чому ні? Куди, ти кажеш, ти зібралася? На танці, здається? Звичайно, їдь!

II

Під час обіду в потягу трьох подружок охопило легке моторошне хвилювання. Кларі Ханнеман і Діззі Кемпбелл було по чотирнадцять, вони були на рік старші за Гвен, а Клара до того ж була вище на зріст — але на всіх дівчатках були схожі костюми, у які запросто могли б вбратися їхні матері. З прикрас на них були тонкі каблучки й ланцюжки, що дісталися у спадок від бабусь, їх доповнювали скельця марки «Кохі-нур», що були придбані в галантерейній лавці та впадали в око. Хутро на комірах пальт, радше, колись відгукувалося на улесливі прізвиська на кшталт «Кетті», «Барсику» або «Мурзику». Проте вік дівчаток можна було безпомилково визначити й не дивлячись — за регулярними нападами істеричного хихикання.

Клара запитала: «У який, цікаво, шинок ми зібralися?» Віднедавна вона перебувала під враженням від Уни Меркель¹ і взагалі актрис «крутої» школи, й цього запитання було досить, щоб вкотре пролунало «хі-хі-хі», причому їсти більше вже ніхто не міг, і довелося скористатися серветками. Для вибуху було досить єдиного слова, частіше — імені якогось хлопця, котре мало для них якесь таємниче значення, і потім до кінця дня це слово працювало як детонатор. А часом усіх охоплювала незвична тверезість думки, щось на кшталт смирення. Вони одночасно дивилися в обидва боки: у світ, який вони на повній швидкості залишали назавжди позаду, і в новий, незвіданий світ. Ця суперечність зовні виражалася веселістю, яку нічим не можна було пояснити.

Саме зараз дівчатка мислили тверезо і в усі очі дивилися на дівчину, яка сиділа через прохід — вона була де-

¹ Уна Меркель (1903–1986) — американська актриса.

бютанткою і мала вийти у світ цієї осені. У їхніх поглядах була повага та побожний страх — їй вміння тримати себе невимушено, їй очевидний спокій перед лицем майбутнього випробування їх неабияк вразили. Поряд із нею вони відчували себе маленькими та незграбними, і те, що вони ще не доросли до свого першого балу, водночас їх і тишило, і засмучувало. Торік ця дівчина була лише капітаном шкільної баскетбольної команди, а сьогодні вона вступала до «Великої Гри». Від їхніх поглядів не втік і юнак, який проводжав її на станції з букетом квітів і заклинаннями «не зв'язуватися там з жодними малолітками... їм усім ще років п'ять продоросле життя лише мріяти».

Після обіду всі три подружки збиралися повчити уроки — всі сумлінно захопили із собою підручники — але хвилювання від поїздки на потягу було настільки велике, що ніхто не зміг просунути далі фрази «оздоблений діамантами корсаж» з історії Англії, що стала для них «фразою дня». До Принстона вони прибули в незвичній, вибухонебезпечній тиші, тому що Діззі, виходячи з потяга, заявила, що забула свій «оздоблений діамантами корсаж». Тільки-но на платформі їй помахала юна, чарівна двадцятирічна міс Рей, ледве стримувані напади хихикання поступилися місцем належною дівчатам з хороших родин стриманості.

А де ж хлопчики? Дівчата напружено вдивлялися в сутінки, що почали огортати місто — без очікування, звичайно, що їх вітатимуть, мов дебютанток на балу, але все ж таки маючи надію що і для кожної з них знайдеться ровесник, для якого вбиралися, про якого мріяли й для кого старанно укладали свої локони на скронях останні двадцять чотири години. Бомбу підірвала міс Рей, коли вони під'їхали до будинку. Дівчата зняли пальта, а вона промовила:

— На вас чекає розчарування. Я хотіла попередити вас телеграмою, навіть зателефонувала, але ви вже виїхали...

Дівчата, передчуваючи недобре, витріщилися на неї в очікуванні удару.

— Бабусі стало гірше і мама вирішила, що потрібно їхати в Олбані. І саме зранку — я ще спала — вона всім зателефо-

нувала й скасувала запрошення на вечір. Я спробувала все владнати, але було вже пізно.

Обличчя дівчат застигли.

— Матір перехвилювалася, та й годі, — вела далі міс Рей. — Бабуся ще сто років проживе! Я весь день висіла на телефоні, намагаючись організувати вам хоч якусь компанію на вечір, але всі в місті ніби з глузду з'їхали. Всі зайняті — хлопчаків на танці ми запрошували аж з Нью-Йорка. Госпо-ди, ну чому я встала лише об одинадцятій!

— Усе гаразд, — ввічливо збрехала Діззі. — Еге ж, Естер?! Ми й самі зможемо себе розважити.

— Люба моя, я так добре розумію, що ви зараз відчуваєте!

— Дякуємо, — сказали вони хором, а потім Діззі запитала: — А де Коротун? Його теж відвезли в Олбані?

— Ні, він вдома. Але йому лише шістнадцять, і... Як би вам пояснити... Він наймолодший у своєму класі, й цього року він вкрай сором'язливий через свій невеликий зріст. Коли танці скасували, він навідріз відмовився виступати в ролі єдиного кавалера на трьох. Сказав, що буде у себе в кімнаті вчити хімію, чим зараз і займається. І нікуди з будинку не піде.

Гвен подумки його собі уявила. Ні, нехай краще залишиться в себе в келії — без нього веселіше буде!

— Принаймні матч завтра ніхто не скасував...

— Дякуємо! — сказали вони хором.

Нічого не поробиш. Піднявшись нагору, вони виклали на ліжках свої вечірні сукні, які за останньою підлітковою модою анітрохи не поступалися довжиною та шикарністю вечірнім сукням дорослих. Поруч виклали шовкові панчохи, золотисті та сріблясті босоніжки, й почали насолоджуватися своєю блискучою амуніцією. В їхньому віці матері, щоб здаватися дорослими, носили мереживні коміри, оборки й бавовняні панчохи. Але цей історичний факт, про який їм колись прогуділи вуха, був тепер для них слабкою втіхою.

Вони вдяглися, і, попри те, що вбиралися вони одна для одної, настрої трохи покращився. Спустившись до вечері, вони видавалися настільки приязними та веселими, що повірила їм навіть Естер Рей. Але діалогу їм це нелегко; коли за

міс Рей заїхав кавалер, щоб відвезти її на концерт студентів Гарварду та Принстону, вона все зрозуміла по їхніх очах.

— Є ідея, — сказала вона. — Гадаю, що я зможу провести вас на концерт, але вам доведеться стояти в задніх рядах.

Дівчата засяяли. Вони побігли за пальтами, й у вітальні на другому поверсі Гвен мигцем побачила квапливого юнака з тарілкою в одній руці та з чашкою в другій — він зник у кімнаті, перш ніж вона встигла розглянути його трохи краще.

Хай там як, але враження від концерту виявилось слабким. Адже все відбулося спонтанно, глядачів у залі була сила-силенна, а їм довелося стояти позаду, за рядами високих студентів. Вони чули надто дражливі вибухи сміху і зрідка фрагменти пісень, що долинали до них, а що відбувалося на сцені, їм повідомляла Клара завдяки зайвим трьом дюймам зросту.

Після закінчення концерту їх, мов лавину, понесла вперед весела захоплена юрма, безцеремонно викинувши саме на ганок будинку Рей.

— На добраніч! Дякуємо!

— Красно вам дякуємо.

— Чудовий вечір!

— Дякуємо! На добраніч!

Піднявшись нагору, дівчатка мовчки кружляли кімнатою, зрідка кидаючи погляди в дзеркало й поправляючи, вже без особливої потреби, наряди, що трохи збилися. Діззі стала знімати своє намисто з великих перлів, і тут Гвен несподівано вимовила:

— Я хочу на бал!

— Усі хочуть, — відрізала Клара, але відразу поглянула на Гвен і запитала: — Ти про що, Гвен?

Цієї миті Гвен стояла біля дзеркала й підводила губи помадою Діззі. У неї, звичайно, була і своя помада, але того літа дорогою на ранчо в Алабамі вона розплавилася, і відтоді ковпачок ніяк не хотів зніматися. Клара продовжувала на неї дивитися, і Гвен мовила:

— А як би ти нафарбувалася, якби йшла на бал?

— Ось так, — показала Клара.

Через мить усі почали чепуритися:

— Ні, не так. Це банально.

— Обережніше, це ж олівець Естер! Ну, це вже надто, Діззі!

— Ні-ні, лише не пудрою!

Минуло пів години; їм успішно вдалося зовні собі додати відразу кілька років. Потім усі почали волати: «Несіть мій оздоблений діамантами корсаж!», маніритися, урочисто крокувати та витанцьовувати кімнатою.

— Ось що я вам скажу, — почала Гвен. — Я б хотіла просто постояти біля бальної зали. Входити не обов'язково. Звичайно, нічого недозволеного я робити не збираюся, але мені цікаво, як там все відбуватиметься.

— Нас може помітити Естер!

— Не помітить, — подумавши, сказала Гвен. — Вона там, напевно, веселитиметься, і та дівчина з потяга теж — ну, Маріон Ламб, пам'ятайте, вона в нашій школі вчилася? Коли дебютантки збираються разом і ніхто їм не заважає, — мовила далі вона, — буває доволі нівроку. Гадаю, що це влучний вислів!

Діззі раптом сполотніла, блиснула невинним поглядом і випалила, шокувавши обох подруг:

— Ми це зробимо! Ми підемо на бал. Адже ми дівчата хоч куди — не рівня тим, хто там!

— Ми ж зараз не в місті, — невпевнено висловилася Клара. — Нічого лячного тут немає; це ж як сходити надвір погуляти?

Це міркування заспокоїло їхнє сумління — але більше, ніж будь-які бандити та гвалтівники, їх зараз турбував план Гвен. Проте у Гвен плану не було. Їй не спадало на думку абсолютно нічого — це попри думки про те, що майбутня нічна прогулянка з нафарбованими губами університетським місечком якось не в'язалася зі скандалом, який вона тиждень тому влаштувала батькові через лялькового будиночка; вона воліла залишити будиночок у кімнаті, а не віддати його на зберігання до комори.

Вирішальним аргументом стало те, що старші їх обдурили. І хоча Браян не був знайомим із місіс Рей, він теж якимось

чином був відповідальним за її ранкову квапливість, яка призвела до катастрофи. Батьки завжди займаються такими ось справами! Всі вони мусять нести за це відповідальність! Не висловивши вголос власної згоди на похід, Гвен і Діззі почали штовхатися біля дзеркала, змінюючи яскраву театральну розмальовку на менш кричущу, доречну навіть на балі в посольстві. У фінальному припливі консерватизму — адже могло так статися, що їм зустрінеться Естер Рей — дівчатка зняли косметику з повік, залишивши лише легкий шар вечірньої пудри біля губ та біля носа. Десятицентові «діаманти корони» хутко зникли з вух, зап'ясть і декольте, й аура дешевого кабаре зникла, тільки-но вони спустилися вниз. Смак узяв гору!

На вулиці стояв кришталевो ясний листопадовий вечір. Вони йшли в густій тіні дерев уздовж кварталу Ліберті-Плейс — хоч для них це нічого й не означало. Вони трохи злякалися собаки, що загавкав через живопліт, але поки інших перешкод на їхньому шляху не трапилося; аж спереду засяяла яскраво освітлена ліхтарями Мерсер-Стріт, через яку необхідно було перейти.

— Куди ми йдемо? — розгубилася Клара.

— Туди, де музика!

Вони зупинилися. Попереду замаячили якісь силуети. Подруги інстинктивно взялися за руки, але це виявилось лише кілька жінок із кошиками для прання.

— Ходімо! — сказала Гвен.

— Але куди?

— Куди збиралися!

Вони дійшли до схожої на собор будівлі, в якій Клара впізнала кутовий будинок студентського містечка; не замислюючись, звернули в арку, прокрокували порожньою галереєю, а потім вийшли на широку алею терас і готичних будівель — і раптом почулася музика. Пройшовши ще сотню ярдів, Діззі несподівано зупинилася.

— Я бачу! — прошепотіла вона. — Онде, величезна будівля, де світяться вікна! Це гімнастична зала.

— Ходімо ближче, — сказала Гвен. — Адже тут нікого немає. Ходімо, нас ніхто не побачить!

Взявшись за руки, вони рушили вперед, ховаючись у тіні довгих корпусів. Тепер вони перебували на небезпечній відстані до місця дії та могли розрізнити людські фігури на тлі освітленої плями входу до зали. Періодично до них долинав шум оплесків. Вони знову зупинилися. Дівчата злякалися йти далі, і залишатися на місці — теж. З темряви донеслися голоси і кроки, що наближались.

— Ходімо на протилежний бік, — запропонувала Клара. — Там темніше, можна буде підійти ближче.

Вони зійшли зі стежки й побігли через газон. Ледве дишаючи, зупинилися біля укриття, утвореного кількома припаркованими автомобілями. Причаївшись, вони відчули себе розвідницями на території ворога. За масивною стіною, за п'ятдесят футів від них, оркестр гучно заявляв про те, що хтось тут обманює, розповідав, що в нього є щаслива зірка, й запитував, чи чудовий сьогодні день, нехай навіть і дощовий? За стінами зали гніздилася невимовна романтика, лілова мрія, в якій пливли їхні майбутні уявні образи — а зусебіч їх захльостувало хвилями й несло на поверхні море кавалерів. Усі мовчали; хіба слова можуть що-небудь означати для юних сердець, коли грає оркестр? Коли музика стихла, ніхто не сказав ні слова — але раптом усі помітили, що вони тут не самі.

— На вечерю можна не піти, — сказав чоловічий голос.

— Коли я з тобою, я про все забуваю!

Дівчата відразу затамували подих, хапаючи одна одну за руки. Голоси долинали з машини, що стояла в п'яти футах від них. Машина була розвернута від гімнастичної зали, тому їхнє наближення під покровом музики й не було поміченим.

— Що означає ця вечеря, — мовила далі дівчина, — якщо попереду в нас з тобою все життя — і вечері, звичайно, теж.

— Так, тільки-но настане червень, люба!

— Так, із червня, любий, любий, любий!

Розвідниці знову почали хапати одна одну за руки. Тому що жіночий голос належав Маріон Ламб — тій самій де-бютантці, з якої вони їхали в потягу!

І цієї миті, оскільки вечір був прохолодним, а накидка — тонкою, Дізі раптом чхнула. Гучно — а потім ще, й ще!

III

— А чому я маю вірити, що ви нікому не розповісте? — запитав юнак; він повернувся до Маріон: — Поясни їм, як важливо, щоб вони нікому не проговорилися! Скажи їм сама, що від цього може провалитися твій вихід у світ!

— Гаррі, мені однаково. Я навіть пишатимусь...

— Мені не однаково! Не варто, щоб зараз поширилися чутки.

— Ми нікому не скажемо, — хором і з почуттям підтвердили дівчатка, а Гвен додала: — Ми вважаємо, що це нівроку!

— Ви хоч розумієте, що, крім вас, ніхто нічого не знає? — холодно запитав юнак. — Лише ви! І якщо раптом ходитимуть чутки, я точно знатиму, хто це, і тоді...

Його голос звучав настільки зловісно, що тріо інстинктивно відсахнулося на крок назад.

— Не можна з ними так розмовляти! — сказала Маріон. — Я з цими дівчатками навчалася в одній школі і впевнена, що вони нікому нічого не розкажуть. До того ж... Вони знають, що тут не сталося нічого серйозного — в мене ж кожні два-три тижні нові заручини.

— Маріон! — вигукнув юнак. — Що ти таке говориш?

— Гаррі, я геть не хотіла тебе образити, — схвильовано випалила вона, засмутившись. — Ти ж знаєш, що мені не потрібен ніхто, крім тебе!

Він застогнав.

— Ну, гаразд... Тож як нам змусити мовчати цю гальорку? — він почав бентежно нишпорити по кишенях у пошуках грошей.

— Не треба, Гаррі! Вони мовчатимуть. — Але коли вона перехопила погляди трьох пар цікавих очей, її охопило недобре передчуття. — Так, стривайте! Чого вам трьом зараз хочеться найбільше на світі?

Дівчата розсміялися і подивилися одна на одну.

— Гадаю, потрапити на бал, — зізналася Гвен. — Але, звичайно, нам не дозволять. Батьки не дозволять, навіть якби нас запросили. Ну, тобто...

— Є ідея, — сказав Гаррі. — Слухайте. Я знаю бічний вхід на бігову доріжку в залі. Звідти все видно, там зараз темно, і ніхто вас не помітить. Годиться?

— Ще б пак! — зронила Діззі.

— Якщо я вас туди проведу, присягніться мені щиро, що ніколи жодна жива душа не дізнається про те, що ви тут чули?

— Так! — вигукнули вони в один голос.

IV

Залишимо їх на час на біговій доріжці та перемістимо на мить погляд у гущу балу внизу. А краще трохи в бік, де тільки-но з'явився персонаж, який досі відігравав у нашій історії лише незначну й жалюгідну роль. Він невпевнено підвівся, проте нічого не було видно за шеренгою студентів Гарварду й Принстону, які не танцювали. Якби пів години тому хтось сказав Коротуніві Рею, що об одинадцятій годині він опиниться в такій ось ситуації, він би навіть не гмикнув. Деякі хлопці невеличкого зросту компенсують це майже безрозсудною сміливістю. Лишень не Коротун: відтоді, як він став юнаком, йому ще жодного разу не вдалося подивитися в очі дівчині і зберегти при цьому почуття власної гідності. Танцювальний вечір вдома взагалі був призначений у межах програми з подолання його сором'язливості, і він вважав, що йому поталанило — з усіх днів, коли бабусі могло б стати гірше, вона вибрала саме цей!

Але ніби покарання за такі нешанобливі думки саме тієї миті, коли він зібрався загасити світло й лягти спати, додому принесли телеграму з Олбані на ім'я сестри.

Доросла людина просто відкрила б телеграму й прочитала, але для юнака будь-яка печатка священна, а телегра-

ми зазвичай містять щось термінове. Нічого не залишалося, крім як доставити телеграму на бал Естер — і якомога швидше.

Він достеменно знав лише одне — ні за що на світі не піде він шукати сестру на танцювальному майданчику. Насилу переконавши швейцара, що йому необхідно потрапити всередину у справі, він увійшов і безпорадно застиг на місці. Цієї миті згори його й помітила Діззі.

— А онде Томмі! — вигукнула вона.

— Де?

— Онде, хлопець невисокого зросту, біля дверей! Овва! Спочатку він не зволив навіть вийти й привітатися з нами, а тепер взяв і подався на бал!

— Яюсь не схоже, що йому весело, — зауважила Клара.

— Ходімо вниз і розбуркаємо його! — запропонувала Гвен.

— Без мене, — сказала Діззі. — Я, на хвилиночку, не хочу, щоб Рей знала про те, що ми тут!

— Ой, а я геть забула!

— Та годі. Він все одно вже зник.

Він справді зник, проте аж ніяк не в запаморочливу святкову круговерть, як подумали вони. Вагаючись, він не придумав нічого кращого, ніж забратися вгору на бігову доріжку й спробувати звідти вглядіти Естер серед балу. Не встигла Діззі замовкнути, як Томмі вже став поряд з нею, на взаємний подив.

— Я думав, що ти вже спиш! — вигукнув він, впізнавши двоюрідну сестру.

— А я думала, що ти читаєш підручник!

— Я саме читав, але тут принесли телеграму, і я тепер мушу відшукати Естер!

Він був із належними церемоніями представлений іншим. Гвен і Клара миттєво вдали, що навіть не підозрювали про його присутність у місті.

— Естер була в ложі № 18, — сказала Гвен. — Щоправда, я давно її вже там не бачила.

Вхопившись за цю підказку, Томмі повернувся до Діззі.

— Можна тебе попрохати спуститися і передати їй телеграму?

— Ще чого, — сказала Діззі. — Сходи та передай сам. Ми тут взагалі на пташиних правах!

— І я теж. Мені ледве дозволили увійти. Але не могу ж я тут походжати! А ось ти запросто можеш пройтися! — переконував він її.

Гвен вже кілька хвилин пильно його розглядала. Він був геть не таким, яким вона його собі уявляла — тепер вона думала, що в житті ще не бачила такого симпатичного хлопця!

— Я можу передати, — раптом зголосилася вона.

— Справді? — він вперше уважно подивився на Гвен і побачив дівчину, яка ніби зійшла з обкладинки журналу, і зростом нижчу за нього. Він сунув телеграму їй в руки. — Вельми дякую! Страшенно вам зобов'язаний...

— Але я не піду вниз сама, — перебила Гвен. — Частину шляху вам доведеться подолати зі мною.

Вони пішли вниз, і він краєм ока почав її розглядати. Біля високої арки він зупинився.

— Далі ви підете сама, — сказав Томмі.

— Але буде краще, якщо ми підемо разом.

— Ох, ні! — вигукнув він. — Ми так не домовлялися. Я не піду на танцювальний майданчик!

— Ходити не потрібно. Якщо ми підемо, всі на нас дивитимуться, ну а якщо ми рухатимемося до ложі, танцюючи, нас ніхто не помітить.

— Ви ж сказали, що віднесете! — обурився він.

— Я віднесу телеграму, а ви віднесете мене. — І вона невинно додала: — Нам обом так буде простіше.

— Я проти! — оголосив він.

— Тоді несіть самі.

— Я ще ніколи...

Але не встиг він закінчити, як вона несподівано опинилася в кільці його рук; його долоня вперлася в шов сукні точно посередині між лопатками, й вони почали рухатися до пар на танцювальному майданчику.

Крізь шеренгу самотніх парубків саме в калейдоскоп су-
конь і фраків... Гвен почувалася як вдома; всі сумніви щодо
зухвалості її ідеї розвіялися, немов напруга спортсмена після
початку гри. Вона мала безперечне право на цей світ! Мож-
ливо, вона увійшла в нього дещо завчасно, але її покоління
відмовилося коритися стародавнім добрим Евклідовим за-
конам і за мить її вік уже нічого не означав. Вона відчувала,
що їй рівно стільки ж, скільки всім іншим дівчатам у цій залі.

І раптом сталося диво дивне: світло померкло, за сига-
лом від одного оркестру до іншого проскочила божествен-
на іскра, і Гвен у мовчазному трансі закружляла під пісню
«Щічка до щічки».

* * *

Дами в ложі клубу «Лорел» вельми втомилися. Нагляд за
дочками, що здавався такою легкою справою, насправді був
важкою і невдячною працею, вирішили вони. Всі втомилися
від жвавого параду вродливих впевнених осіб, і одна з дам
відверто повідомила про це чоловікові середніх років, який
сидів поруч. Він, найімовірніше, теж поринув у роздуми про
прохолодні бавовняні наволочки та блаженство абсолютної
тиші.

— Я не могла не піти, — сказала вона, — але я не розумію,
чому ви прийшли?

— Можливо, тому, що прочитав у ранковій газеті, що тут
будете ви. Усі ці роки...

— Невдале ви місце обрали, щоб говорити такі речі жінці
мого віку! Серед такого оточення я відчуваю себе безнадійно
старою. Ви лише погляньте на цю дивну пару — ліліпути!
Ніколи їх раніше не бачила.

Він подивився; подібні гротескні фігури завжди маряться
в напівсні, тому після ввічливого: «Так, цікаво!» його погляд
знову потьмянів, але лише до тих пір, поки жінка не сказала:
«А ось вони знову. Такі маленькі! Що за дівчина... Адже їй
ніяк не більше ніж чотирнадцять, а виглядає, немов навчена
досвідом і втомлена від життя двадцятирічна дівчина. Не

можу навіть уявити, про що лише думали її батьки, дозволивши їй сюди прийти?»

Він знову подивився і після довгої павзи стомлено відповів:

— А ось я можу собі це уявити!

— Тож ви вважаєте, що це пристойно? — відповіла вона. — А мені видається...

— Ні-ні, Елен, я лише хотів сказати, що мені нескладно уявити хід думок батьків, якщо вони дізнаються, де їхня дитина. Здається мені, що ця дівчина — моя дочка!

V

Не в характері Браяна було б миттєво схопитися й вихопити Гвен із зали. Якби вона знову опинилася неподалік, він би ввічливо їй вклонився та надав право наступного ходу. Він на неї не сердився — він припускав, що господарі будинку, куди він відпустив у гості доньку, тут зовсім ні до чого; його гнів був спрямований на систему, яка дозволила дитині, розфарбованій, як молода жінка шлюбного віку, танцювати на нічному балу!

Наступного дня в клубі випускників він ходив від групи до групи, зупиняючись то тут, то там поговорити, й краєм ока постійно шукав Гвен, з якою домовився тут зустрітись. Коли товариство почало потроху переміщатися на стадіон, він сам зателефонував у будинок Рей. Гвен, як виявилось, ще була вдома.

— Ліпше зустріньмося на матчі, — сказав він, зрадівши, що віддав їй квиток заздалегідь. — Я вже виходжу. Хочу встигнути на розминку команд.

— Тату, знаєш... Я загубила свій квиток! — Гвен говорила тихо й сумно. — Я тут усе обшукала й згадала, що причепила його вдома до дзеркала — там висіли якісь запрошення, і мені захотілося поглянути, як вони пасуватимуть разом, а потім я його забула...

Зв'язок урвався, і вклинився в розмову чоловічий голос, який наполегливо поцікавився, чи є сьогодні в клубі вільні кімнати і чи доставив стюард коричневий кошик із пральні в номер Томаса Пікрінга, випускника дев'яносто шостого року? Браян ще хвилин з десять довбав по важелю телефону; він хотів сказати дочці, щоб вона придбала найдешевший квиток на останню трибуну, а потім спокійно пересіла б до нього, але і телефонний зв'язок у Принстоні теж піддався загальній істеричці.

Дедалі більше людей проходили повз телефонні кабінки, поглядаючи на годинник і поспішаючи до початку матчу; п'ять хвилин потому біля кабінки вже нікого не було, а на чолі у Браяна виступив піт. В університеті він сам грав у футбол; гра для нього означала те саме, що війна й шахи означали для його діда. І тут у ньому прокинулася лють.

— Зрештою, вона розважалася напередодні ввечері? А тепер і в мене є право розважитися! Обійдеться без матчу — адже їй насправді однаковісінько!

Але на шляху до стадіону він розривався, чуючи періодично рев юрми, що долинав із-за високого муру, й уявляючи, як Гвен знову й знову відчайдушно і безнадійно шукає безцінний клаптик паперу, що марно звисав удома з рами дзеркала.

Він нещадно відігнав від себе ці думки.

— Усе через цей розгардіяш! Такий урок подіє краще будь-яких нотацій!

Проте біля брами Браян все-таки уповільнив крок; він любив Гвен, і в нього ще була можливість за нею забігти, але тут знову пролунав рев юрми, ще гучніше, що й змусило його прийняти остаточне рішення: на стадіон він увійшов серед останніх.

Пробираючись до свого місця, він зауважив, що хтось махає йому рукою й кличе.

— Тату, ми тут! Ми подумали, що ти...

— Сядь! — прошепотів він, тихенько всівшись на своєму місці. — Людям теж хочеться подивитися. Ти знайшла квиток?

— Ні, таточку! Я так засмутилася... Знайомся — це Томмі Рей, тату! Він не тут сидить, він просто зайняв тобі місце. Він може сісти де завгодно, тому що він...

— Тихіше, дочко! Потім розкажеш. Що там на полі? Який рахунок?

— А де дивитися рахунок?

Томмі перемістився на сходинки в проході й звідти повідомив, що рахунок поки нуль-нуль; Браян із головою занурився в гру.

У перерві він розслабився і запитав:

— Як же ти сюди потрапила?

— Розумієш, Томмі Рей... — Вона понизила голос. — Цей хлопець поруч зі мною... Він перевіряє квитки біля входу. І я була впевнена, що він десь тут, тому що вчора ввечері він мені сказав, що йому потрібно раніше додому...

Вона прикусила язик.

— Тепер розумію, — сухо сказав Браян. — А я все мучився, про що ж ви розмовляли у вельми ризикованому фуде?

— Ти був там? — З жахом вигукнула вона. — Ти...

— Послухай, як грає цей гарвардський оркестр! — перебив він. — Старі марші на джазовий лад, досить сміливо... Тобі, звичайно, хотілося б, щоб вони зараз зіграли «Щелепа в щелепу»...

— Тату!

Але її погляд на мить полинув до далекого сірого обрію — цієї миті вона чула не оркестр, а ту саму, ніжну і давню, мелодію.

— Що я подумав? Я подумав, що ти виглядаєш так чудово, ще нівроку!

— Не бреш! Як хочеш карай, але прошу тебе: не повторюй більше при мені цей мій жартівливий вислів.

У БУДИНКУ

I

Коли Браян Боверс пізно ввечері повернувся додому, Гвен разом із трьома хлопчиками прикрашала ялинку. Це його тішило, бо ялинку вона купила таку велику, що одна б точно не впоралася, а лізти під стелю йому самому не хотілося.

Він увійшов, хлопчики встали, і Гвен їх представила:

— Тату, це Джим Беннет! Із Саттерлі Брауном ти вже знайомий, і з Джейсоном Кроуфордом теж.

Добре, що вона назвала імена. Під час канікули тут побувало багатьох хлопчаків, що він у них уже остаточно заплутався.

Батько ненадовго присів.

— Прошу вас, продовжуйте. Я вам не заважатиму й не вдовзі піду.

Дивно, якими дорослими й кремезними видавалися всі троє хлопчиків поруч із Гвен — хоча всім їм було років по п'ятнадцять, не більше! Їй самій було чотирнадцять і вона була майже красуня — і була б справжньою красунею, якби була трохи більше схожа на матір, подумав він. Але у неї був чарівний профіль і жвавий характер, що, попри юний вік, вона вже мала надмірний успіх у протилежної статі.

— Ви навчаєтеся в місцевій школі? — запитав він нового хлопчика.

— Ні, сер. Я вчуся у Сент-Реджісі, приїхав додому на канікули.

Джейсон Кроуфорд — блондин із зачесаним назад кучерями, що носив рогові окуляри, — розсміявся і сказав:

— У нас доволі складна програма, містере Боверс!

Браян знову звернувся до нового хлопчика:

— Найскладніше, коли оздоблюєш ялинку — це ліхтарики, які ви зараз вішаєте. Одна лампочка завжди пере-

горає й доводиться витратити купу часу, щоб з'ясувати, яка саме.

— Справді!

— Наврочили, містере Боверс! — сказав Джейсон.

Браян поглянув на дочку, яка насилу утримувала рівновагу на драбині.

— Як добре, що я підказав тобі, кого треба змусити працювати! — сказав він. — Уяви, що всім цим займався б твій старий тато!

Зі свого хиткого сідала Гвен висловила згоду:

— Тобі було б важко, татку. Скоріше б уже скінчилася ця мішура!

— Але ви зовсім не старий, містере Боверс! — заперечив Джейсон.

— Але старим почуваюся.

Джейсон розсміявся, ніби Браян пожартував.

Браян звернувся до Саттерлі:

— Як ваші справи, Саттерлі? Хокей ще не полишили? Виступатимете в першому складі?

— Ні, сер. До першого складу я і не збирався.

— Зате він бере участь у всіх матчах, — зауважив Джейсон.

Браян підвівся.

— Гвен, а ти не думала, що ялинку можна прикрасити цими хлопцями? — запропонував він. — Ялинка з хлопцями — це буде оригінально!

— На мою думку... — почав було Джейсон, але Браян ще не закінчив:

— Упевнений, що вдома за ними не сумуватимуть. Зате телефонуєш усім, скажеш, що вони повисять у тебе на ялинці до кінця канікул, га?

Нічого дотепнішого йому не спало на думку; він втомився. Помахавши всім рукою на прощання, він пішов до себе в кабінет.

Услід йому пролунав голос Джейсона:

— Вам набридне на нас дивитися, містере Боверс. Краще дозвольте Гвен ходити на побачення!

Браян різко обернувся.

— Що означає «ходити на побачення»?

Гвен визирнула з-за ялинкової верхівки:

— Він просто сказав «ходити на побачення», тату. Ти що, не знаєш, що означає «побачення»?

— Так, гаразд... Пояснить мені хто-небудь, що ви маєте на увазі під словом «побачення»?

Всі хлопчики разом заторохтіли:

— Побачення — це...

— Містере Боверс, це...

— Побачення...

Він перебив безладний хор:

— «Ходити на побачення» означає те, що в нас називається «залицятися»?

І знову запанувала какофонія.

— Ні, побачення — це...

— Залицятися — це...

— Це, радше...

Браян поглянув угору на ялинку, звідки, ніби Чеширський Кіт з «Аліси в Дивокраї», виднілася напівприхована мішурою Гвен.

— Заради Бога, не падай звідти! Я ж нічого такого не сказав.

— Тату, невже ти справді не розумієш, що таке побачення?!

— «Побачення» цілком можна влаштовувати і вдома, — сказав Браян. Він розвернувся і пішов до кабінету. Навздогін знову пролунав голос Джейсона:

— Містере Боверс, дозвольте, я поясню вам, чому Гвен ніяк не впаде з цієї ялинки...

Браян, не слухаючи, зачинив двері, але не відразу звідти відійшов. «На рідкість нахабний хлопець», — подумав він.

Скинувши з плечей тягар денних турбот, він розтягнувся на дивані. Так минуло пів години. Потім у двері постукали, він підвівся і мовив:

— Заходьте... А, це ти, Гвен, — він потягнувся і позіхнув.

— Ну, як твій метаболізм?

— Який ще метаболізм? Ти вчора мене вже запитувала.

— Я подумала, що це в кожного є. Адже це щось на кшталт печінки?

Вона збиралася поставити йому одне запитання, тому не стала розвивати цю тему далі:

— Татку, вони тобі сподобалися? Ці хлопці?

— Ще б пак!

— А Джейсон сподобався?

Батько прикинувся спантеличеним.

— Який з них?

— Ти добре знаєш, який! Ти якось говорив, що він нахабний. Але сьогодні він поведився добре, еге ж?

— Той чубатий блондинчик?

— Тату, ти ж чудово знаєш, про кого я!

— Впевнений не був. Ти говорила, що якщо я не дозволю тобі вечорами виходити з дому самій, то Джейсон більше ніколи до тебе не прийде. Я і подумав: цей хлопець просто зобов'язаний мати вигляд приблизно такий!

Гвен не зважала на його кпини.

— Тату, я чудово знаю: тих, хто не ходить на побачення, не запрошують на шкільний бал!

— А що, у вас тільки-но було не «побачення»? Ти і трое хлопців? Якщо ти гадаєш, що я дозволю тобі бігати ввечері містом з яким-небудь хлопчиком, ти неабияк помиляєшся. Будь ласка, нехай приходить сюди хоч щодня, аби лишень не напередодні іспитів!

— Ну, це не зовсім те, — сумно проказала вона.

— Облишмо переливати з пустого в порожнє. Ти говориш, що всі твої подруги бігають на побачення, але коли я прошу тебе назвати мені хоча б одну...

— Гарзд, тату. Ти розмовляєш зі мною так, ніби я збираюся зайнятися чимось ганебним! Ми хотіли лише сходити в кіно.

— Знову на Пеппі Вілланс?

Довелося їй зізнатися, що так, саме на неї.

— Уже два місяці я лише й чую: Пеппі Вілланс, Пеппі Вілланс! Вечеря перетворилася на нескінченний усний випуск журналу «Кінозірка»! Уже якщо ця дівчина твій ідеал, то чому

б тобі не підійти до справи практично й не повчитися танцювати, як вона? Якщо ти хочеш стати справжньою красунею...

— Якою ще «красунею»?

— Красунею? — Браянові якось не спало на думку, що цей термін має потребу в поясненнях. — Красуня... Твоя матір була «красунею». Мала великий успіх і таке інше.

— А, ти маєш на увазі — всі в неї закохувалися?

— Що?

— Ну, якщо всі закохуються — означає, людина всім шалено подобається.

— Га? — не зрозумів він.

— Ну, не сердься, тату. Нехай буде «красуня».

Він розсміявся, поглянув на неї — вона тихо й злегка ображено застигла біля дивана, і він відразу згадав, що вона зростає без матері, і його охопила хвиля каяття. Поки він придумував, що б таке сказати, Гвен, набундючившись, заявила:

— Можна подумати, що з твоїми друзями безмежно цікаво! На твою думку, я маю бути в захваті від всіляких лікарів і адвокатів?

— Я не збираюся з тобою сперечатися. День ти проводиш зі своїми друзями. А вдома вечорами ти потроху привчати-мешся до дорослого життя. Сьогодні до нас на вечерю прийде адвокат, і я хочу, щоб ти справила на нього хороше враження.

— Тобто мені сьогодні не можна в кіно?

— Ні.

Гвен так і застигла — мовчки, намагаючись не показати, що у неї на серці, лише трохи підняла підборіддя. Потім різко повернулася і вийшла з кімнати.

II

Містер Едвард Гаррісон був приємно здивований, що дочка його друга — настільки ввічлива і приємна дитина. Бажаючи загладити нещодавне різке звернення до неї, Браян представив гостя як автора мелодії «Музика без кінця».

Гвен на мить застигла і в подиві втупилася на містера Гаррісона. Потім вони дружно розсміялися.

Під час вечері адвокат спробував її розговорити:

— Ви збираєтеся вийти заміж? Або хочете зробити кар'єру?

— Мені б хотілося блищати в суспільстві та часто ходити на побачення. — Вона з докором подивилася на батька. — Для кар'єри у мене поки що не проявилася жодних талантів.

Батько її перебив:

— Дещо є. З неї може вийти хороший біолог або хімік — придумуватиме всілякі екстравагантні накладні нігті. — Він змінив тон: — Сьогодні ми з Гвен трішки не поладнали через вибір кар'єри. Вона захоплена актрисами й мені здалося, що краще їй спробувати що-небудь зробити самій, ніж гаяти час на порожні розмови.

Містер Гаррісон звернувся до Гвен.

— А чому б ні? — сказав він. — Можу дати вам деякі поради. У мене є зв'язки з багатьма артистами. Можливо, навіть із вашими улюбленими?

— Ви знаєте Пеппі Вілланс?

— Вона моя клієнтка.

Гвен була в захваті.

— Вона неймовірно гарна?

— Так. Але мене більше цікавите ви. Справді — чому б вам не спробувати себе, якщо вже ваш батько вважає, що у вас є всі дані?

* * *

Чи могла Гвен зізнатися йому, що їй не хотілося нічого робити, тому що її і так усе влаштовувало? Як змогла б вона пояснити те, чого й сама ледь розуміла? Пеппі Вілланс була для неї лише символом красивого життя — тих чарівних садів, тих бальних залів, де можна вічно гуляти під руку і кружляти в танці із зачарованими шанувальниками? Світло зірок і музика...

Актриса! Її лякало саме це слово. Воно означало працю, як навчання в школі. Але ж мав десь існувати світ, відображенням якого були фільми з Пеппі Віланс — і цей світ, здавалося, лежить прямо перед нею: бали, суспільство і фешенебельні курорти. Не могла ж вона прямо оголосити містерові Гаррісонові: «Я не хочу будувати кар'єру, тому що я лише романтична дівчина і сноб. Мені не потрібна кар'єра, тому що я хочу стати красунею, красунею й лише красунею!» — це слово, як куранти, дзвеніло у неї в голові.

Вона мовила:

— Розкажіть, будь ласка, про Пеппі Віланс.

— Про Пеппі Віланс? Ну добре...

Він дещо замислився.

— Вона родом із Нью-Мексико. Справжнє прізвище — Шварц. Гарненька. Розуму в неї не більше, ніж у срібного павича, що у вас на буфеті стоїть. Перед кожною сценою педагог кілька разів повторює з нею репліки, інакше вона просто не в змозі правильно вимовляти англійською. Ну, що ще... Її популярність дарує їй величезне задоволення. Тебе влаштовує така інформація?

* * *

Гвен геть така інформація не влаштовувала. Але вона йому не повірила.

Він був уже старий — років сорок, як і батько — тому Пеппі Віланс радше ніколи не кидала на нього свій романтичний погляд.

Важливішим було те, що зараз мав завітати Джейсон, а з ним, можливо, ще кілька хлопців і одна дівчина. Час можна було б провести весело — якби не той факт, що нічна вилазка до зовнішнього світу була під забороною.

— Одна дівчина в нас у школі знайома з Кларком Гейблом, — сказала вона, змінюючи тему розмови. — А ви з ним знайомі, містере Гаррісон?

— Ні. — Містер Гаррісон сказав це таким дивним тоном, що батько і дочка відразу пильно на нього подивилися; його обличчя раптово набуло землистого відтінку.

— Можна мені чашечку кави?

Господар будинку одразу натиснув на кнопку дзвінка під скатертиною.

— Може, приляжеш, Еде?

— Ні, дякую. Я захопив із собою в потяг повну валізку роботи — напевно, як зазвичай, очі втомилися, ось старий двигун і забарахлив.

Браян був одним із тих, хто вісімнадцять років тому раптово отримав замість сніданку добрячу порцію хлорного газу, тому він добре розумів — навіть у містера Гаррісона ніколи не могло бути цілковитої впевненості. Ковтаючи каву, гість відчував, як усе навколо пливе, і йому захотілося сказати цій гарненькій дівчинці ще дещо, поки білосніжна скатертина перед ним не померкла.

— Тебе зачепило те, що я сказав про Пеппі Вілланс? Еге ж?! Адже я зрозумів, що ти про себе подумала: з якого дива цей старий взагалі наважився про неї так говорити?

— Насправді...

Він відмахнувся від її заперечень, відчуваючи, що часу в нього залишилося обмаль.

— Я геть не хотів вселити тобі думку про те, що всі актриси такі поверхневі, як Пеппі. Це чудова професія! Сьогодні її вибирає безліч розумних жінок.

Що ж він хотів їй сказати? У цьому юному обличчі вгадувалася енергія, їй був потрібний вихід — і він був би радий їй допомогти.

У відповідь на повторну пропозицію Браяна прилягти він заперечливо похитав головою з боку в бік.

— Звичайно, краще щось робити, ніж просто базікати, — сказав він, важко дихаючи, а потім захлинувся кавою. — Погані актриси у великій кількості нікому не потрібні. Але якби всі дівчата чимось займалися, це було б просто чудово.

Слабкість посилилася; йому почало здаватися, що личко цієї вродливої дівчинки — той ворог, якого він мусить подолати. Потім він знепритомнів.

Отямився він, стоячи на ногах і відчуваючи, що Браян його підтримує.

— Ні... Сюди, до Гвен на диван... зараз викличу лікаря... Обережніше... Ось так... Гвен, посидиш тут, у кімнаті...

Вона тим часом подумала: «З хвилини на хвилину прийде Джейсон». Швидше б тато дістався до телефону... Вона зростала в одному будинку із хворою матір'ю, тому до подібних речей вже мала імунітет.

Сімейний лікар жив майже навпроти. Коли він прийшов, батько відвів її в кабінет.

— Як ти вважаєш, тату: містерові Гаррісону доведеться лягти в лікарню?

— Не знаю. Можливо, його не можна буде навіть перенести в спальню з дивана.

— А як бути з Джейсоном?

Браян занурився у свої думки й не почув її.

— Сподіваюся, що з містером Гаррісоном нічого серйозного — але ти бачила, як змінився колір його обличчя?

До кабінету увійшов лікар і почав тихенько розмовляти з батьком. До Гвен долинули слова «професійна доглядальниця» і «я зателефоную в аптеку».

Коли Браян попрямував до сусідньої кімнати, Гвен сказала:

— Тату, а можна ми з Джейсоном підемо...

Він обернувся — вона миттєво замовкла.

— Ти нікуди не підеш із Джейсоном. Я тобі вже сказав!

— Але якщо містер Гаррісон буде в гостьовій кімнаті, то твоя кімната поруч, і ти чутимеш кожен шерех...

Вона знову замовкла, побачивши, як змінюється обличчя батька з розвитком її логічних побудов.

— Ти саме зараз зателефонуєш Джейсону і скажеш, щоб він не приходив, — мовив батько; потім похитав головою: — Боже мій! І в кого ти така безсердечна вдалася?

Ш

Шість днів потому Гвен йшла додому, рухаючись дивними ривками — немов збиралася пірнути в найближчу калюжу. Її капелюшок, очевидячки, впав їй на голову саме з неба. Як химерна прикраса, він опустився дещо вище її лівого вуха, а коли Гвен піднімала руку до голови, він зісковзував — створювалося враження, що його утримувала невидима гумка, яка могла луснути будь-якої миті, і тоді капелюшок зі свистом понісся б назад у космос.

— Звідки це? — із задрістю запитала кухарка, коли Гвен увійшла в будинок із кухні.

— Що «це»?

— Звідки в тебе це? — запитав батько, коли вона увійшла до кабінету.

— Що «це»? — недовірливо перепитала Гвен.

— Нічого, мені навіть подобається.

Слідом за нею увійшла покоївка, і він, відповідаючи на її запитання, сказав:

— Ми теж дотримуватимемося дієти, запропонованої містерові Гаррісону. Одну хвилину — якщо капелюшок Гвен надумає вилетіти у віконце, вам треба буде якомога швидше взяти з шафи рушницю і підстрелити його, як качку!

У своїй кімнаті Гвен обережно зняла предмет обговорення та акуратно поклала його на туалетний столик, трохи помилувавшись. Потім вона пішла провідати містера Гаррісона.

Йому було значно краще; лікар дозволив йому навіть вставати з ліжка. Коли Гвен увійшла в кімнату, він попросив доглядальницю принести води й відкинувся на подушки. Що краще йому ставало, то жажливішим він здавався Гвен. Його безладна шевелюра надто відрізнялася від гладких зачісок її друзів. Треба б татові вибирати друзів привабливіших...

— Я вже майже здоровий, час повертатися до Нью-Йорка, робота чекає. Але перед від'їздом я хочу з тобою про дещо поговорити.

— Добре, містере Гаррісон. Я слухаю.

— Рідко в одній людині поєднуються розум і краса. Але якщо таке трапляється, то першу частину життя вона проводить у страху перед полум'ям, яке їй коли-небудь доведеться гасити...

— Так, містере Гаррісон...

— ...а залишок життя ця людина проведе у спробах це саме полум'я розпалити. Вона уподібнюється до дитини, яка намагається добути вогонь тертям двох паличок: одна з них — уже втрачена краса, а друга — нерозвинений вчасно розум. Ці дві палички не дають вогню, і тоді людина починає міркувати, що життя зіграло з ним злий жарт, хоча насправді ці палички просто не можуть одна одну запалити. А тепер поклич-но доглядальницю, Гвен. — Вона пішла, а він сказав їй услід: — І будь поблажливішою до батька!

Гвен обернулася на порозі:

— Вибачте, що ви мали на увазі — «бути поблажливішою»?

— Колись він кохав одну красуню, вона була схожа на тебе.

— Ви маєте на увазі маму?

— Ти на неї схожа. Але такою, як вона, вже не буде ніхто. — Він замовк, заповнюючи чек для доглядальниці, а потім, немов підкоряючись якомусь імпульсу, додав: — Так багато хто вважав. — Він миттєво обірвав себе й запитав доглядальницю: — Все? За нічну зміну я більше нічого не винен? — І знову звернувся до Гвен:

— Я хочу поговорити з тобою про твого батька, — сказав він. — Він так і не змірився зі смертю твоєї матері, і ніколи не змириться. І якщо він із тобою суворий, то це тому, що він тебе любить.

— Він не суворий, — збрехала вона.

— Суворий. Інколи навіть несправедливий, але твоя мама... — він несподівано замовк і запитав доглядальницю: — А де моя краватка?

— Ось вона, містере Гаррісон.

Після того, як у метушні незліченних телефонних розмов гість полишив будинок, Гвен прийняла ванну, обвішала щойно вимиту голову бігуді та підвела губи залишком останнього тубика помади з косметички, що належала колись матері.

Зустрівшись у холі з батьком, вона ретельно розглянула його у світлі сказаного містером Гаррісоном, але побачила все того самого батька, якого знала все своє свідоме життя.

— Тату, мені треба тобі щось сказати. Джейсон запросив мене сьогодні ввечері в кіно. Я подумала, що ти не будеш проти, якщо ми підемо туди вчотирьох? Я не впевнена, що Діззі зможе, але вона начебто збиралася. Це можливо? Адже поки у нас жив містер Гаррісон, я навіть із будинку вийти не могла!

— Почекай до вечері, — мовив Браян. — Шанувальників інколи варто змусити похвилюватися.

— Як це — «похвилюватися»?

— Ну, злегка помучити очікуванням.

— Тату, з якого дива він мучитиметься очікуванням, якщо це найпопулярніший хлопець у місті?

— Про що ми з тобою, зрештою, розмовляємо, га? — запитав він. — Схоже, що питання треба ставити так: кого ти слухатимешся — цього розбещеного кумира школи чи власного батька? І, до речі, май на увазі — завжди може з'явитися що-небудь цікавіше.

Сьогодні Гвен явно не таланило — зателефонувала Діззі і повідомила:

— Я майже впевнена, що мені дозволять, втім, не гарантую.

— Зателефонуй мені, коли з'ясуєш.

— Краще ти мені. Мама начебто дозволила, але не саме зараз — у нас щось із трубою в кухні сталося, а тато ще не прийшов додому.

— З трубою?!

— Так. Але ми точно ще не знаємо. Може, труба засмітілася, а може, ще що. Всі бояться спускатися в підвал. Тому не можу тобі нічого сказати, поки тато не прийде додому.

— Діззі! Я не розумію про що ти!

— У нас тут теж у всіх уже голови тріщать! Я тобі потім поясню, під час зустрічі. Ой, вибач, мама прохає, щоб я звільнила телефон, — слухавку на тому кінці на мить прикрили, — їй потрібно терміново викликати водопровідника.

Потім слухавку настільки енергійно поклали, що стало ясно — всі водопровідники світу будуть негайно підняті на ноги.

Телефон задеренчав знову. Телефонував Джейсон:

— Ну, як справи? Ми йдемо в кіно?

— Не знаю. Щойно розмовляла з Діззі. У неї прорвало трубу в кухні, вона викликала водопровідника.

— Тобі дозволять піти без неї? Мені дозволили взяти машину і водія.

— Ні, сама я не можу, а у Діззі щось трапилося.

З огляду на тон Гвен можна було подумати, ніби їй тільки-но повідомили новину про те, що все передмістя охоплене чумою.

— Що?

— Та нічого, яка різниця? Я сама нічого не зрозуміла. Якщо цікаво, зателефонуй Діззі.

— Але ж сьогодні в «Елеонорі Дюз» показують «У нічному потягу», з Пеппі Вілланс! Цей кінотеатр за кілька кварталів від твого будинку!

Була тривала павза. Потім пролунав голос Гвен:

— Ну... Гарзд... Я піду, і байдуже, чи Діззі зможе.

Вона уникала зустрічатися очима з батьком, відчуваючи себе винуватою. Не чекаючи, що вона скаже, він скомандував:

— Іди, надягай капелюшок! І калоші не забудь, надворі хурделиця. Плани змінилися, вечеряти будемо не вдома.

— Тату, я нікуди не хочу. Мені ще уроки вчити.

Батько засмутився.

— Я краще побуду вдома, — мовила далі Гвен. — До мене прийдуть друзі.

Збрехавши, вона раптом відчула, як щось від неї вислизає. Намагаючись виправдатися хоча б перед собою, вона додала:

— Татку, я ж добре навчаюся. Ну, а те, що мені подобаються деякі хлопчики...

Браян зав'язав шарф і нахилився застебнути чоботи.

— На все добре, — сказав він.

— Що? — невпевнено запитала Гвен.

- Просто побажав тобі гарного вечора, люба.
- Ти мене налякав, тату. Ти сказав це так, ніби не повернешся!
- Повернуса не пізно. Хотів узяти тебе із собою, тому що там цілком може опинитися яка-небудь цікава людина.
- Тату, я не бажаю нікуди йти.

IV

Однак після того, як батько пішов, сидіти та чекати приходу Джейсона стало нудно. Коли пролунав дзвінок, Гвен аж кинулася вниз його зустрічати — настрої усе ще був ніякий — і вона це продемонструвала одній із численних доглядальниць містера Гаррісона. Та якраз тільки-но увійшла, на ній були величезні сині окуляри, і Гвен із незвичною різкістю їй сказала:

— Поняття не маю, де містер Гаррісон; здається, він зустрічається з татом десь у гостях, тому, напевно, вони разом і прийдуть.

Дорогою до ліфта вона подумала: «Але я ж добре знаю, куди пішов тато!»

— Зупиніть! — сказала вона ліфтерові. — Відвезіть мене назад нагору.

Кабіна ліфта зупинилася.

Але Гвен уже вирішила нікого не слухати, і в ній відразу прокинулося впертість.

— Ні, їдьмо вниз! — зажадала вона.

Але викинути з голови цю доглядальницю виявилось складніше. Джейсон чекав внизу, і крізь хурделицю, що посилювалася, вони насилу дісталися до машини.

Не встигли вони рушити, як їй довелося давати відсіч.

— Я не цілуватимуся! — сказала Гвен. — Я якось одного разу погодилася, а той хлопець усе розповів. І навіть мені це? Це вже не модно — принаймні в моєму віці.

— Тобі чотирнадцять!

— Ну, тоді почекай, поки буде п'ятнадцять. Може, на той час знову буде модно.

Вони відсунулися одне від одного, забившись у проти-лежні кутки заднього сидіння.

— Гадаю, що кіно тобі тоді не сподобається, — сказав Джейсон. — Це доволі відвертий фільм. Коли Пеппі Вілланс знайомиться з тим хлопцем у шанхайському кублі, це геть...

— Годі! — вибухнула Гвен.

Вона вже не розуміла, що приваблювало її в цьому хлопцеві ще годину тому?

Вихори хуртовини з Чесапікської затоки продовжували завалювати снігом портик кінотеатру, але всередині було за-тишно, і їй стало добре. На екрані показували свіжий випуск кінохроніки, й вона відразу забула і про кепський настрій, і про свою заборонену вечірню прогулянку — забула про все, не забувши лише про те, що не сказала доглядальниці, де можна знайти батька.

Ближче до кінця кінохроніки вона запитала Джейсона:

— Десь поблизу має бути аптека, звідки можна зателефонувати додому?

— Через хвилину почнеться фільм, а на вулиці така хур-делиця! — відповів він.

Показували короткометражки, а вона досі не могла за-спокоїтися — на екрані Міккі Маус хвацько катався на ковза-нах, а їй раптом здалося, що і в залі кінотеатру пішов сніг. Вона міцно вхопила Джейсона за руку й смикнула його, не-мов намагаючись скинути з себе сон — але вона аж ніяк не спала, а сніг дедалі падав. Він падав перед екраном спочатку окремими сніжинками, потім пластівцями побільше, а по-тім уже й грудками, що нагадували сніжки. Цей феномен був помічений й іншими людьми: кіноапарат, клацнувши, вимкнувся, і в залі запанувала темрява. Потім увімкнулося тьмяне освітлення, проходами забігали четверо чергових бі-летерів зі стурбованими обличчями, намагаючись з'ясувати, що трапилося.

До Гвен долинули стурбовані голоси із задніх рядів. Кре-мезний чоловік, віддаваючи їм ноги на вході, заявив поваж-

ним тоном: «Здається, зараз обвалиться стеля». Прожогом скочили кілька глядачів в їхньому ряду. Хтось вигукнув:

— Спокійно! Не панікуйте!

Настала та хитка фаза паніки, коли одне випадкове слово може спровокувати трагедію — і юрма миттєво замовкла, ніби усвідомивши це. Білетери зупинилися. Першим, хто зміг отямитися і спробував зарадити ситуації, був кіномеханік, який вийшов із кабінки й, перехилившись через балконні бильця, заволав:

— Сніг пошкодив дах! Всі на вихід — йдіть до бічних дверей, де горять червоні лампочки. Ні, я сказав — до бічних дверей, де червоні лампочки! — Стеля над головним входом теж просіла, але він не став оголошувати про це вголос. — Не юрміться! Ви ризикуєте власним життям! Гей, там, вниз — негайно стримуйте кожного, хто лишень збереться штовхатися!

Подолавши відчайдушну мить нерішучості, вся юрма почала діяти спільно.

Почався повільний рівномірний рух до запасних виходів. Дехто не наважувався навіть зиркнути в бік екрана, який перетворився на білу пляму, майже повністю покритого сніжною завісою. Всі поводитися спокійно, як зазвичай поводяться американці в юрмі, тому всі встигли опинитися на вулиці, що примикала до будівлі, ще до того, як дах остаточно обвалився.

Гвен вийшла надвір без паніки.

Єдине, про що вона шкодувала, опинившись разом з усіма на вулиці — ну чому цей несподіваний сніг не міг хоч трохи почекати? Адже ще трохи, й вона побачила б Пеппі Вілланс!

V

Директор кінотеатру полишив будівлю останнім і тепер пояснював схвильованій публіці, що всі глядачі встигли вийти до того, як обвалився дах. І лише тоді Гвен згадала про Джейсона й зрозуміла, що його з нею поруч не було...

І не було його від самого моменту катастрофи! Можливо, він тепер був засипаний снігом там, всередині... А потім, коли вона приєдналася до юрми тих, хто в штовханині втратив одне одного й тепер намагався розшукати, вона раптом його помітила — він стояв віддалік, де вільніше. Вона рушила до нього.

Але дорогу їй перегородили поліцейські та хлопчаки-роззяви, які поспішали до місця події. І ще на шляху лежали величезні снігові замети біля портика, що обвалився.

Коли Гвен вибралася з юрми, Джейсон знову кудись по-дівся. У неї в кишені був долар, і вона почала вагатися — чи то спіймати таксі, то чи пройти кілька кварталів до будинку пішки? Вона вибрала останнє.

Снігопад, який обвалив кінотеатр, не вгамовувався. Вона розраховувала, що встигне прийти додому раніше батька, тому в її плани входила лише година відсутності, за яку вона ніколи не зможе виправдатися перед своєю совістю — але вона була впевнена, що зізнатися батькові їй все одно колись доведеться.

Дорогою вона міркувала про те, скільки часу згаяла через неї доглядальниця — але Гвен була майже вдома, тому хоч це можна буде залагодити. Подолавши другий квартал, вона з презирством згадала про Джейсона і подумала:

«Ну, якщо вже він не став мене чекати, то чому його мушу чекати я?»

Біля дверей будинку вона приготувалася сказати батькові правду й дістати на горіхи.

VI

Уся в снігу, вона увійшла в будинок.

Батько у вітальні почув скрегіт ключа в замку і вийшов до дверей.

— А я хвилювався, — сказав він. — Ти ніколи ще не йшла з будинку без мого дозволу! Що трапилося?

— Ми пішли на Пеппі Вілланс. За кілька кварталів звідси є невеличкий кінотеатр. І уявляєш, тату, там обвалився дах!

— Який дах?

— Дах кінотеатру.

— Що?!

— Так, тату, обвалився дах.

— Є жертви?

— Ні, всіх встигли вивести. Із Джейсоном ми розминулися, але я його потім бачила й знаю, що з ним все гаразд, і директор говорив, що ніхто не постраждав.

— Яке щастя, що я нічого про це не знав!

— Це через снігопад, — сказала Гвен. — Я розумію, що ти неабияк сердишся, але мені впродовж тижня було доволі нудно. Цей хворий містер Гаррісон... А сьогодні востаннє показували Пеппі Вілланс у кінотеатрі «Елеонора Дюз»...

— Пеппі Вілланс була тут. Вона пішла десять хвилин тому. Чекала на тебе.

— Що?!

— Ти її сьогодні бачила, нехай і не впізнала. Вона прилетіла з Нью-Йорка до містера Гаррісона у справах, але ти, мабуть, вельми поспішала. Містер Гаррісон не очікував її так рано. Ми привезли її сюди, тому що я знав, що тобі б хотілося з нею познайомитися.

— Тату!

— Гадаю, що ти її не впізнала, бо на ній були сині окуляри, але вона їх потім зняла, а без окулярів вона має вигляд як будь-яка інша нормальна людина.

Вражена Гвен сіла й перепитала:

— Вона була тут, тату?

— Ну, принаймні містер Гаррісон так вважає, а йому видніше.

— А де зараз Пеппі Вілланс?

— Разом із містером Гаррісоном намагається встигнути на нічний потяг до Нью-Йорка. Містер Гаррісон, до речі, переказував тобі вітання. Стривай, а ти часом не застудилася?

Гвен провела рукою по віях:

— Ні, це сніжинки... Тату, вона справді була тут увесь той час, поки мене не було?

— Так, донечко, але не плач. Вона залишила тобі в подарунок помаду — там на коробочці написано її ім'я, он вона лежить на столі.

— Я ніколи не думала, що вона така, — повільно вимовила Гвен. — Я гадала, що навколо неї завжди безліч... ну, сам розумієш... Безліч гарних чоловіків! Напевно, я її не впізнала тому, що поруч із нею не було чоловіка. Ну ж бо, тату, розкажи мені — розкажи, вона вродлива? Як мама?

— Вона геть не схожа на маму, але вона доволі симпатична... Сподіваюся, ти все-таки не застудилася?

— Не думаю, — вона для переконливості шмигнула носом і прислухалася. — Ні, я точно не застудилася. Ось не щастить: варто було лише вийти, й відразу хурделиця! Краще б сиділа у будинку в теплі та безпеці...

Вона продовжувала розмірковувати вголос, піднімаючись до себе:

— Тепер я знаю: найцікавіше завжди відбувається в будинку — еге ж, тату?

— Ходи-но краще спати.

— Добре. На добраніч.

Тихенько зачинилися двері її кімнати. Що там зараз відбувається, йому ніколи не дізнатися. Він написав коротку записку: «Пеппі Вілланс і містер Гаррісон завітають до нас завтра на вечерю». Поклав аркуш на стіл, притиснувши підручником історії. Потім перемістив ближче до жерстяної коробочки, в яку завтра вранці покоївка покладе бутерброди на шкільний сніданок.

ЗМІСТ

I. Безіл та Клеопатра.....	3
II. Розповіді про Жозефіну.....	29
Перша кров.....	29
Тиха місцина.....	51
Жінка з досвідом.....	75
Історія про снобів.....	99
Вигоріла.....	127
III. Розповіді про Гвен.....	148
Нівроку.....	148
У будинку.....	169

Літературно-художнє видання

Серія «Зарубіжні авторські зібрання»

ФІЦДЖЕРАЛЬД Френсіс Скотт

ТИХА МІСЦИНА

Переклад з англійської

Головний редактор *О. В. Красовицький*
Відповідальна за випуск *Т. І. Шкарупа*
Художній редактор *О. А. Гугалова-Мешикова*
Технічний редактор *Г. С. Таран*
Комп'ютерна верстка: *Т. В. Мальчевська*
Коректор *М. О. Пітишкіна*

Підписано до друку 19.10.2020. Формат 84 × 108 ¹/₃₂.
Умов. друк. арк. 10,08. Облік.-вид. арк. 8,94.
Тираж 1000 прим. Замовлення № .

ТОВ «Видавництво Фоліо»
вул. Римарська, 21А, м. Харків, 61057
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 5244 від 09.11.2016

Сайт та інтернет-магазин видавництва:
www.folio.com.ua
Електронна адреса:
market@folio.com.ua

Надруковано з готових позитивів
у ТОВ «ПЕТ»
вул. Максиміліанівська, 17, м. Харків, 61024
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6847 від 19.07.2019